

Sirèn * Sireeni * Weckman * Sarmela * Espoo * Aalto * Marttinen

Matti Sarmela

www.sarmela.net/person

SIRÉNIN SUKU

Elias ja Iida Sirénin perhehistoria

7. versio 1. 10. 2023

Alkusanat

Tämä on seitsemäs versio *Elias ja Iida Sirénin* perheen historiasta, ei ehkä vieläkään viimeinen. Tähänkin versioon on tullut uutta tietoa ja uusia valokuvia, ja ratkaisevia lisiä DNA-testeistä, jotka mm. vahvistivat Petäjaveden Marttisten ja Sirénien sukuyhteyden.

Niin kuin olen kertonut, sukutarina sai alkunsa siitä, kun olin puhujana Mänttären sukujuhlissa Myllykoskella 16.7.2012 ja sain palkkioksi *Eero Mänttärin* laatiman suuren sukukirjan, jossa on Sirénienkin sukutaulut. Samalla matkalla tapasin *Helena ja Raineri Aallon* ja sain heiltä Elli Sarmelalta, Elli-tädiltä, jääneitä kuvia ja muuta aineistoa. Mänttärin sukukirjasta selvisi, että isäni ja hänen sisarensa ja veljensä ovat kasvaneet Liikkalan asemalla keskellä Mänttären sukualuetta ja että isoäiti Iida kuului tähän sukuun.

Ensimmäiset tiedot Petäjaveden Siréneistä sain Aeron hallintojohtajalta *Heikki Soininvaaralta* monta vuosikymmentä sitten, ne jäivät johonkin laatikkoon. Hänen tutkimuksensa päättyivät Antti Matinpoika Siréniin, sen kauemmaksi 1700-luvulle ei Petäjaveden kirkonkirjoja ollut saatavilla. Hän arveli, että Antti olisi voinut tulla Jämsästä, joka on alueen kantapitäjä, ja piti leikillään mahdollisena, että suku olisi alkuaan saamelaista, heitähän liikkui vielä verraten myöhään Keski-Suomen erämaissa.

Sitten löysin yllättäen tiedon, että Petäjaveden Siréneitä on tutkinut Ruotsissa asuva sukututkija, ekonomi *Marja-Liisa Halonen-Adamsson*, joka itsekin kuuluu sukuun. Häneltä olen saanut Kyyrämäki-Sirénien sukutaulut, ne ulottuvat vuoteen 1655. Siitä tämän sukutarinan kirjoittaminen alkoi. Lopullisen sysäyksen Eliaksen ja Iidan sukututkimukseen on tuonut KT *Auli Meronen*, Petäjaveden Sirénejä hänkin. Auli on käynyt läpi Petäjaveden, Saarijärven ja Vehkalahden kirkonkirjoja, syntyneiden ja vihittyjen luetteloita sekä rippi- ja muuttokirjoja. Hänen lähettämiään uusia tietoja on kaikissa sukuhistorian versioissa, myös tässä seitsemännessä.

Tekemäni DNA-testi 2017 toi yllättäen esille uusia sukulaisia, Pohjaslahden Rähät ja Leinosen suvun, ja tässä versiossa palaan *Jauri Varvikon* tutkimuksiin yhteyksistäni Rähän taloon. Liityttyäni Leinosten sukuseuraan, sukuaan tutkinut *Mika Hirvonen* on korjannut aikaisempia tietoja, yhteys Leinosiin on kuitenkin edelleen olemassa.

Isoäiti lidan sukujuurista, Vehkalahtien Salmenkylän Weckmaneista sain heti alkuunsa haminalaiselta sukututkijalta, DI *Aarre Muurmanilta* valmiin sukupuun, johon sukututkija DI *Kim Sjöström* on nyt viimeksi lähettänyt taustatietoja. Opettaja *Merja Kukkola* on lähettänyt uusia valokuvia lidan sisaruksista, ja viidennessä versiossa uusi tietolähde ollut Esa Kukkolan laaja sukuselvitys Ewald Weckmanin suvusta (2015).

Koulutetut sukututkimuksen taitajat ovat etsineet lidan ja Eliaksen jäljet kirkon asiakirjoista, nykyajan virtuaaliympäristöstä. Heidän sukupuunsa ja elämänsä tapahtuma-ajat: syntymä, kaste, ripille päästy, avioliitto ja lopuksi kuolinaika ovat tiedossa. Minun tehtäväni on löytää heidän elämälleen tausta ja historia. Tämän kirjoituksen tarkoitus on kertoa, kuinka 1800-luvun maatyöläisten ja torpparien lapset selviytyivät 1900-luvun alun yhteiskunnassa, kuinka he etsivät oman paikkansa, rakensivat elinympäristönsä ja kouluttivat lapsensa sodanjälkeiseen maailmaan.

Vääksyssä 1.10.2023.

Matti Sarmela (sarmela.mattiatgmail.com)

Sisällysluettelo

Alkusanat

I. ELIAS JA IIDA SIRÉNIN PERHE

Petäjävesi. *Elias Erkinpoika Sirén*

Kyyrämäkeläiset 4 – Kyyrämäki-Seppälän sukulinja 5 – Mitä kertoo DNA? 7 – Sittenkin Marttisista 8 – Petäjäveden Kuivasmäki 2919 9 Taustaa tulkinnoille 11 – Savolainen kaskiviljelijä 12 – Elias Sirénin suku 14 – Sirénin suvun käden taidoista 15 – Ronkolan torppa 17 – Eliaksen oppivuodet 18 – Rautateiden palvelukseen 19

Vehkalahti. *Iida Tuomaantytär Weckman*

Knaapien sukujuurta 20 – Iida Sirénin sukupuun henkilöt 22 – Tuomas Junkkarin ja Antti Turkian tarina 23 – Vehkalahtien knaapit 24

Sippola. *lidan ja Eliaksen perhe*

Liikkalan sisarukset 26 – Aino Sirén 28 – Väinö Sarmela 28 – Eino Sireeni 30 – Elina Sarmela 32 – Erkki Sirén 33 – Sulo Evald Sarmela 35 – Helvi Maria Espoo (o.s. Sirén) 37 – Kuvia elämän varrelta 44

Soanlahti. *lidan sisaret ja veljet*

Lähtö Salmenkylästä 48 – Perhekuvia Soanlahdelta 56 – Vieraita Liikkalassa 54 – Hiljainen usko 56

II. SIRÉNIN PERHEEN ASUINYMPÄRISTÖ

Sippola. *Liikkalan asema*

Haminan rautatie 59 – Liikkalan asema 1920-1950 -lukuilla 62 – Paikallinen elämä 67 – Liikkalan muistoja 68 – Aseman seutu 2012 69 – Lähteitä 74

I. OSA

ELIAS JA IIDA SIRÉNIN PERHE

Petäjävesi. *Elias Erkinpoika Sirén*

Elias Sirén syntyi 4.7.1870 Ronkolan torppaan Petäjäveden Metsäkulmalla ja kuoli 6.3.1946 Vehkalahden Salmenkylässä. Renkivuosiensa jälkeen hän pääsi 1891 oppilaaksi Tarvaalan maanviljelyskouluun Saarijärvelle ja koulun käytyään sai renkivoudin eli työnjohtajan paikan Vehkalahden kappalaisen virkatalossa. Pappilassa asui suutari Tuomas Weckmanin leski Maria (o.s. Turkia) neljän lapsensa kanssa, heihin kuului tytär Iida. Elias ja Iida menivät naimisiin 1895 ja saivat kaikkiaan kahdeksan lasta. Iida Tuomaantytär Weckman oli syntynyt 14.8.1873 Vehkalahdella ja kuoli 10.1.1927 Sippolassa.

Vuonna 1897 Elias lähti Inkeroinen–Hamina -rautatien rakennustöihin ja jatkoi ilmeisesti rautatieyhtiön töissä, kunnes 1901 sai nimityksen Liikkalan asemamieheksi. Vuonna 1901 perhe muutti kirkonkirjansa Sippolaan. Sirénien perhe asui Liikkalassa asemamiehen talossa, se on edelleen olemassa. Eläkkeelle päästyään Elias muutti 1933 Salmenkylään, josta hän oli hankkinut talon, se tunnetaan nykyisin Kanttorilana. Isoisä Elias asui talossaan kuolemaansa saakka vuoteen 1946, isoäiti Iida oli kuollut lähes 20 vuotta aikaisemmin. Sirénien perhehauta on Vehkalahdella (Haminassa) Husulan vanhalla hautausmaalla lähellä Salmenkylää.

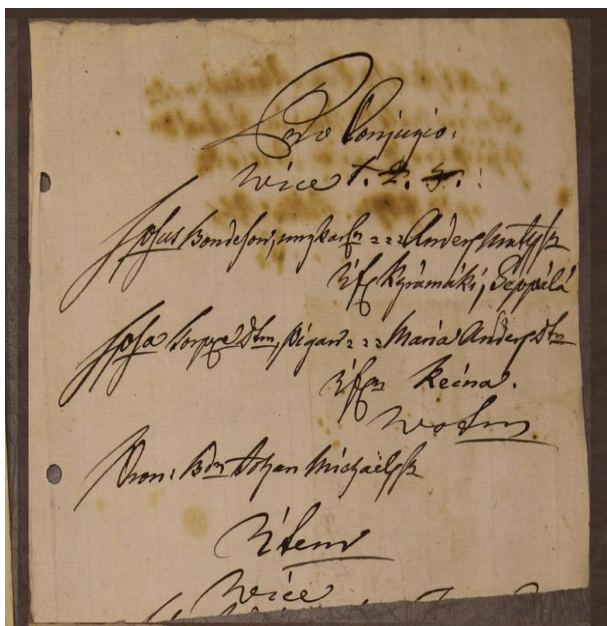
Tämä oli lyhyt kertomus isoisä Eliaksen elämästä. Mutta mitä väkeä olivat Petäjäveden Sirénit?

KYYRÄMÄKELÄISET

Kuka oli Antti Matinpoika Sirén? Sukutarinan aikaisemmissa versioissa sukua tutkineen Heikki Soininvaaran tiedot isoisä Eliaksen esi-isistä Petäjävvedellä päättyivät Antti Matinpoikaan (s. 1768, k. 1830). Marja-Liisa Halonen-Adamssoninilta saamani Kyyrämäki-Sirénien sukutaulut alkavat vuodesta 1655. Isoisä Eliaksen vanhin sisar Matilda Eerikin-tytär (Sirén-Ronkola-Rajanen) on Marja-Liisan esiäitejä. Sukututkimusta tehdessään Marja-Liisa on löytänyt vihkinotiisin, jonka mukaan Antti olisi Kyyrämäen Seppälän isännän Matti Juhonpojan ja hänen vaimonsa Kirstin poika. Elias Sirénin sukujuuret johtaisivat siis Kyyrämäki-Seppälän taloon Petäjäveden Kuivasmäelle.

Marja-Liisa Halonen-Adamssonin tutkimuksissa vanhin kirkonkirjoista löytyvä suvun jäsen, on ollut Kyyrämäen talon isäntä Henrik Martinpoika (Hindrich Mårtensson, s. 1655, k. 1722). Kuivasmäen kyläkirjan mukaan (Lerkkanen 2008, 13, 127) Kyyrämäki erotettiin Sakarin kantatilasta v. 1586 ja talon ensimmäinen isäntä oli Paavo (Paulus) Paavonpoika (Påhl Påhlsson) *Kähköinen eli Kyyrä*. Sakari oli yksi kylän kuudesta vanhimmasta kruunutilasta, jotka perustettiin v. 1566, ja sen ensimmäinen isäntä oli Juho Kähkönen. Paavo Paavonpojalta Kyyrämäki siirtyi suvussa seuraavalle polvelle ja talon isännät olivat ilmeisesti Kähkösiä ainakin vuoteen 1651, jolloin isännäksi on tullut Tuomas *Minkkinen* (Thomas Olsson, isäntänä 1651–1682). Hänen poikansa Sipi oli isäntänä vuoteen 1705 ja hänen jälkeensä Heikki (Henrik) Martinpoika (isäntänä 1705–1722).

Henrikin kahdesta pojasta Juhani (Johan Hindersson) oli Kyyrämäki-Seppälän isäntänä vuoteen 1743, tuolloin Kyyrämäki käsitti puolet Seppälän talosta. Hänen mainitaan olleen kolmasti naimisissa ja vaimot olivat ilmeisesti Seppälän suurperheestä. Juhanilla oli kolme lasta, joista vanhin Matti (Matts Johansson) perusti perheen 1743 ja toimi talon isäntänä v. 1753–1769. Matin ensimmäinen vaimo oli Kristiina (Christina Johansdotter) Seppälä ja perheeseen syntyi seitsemän lasta, joista kolme kuoli lapsena. Vuonna 1771 Kyyrämäki-Seppälän talon isännyyden sai vanhin poika Mikko (Michael Mattsson; isäntänä vuoteen 1775) ja Kyyrämäki-Seppälän talo jäi hänen jälkeläisilleen.

Asiakirja, mutta mikä?

Kuulutuskirja vuodelta 1792, jossa talolisen poika Antti Matinpoika Kyyrämäki-Seppälästä ja torpparin tytär Maria Antintytär Reinasta kuulutetaan avioliittoon. Talot ovat lähinaapureita Kuivasmäellä.

Myös Antin ja Marian poika Antti on vielä 1818 vihittyjen luettelossa merkitty tulevan Seppälästä, vaikka hän asui vanhempiensa luona Hirsikankaan torpassa. Onko näin haluttu muistuttaa, että Antti Matinpoika kuului Seppälän sukuun?

Näin olen kirjoittanut Eliaksen ja lidan perhehistorian tähänastisiin versioihin. Geenitestit ja myöhemmät sukututkimukset ovat muuttaneet Kuivasmäen talojen historiaa, mutta Antti Matinpojan perhetausta jäi edelleen epäselväksi. Auli Meronen on lähettänyt kuulutuskirjan, jossa talollisen poika Antti Matinpoika Kyyrämäki-Seppälästä ja Maria Antintytär läheisestä Reinan talosta kuulutettiin avioliittoon. Hän on löytänyt Antti Matinpojan myös Jämsän (Petäjaveden) asutuksen yleisluettelosta, jossa Antti on merkitty Kyyrämäen talon lasten joukkoon. (Kansallisarkisto. Asutuksen yleisluettelot. Jämsä 1760–1779.)

Voisiko vihkinotiisi eli kuulutuskirja olla vain "komeutta" eikä Antti olisikaan Seppälän poika? Luulisi, ettei kuulutuskirjaa ole voitu lukea pitäjän kirkkokansalle, vieläpä kolmena sunnuntaina, ellei se antaisi oikeaa tietoa avioliittoon aikovista. Kuulutus oli lain vaatima toimenpide, jonka tarkoitus oli nimenomaan identifioida kihlapari ja selvittää, ettei kumpikaan heistä ollut esteellinen. Ja tapana oli, että kihlautuneille pidettiin kuuliaisetkin, kuulutustanssit kylän nuorten kesken.

Kyyrämäki-Seppälästä on julkaistu internetissä monta sukututkimusta mm. My Heritage Geni -tiedostossa. Sen mukaan Antti Matinpojan oletettu isälinja lähtisi savolaisesta **Heikki Marttisesta**. Suur-Jämsän historian mukaan Kuivasmäen eli Hetteen kylä sai alkunsa vuonna 1566, kun savolaiset Heikki Marttinen, Antti Muinonen ja Juho Kähkönen asettuivat asumaan Jämsän pitäjän yhteiselle Hetteen erämaalle. Heikki Marttinen asettui Kuivasmäelle ja hänen taloaan ruvettiin kutsumaan Marttiseksi eli Heikk-Marttiseksi, Antti Muinosen taloa Kaipomäeksi ja Juho Kähkösen taloa Sakariksi. Talot olivat kruunun tiloja ja käsittivät kukin noin 1900 hehtaaria. Kuivasmäen Heik-Marttisesta erotettiin vuonna 1566 Reina-Tikkanen (510 ha,) vuonna 1586 Reina (449 ha), ja aikojen kuluessa kaikkiaan kymmenen tilaa; Kaipomäestäkin on erotettu 2 muuta tilaa, joista toinen oli nimeltään Kaipomäki II. Vuoden 1780 kartassa Kuivasmäellä oli viisi taloa: Sakari, Heikk-Marttinen, Seppälä, Reina ja Kaipomäki. Heikk-Marttinen sijaitsi Sakarin kantatalon lähellä Kuivasmäen pohjoisrinteellä; molemmat talot ovat myöhemmin kadonneet (Haikkala, Petäjaveden Marttisten historiaa 1500-luvulta nykypäivään 2014.) Kyyrämäki on ilmeisesti muuttunut Kyyrämäki-Seppäläksi ja lopulta Seppäläksi.

KYYRÄMÄKI-SEPPÄLÄN SUKULINJA

Olen koonnut Marja-Liisa Halonen Adamssonin sukutauluista ja internetissä olevista Kyyrämäki-Seppälän sukututkijoiden tiedoista isälinjan, jonka pitäisi johtaa Sirénin suvun kantaisään Antti Matinpoikaan. Isäntien vaimot ovat usein Kuivasmäen lähitaloista tai Kaipomäestä ja Marttisten isälinjaan kuuluvia on ollut isäntinä eri taloissa.

Heikki Marttinen (s. ennen 1536, k. aikaisintaan 1570).

Heikki Heikinpoika Marttinen (s. ennen 1555, k. -). Puoliso Valpuri Martintytär. Heikki Marttisen pojista Heikki Heikinpoika Marttinen oli seuraava Heik-Marttisen isäntä ehkä n. vuodesta 1575, toisesta pojasta Niilo Heikinpojasta tuli Reina-Tikkasen isäntä.

Lauri Heikinpoika Marttinen (Kaipomäki; s. ennen 1585, k. aikaisintaan 1651). Vaimo Helga Pekantytär Kaipomäki.

Lauri Laurinpoika Marttinen (Kaipomäki; s. ennen 1620, k. n. 1669). Vaimo Helga Pekantytär Kaipomäki. Seuraava Heikk-Marttisen isäntä oli Heikki Heikinpojan veljenpoika Lauri Laurinpoika Marttinen 1651–1669.

Martti Laurinpoika Marttinen (s. ennen 1640, k. n. 1695). Vaimo Marketta Yrjöntyttä. **Heikki Martinpoika Kyyrämäki** (Marttinen; s. n. 1655, k. 24.3.1722). Vaimo Maria Kyyrämäki-Seppälä. Kyyrämäen isäntä 1705-1722.

Juho Heikinpoika Kyyrämäki (s. 1687, k. 1759). Vaimo 1. Kirsti Laurintytär Seppälä (s. n. 1695, k. 1744–1751). 2. Anna Matintytär Kyyrämäki-Seppälä (s. 1659–1719, k. -). Ilmeisesti kolmaskin vaimo. Kyyrämäen (1/2 osa Seppälästä) isäntä 1723–1769.

Matti Juhonpoika Kyyrämäki (s. ennen 1729, k. -). Vaimo vuodesta 1744 Kirsti Juhontytär Seppälä. Isäntänä 1742–1769.

Aikuisiksi eläneet lapset: Mikko, Juho, Maria, Liisa, Samuel, Johannes, Matti ja ilmeisesti myös Antti (Sirén s. 1768, k. 1830).

Pekka Haikkalan mukaan (2014) Heikk-Marttiset isännät ovat olleet: 1566– Heikki Marttinen; –1651 Heikki Heikinpoika Marttinen; 1630–1635 Lauri Eskilipoika Marttinen; 1651–1669 Lauri Laurinpoika; 1670–1695 Martti Laurinpoika; 1695–1713 Lauri Martinpoika; 1727–1743 Martti Laurinpoika; 1743–1791 Lauri Martinpoika; 1791–1831 Samuel Laurinpoika.

Kaskikulttuuriin kuuluivat suurperheet. Veljekset perheineen jäivät asumaan samaan talouteen, mutta suurperheeseen kuului usein myös sisarten (vävyjen) perheitä ja kaukaisempia sukulaisia, setiä ja tätejä ja ottolapsia; samassa pöydässä saattoi syödä useita kymmeniä suurperheen jäseniä. Kun maan yksityistä omistusta ei vielä tunnettu, kruununtilan isäntä oli suurperheen päämies (vanhin), joka vastasi veroista ja muista rasitteista ja edusti suurperhettä niin valtion kuin kirkonkin edessä. Hän saattoi olla naimenkin, suvun matriarkka. Vaikka isännän sukunimi vaihtui, sama suurperhe saattoi asua talossa edelleenkin. Suurperheissä sukulaisuussuhteetkin etääntyivät usein niin kauas, että nuoret saattoivat hakea aviopuolison "pirtin vastakkaisesta nurkasta". Ottolapset olivat usein aikuisia, he olivat uutta työvoimaa, joiden odotettiin pitävän huolta talosta ja ottovanhemmistaan heidän vanhuudessaan.

Kruunun verotilat olivat alkuaan suuria niin kuin Sakari, mutta niitä rasittivat raskaat verot ja erilaiset viranomaisten ja kirkonmiesten maksut. Tilan saattoi ostaa perinnölliseksi hinnalla, joka vastasi kolmen vuoden veroja. Vastaavasti isäntäväki menetti perintöoikeutensa, jos verot jäivät kolmena vuotena maksamatta, mutta yleensä suurperhe sai jäädä asumaan taloonsa. Kruunun tiloilla isännän vaihtuminen on ollut melko yleistä, uusi isäntä on saattanut nousta samasta suurperheestä tai hän tullut ulkopuolelta suurperheen uudeksi jäseneksi.

Isojako, maan jakaminen yksityisomistukseen alkoi Pohjois-Petäjävedellä 1700-luvun lopulla ja toi kaskiviljelijöiden yhteiskuntaan totaalisen rakennemuutoksen. Suurperheet olivat eläneet samassa taloudessa, tehneet työtä yhdessä, perheenä, syöneet samassa pöydässä. Maanomistukseen perustuvassa yhteiskunnassa syntyivät kokonaan uudet yhteiskunnalliset rakenteet ja sosiaalinen hierarkia. Suurperheet katosivat ja länsisuomalaisen käytännön mukaan talo annettiin vanhimmalle pojalle. Nuoremmat sisarukset saivat lähteä talosta, etsiä vävyn ja miniän paikkoja, pestautua piiaksi tai rengiksi, ryhtyä torppareiksi tai käsityöläisiksi, itsellisiksi. Jotkut isännän veljistä saattoivat jäädä taloon "setämieheksi". Antti Matinpoikaa odotti lähtö Seppälästä, mikä hänen asemansa talossa oli ollutkin.

Ongelma on siinä, ettei Antti Matinpoikaa löydy kirkonkirjoista Matti Juhonpojan lasten joukosta eikä ottamassani geenitestissä näy isälinjallani yhtään Marttista.

MITÄ KERTOO DNA?

Teetin isälinjastani DNA-testejä ja kävi ilmi, että kuulunkin Petäjaveden **Räihän** sukuun, ja olen sukua Kintaudella sijaitsevan Suur-Räihän talon isännille suoraan alenevassa polvessa. Kyyrämäki-Seppälästä lähtien Sirénien sukulinja on asiakirjojen perusteella selvitetty, mutta yhteyksistä Räihän sukuun ei ole kirjallisia lähteitä; Kintauden puolen vanhimmat asiakirjat ovat tuhoutuneet. Geni-tiedoissani on kyllä yhteys avioliiton kautta Matti Juhonpoika Kyyrämäkeen, mutta se kulkee naispuolista linjaa Keuruun Ampialan talon kautta Matti Juhonpojan kahteen poikaan, joista toinen oli Ampialan isäntä. Samoin yhteys Räihään löytyy Veijon talosta Korpilahdelta tulleen Juho Matinpoika Veijon (s. 1772, k. 1839) kautta. Hän avioitui Liisa Erkintytär Räihän (s.1774) kanssa ja nähtävästi tuli taloon vävyksi, koska otti sukunimekseen Räihä.

DNA-testin tulokset ovat hämmentäneet suvun tutkijoita, *Jauri Varvikkoa* ja *Auli Merosta*. Varvikon mukaan osa Räihän puoleisista sukulaisistani tulee Kintauden Jussilan talosta, jonka ensimmäinen isäntä oli Räihän isännän tunnustamaton poika Joonas Heikinpoika (s. 1785). Minun markerini näyttäisivät kuitenkin olevan lähempänä Räihän isäntälinjaa kuin Jussilan Joonas Heikinpoikaa. Yhteinen esi-isämme olisi vuonna 1691 kuollut Martti Heikinpoika Räihä;

Geenitestin tuloksissa on mielenkiintoista se, että kaukaisin esi-isäni olisi Juvalla asunut Mikko Pekanpoika **Leinonen** (s. 1465, k. 1525) ja toinen esi-isä 1500-luvulta olisi Paavo **Ikonen** (s. 1570) Suur-Jääsken Puumalasta (Anttola). Isälinjani 20 lähimmästä sukulaisistani kahdeksan on suoraan Leinosia, ja muutenkin Genin sukuyhteyksissä vuosisatojen takaa on Kainuun Leinosia.

Vanhimmat sukulinjani esi-isät ovat

Mikko Pekanpoika Leinonen s. 1465–1525, Juva

Juho Mikonpoika. Leinonen, s. n. 1500, Juva

Tapani Mikonpoika Leinonen s. n. 1530 Vuorenmaa Juva, k. 1579 Kivesjärvellä Paltamossa. Lapset: Mikko, Tapani ja Juho Tapaninpoika Leinonen.

Toistaiseksi, kun geenitestien tuloksia ei ole enempää, on vaikea uskoa, että Kuivasmäen ja Räihän varhaiset isännät olisivat sukutaustaltaan samaa kantasukua kuin Leinoset. Auli Meronen on etsinyt asiakirjoista Sirénien yhteyttä Räihän sukuun, mutta löysi ainoastaan tiedon, että Jussilan torpan ensimmäisen isännän Joonas Heikinpojan poika Juho Joonaanpoika (s. 1816) avioitui Metsäkulman Kaura-ahon tyttären Maija Liisa Juhontyttären kanssa ja hänestä tuli talon isäntä. Monet Sirénit ovat asuneet vuosikausia vuokralla Kaura-ahossa, ja se voisi viitata sukulaisuuteen, mutta todisteita siitä ei ole.

Onko sitten uskottavaa, että Antti Matinpoika oli Seppälän talon poika, vaikkei hän ollut Marttisia vaan Leinosia? Geenitestin tulokset riippuvat paljolti siitä, kuinka moni sukujen piiristä on testin teettänyt. Sirénien suvusta toinen on Teuvo Meronen, ja hän onkin tähänastisista lähin sukulaiseni ja geenitestin tuloksetkin ovat lähes samoja. Meidän yhteinen esi-isämme Kuivasmäellä on Antti Matinpoika (1768–1830).

Sirénien isä- ja äitilinjalla on yhteys Kaipomäkeen, mutta voisiko sukulaisuus Leinosiin tulla sitä kautta? Vai pitäisikö vain ajatella, ettei Matti Juhonpoika ole Antti Matinpojan isä, vaan joku muu, jonka perimässä on niin Leinosten kuin Räihänkin sukua. Antti on syntynyt 1768, vuotta aikaisemmin kuin hänen oletettu isänsä Matti Juhonpoika luopui isännyydestä (1769), ilmeisesti sairastuttuaan tai vanhuuttaan. Kaikkein yksinkertaisinta on ajatella, että Antti oli Seppälän suurperheeseen otettu ottopoika.

SITTENKIN MARTTISIA

Kun liityin Leinosten sukuseuraan, seuran sukututkija Mika Hirvonen totesi, että kuulun kyllä Leinosiin ja meillä on yhteys 1450-luvulta 8 geneettisen mutaation takaa, mutta DNA-tuloksissa suvun vanhimmaksi tunnetuksi esi-isäksi mainittu Mikko Pekanpoika Leinonen (1465-1525) ei hänen mukaansa ole minulle sukua. Yhteinen esi-isä löytyy kuitenkin kauempaa eli 1250-luvulta, jolloin ihmisillä ei vielä ollut sukunimiä. Kainuun Leinosten (hahloryhmä N-Y34041) vanhin edustaja olisi 1350-luvulta, minä kuuluisin ehkä hahloryhmään N-Y34045 alaryhmään N-FT200250, mutta ilman BIG Y-700 testiä asiasta ei voi olla varma. Testi on jäänyt tekemättä.

Leinosten suku jäi syrjään, kun Petäjaveden Kuivasmäen Seppälän talon omistajasukuun kuuluva Olli Seppälä teetti DNA-testin. Se osoitti, että Sirénien vanhin tunnettu esi-isä Antti Matinpoika on todella ollut Seppälän talon poika ja että kuulumme siis **Marttisiin**. Paikkansa pitäisi Auli Merosen löytämä kuulutuskirja vuodelta 1792, jossa talollisen poika Antti Matinpoika Kyyrämäki-Seppälästä ja torpparin tytär Maria Antintytär Reinasta kuulutettiin avioliittoon. Antti oli Seppälän nuorin poika, ja kun ajan tavan mukaan vanhin poika peri Seppälän talon, hän opetteli suutarin ammatin ja naimisiin mentyään asui ainakin jonkin aikaa vaimonsa kanssa Reinan torpassa.

Suvun alkuperästä on siis kolme linjaa:

1. Marttinen-Seppälän suku Petäjaveden Kuivasmäeltä. Tätä sukua tutkineet Marja-Liisa Halonen-Adamsson ja Auli Meronen voivat nyt todeta, että Petäjaveden suvun alkuperä on selvitetty. Uusi Seppälän-suvun DNA-testi vahvistaa yhteyden Marttisiin, ja hänestä alkaen koko Petäjaveden suvun tiedot ovat säilyneet asiakirjoissa.

2. Räihän suku, Petäjävesi Kintauden Räihän kantatalosta. Jauri Varvikko (Jussilan Sukuseura ry.) on laatinut Jussilan sukutaulut ja hänen mukaansa vanhin tunnettu esi-isä olisi Räihän isäntä Martti Heikinpoika (k.1691), joka antoi Jussilan torpan aviottomalle pojalleen. Minun DNA-testissäni lähimmistä sukulaisista on Räihän sukua ja kuuluisin talon isännän sukulinjaan.

3. Leinosten suku. Geenitestini tuloksissa oli ainakin 250 Leinosta ja Family Treessä 89 serkkua. Kun Kintaudelta ei ole säilynyt kirkonkirjoja, Räihän, Marttisten ja Leinosen sukujen yhteyksistä ei ole kirjallisia lähteitä, mutta kun Leinosten sukulinja alkaa jo 1400-luvulta, kaikki nämä suvut ovat voineet olla Petäjaveden kaskiviljelijöiden kantasukuja.

Sirénien suvulla on ollut sosiaalisia siteitä Kuivasmäen taloihin Seppälään, Reinaan ja Kaipomäkeen. Antti Matinpojasta lähtien Sirénit ovat eläneet etupäässä juuri Kuivasmäen eli Hetteen kylän torpissa, Pohjois-Petäjävesi on heidän kotiseutuaan. Yhteydestä Leinosiin ja Räihiin ei ole kirjallisia lähteitä eikä perimätietoakaan, joten voidaan kaikei todeta, että Sirénit ovat vahvimmin Kuivasmäelle 1550-luvulla tulleen savolaisen kaskiviljelijän Heikki Marttisen jälkeläisiä.

Taustaltaan Sirénien suku on erittäin suomalainen. Pohjoismaihin tai muualle Eurooppaan on DNA-testissä vähän ns. osumia, enemmän yhteyksiä on Venäjälle. Olen itäsuomalaisen miesten valtaryhmää (M-N231 hahloryhmää), ilmeisesti niitä karjalais-savolaisia, joiden esi-isät ovat jääkauden jälkeen tulleet Itä-Aasian ja Siperian kautta Skandinaviaan. Siperian ugrilaiset alkuperäiskansat, erityisesti Udmurtian ja Marin tasavalloissa elävät udmurtit (vojjakit) ovat heidän kaukaisia esi-isiä.

Petäjaveden Kuivasmäki 2019

Kuivasmäki on laakea vaara, jonka laella on laaja peltoaukea. Sen loivat rinteet ovat olleet ihanteellisia kaskiviljelylle. Peltoviljelykaudella Kuivasmäellä on ollut neljä taloa, jotka ovat vieläkin olemassa, mutta kaikkien pellot on vuokrattu ulkopuoliselle karjatilalle. Ensimmäisessä kuvassa näkyy Tikan talo, alkuaan ilmeisesti Reina-Tikkanen, joka perustettiin 1586, kun Heik-Marttinen jaettiin kahtia. Toisessa kuvassa Sipilä.

Reinan talon aitta ja Seppälän talo nykyisellään. Reinassa asutaan vielä, sen sijaan Seppälästä on enää jäljellä metsään lahoava päärakennus.

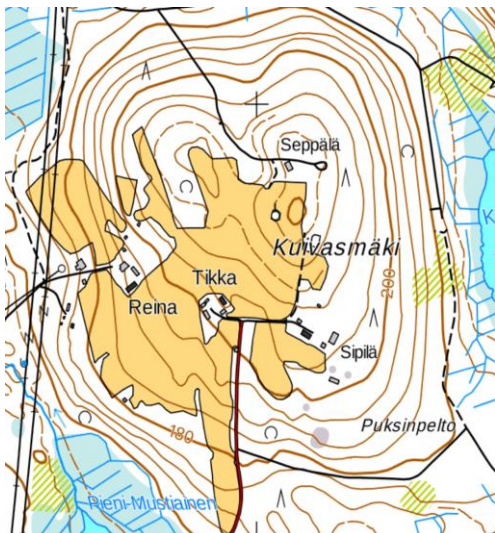
Kaipomäen vaaran rinteitä. Hirsikankaan entinen torppa nykyisellään. Kaipomäen talo ja Jänis-Mommon talon torppa Hirsikangas liittyivät Sirénin suvun vaiheisiin.

Kaipomäen talo ja aitta 2019.

Räihä, omalla laakealla mäellään. Keskisuomalaista viljelymaisemaa.

Kuivasmäen kartta

Oheisesta Maanmittaushallituksen peruskartasta näkyy talojen sijoittuminen Kuivasmäelle. Pellot on raivattu vaaran lounaispuolelle, mutta aikoi naan kaikkia mäenrinteitä on viljelty kaskina. Sakarin ja Heikk-Marttisen talot ovat sijainneet Kuivasmäen pohjoisreunalla, Seppälän yläpuolella. Mäkeä ympäröivät suot ja pikkujärvet. Kaipomäen vaara sijaitsee noin kahden kilometrin päässä Kuivasmäestä kaakkoon. Pohjois-Petäjävesi on kuin savolais-karjalaista vaaramaisemaa, taivaanrannalla näkyy toinen vaara taloineen peltovainioineen, välissä on suo tai järvi.

(Maanmittaushallituksen kuvaaineistoa 10/2019)

Näyttäisi siltä, että Marttiset, Leinoset ja Ikoset ovat viikinkiajan kantakarjalaisia, jotka asuivat Novgorodin alaisuudessa Vatjan ja Äänisen viidenneksessä, ja tekivät esim. 1300-luvulla Novgorodin ammattimetsästäjinä eräretkiä Päijänteelle ja aina Pohjanmaalle asti, ja asuttivat vähitellen Saimaan ympäristöä.

Vielä 1200-luvulla Mikkelin seutu on todennäköisesti kuulunut ortodoksiseen Karjalaan, Savilahden pogostaan. Pähkinäsaaren rauhansopimuksessa 1323 alue siirtyi Ruotsin valtapiiriin ja sinne rakennettiin ensimmäinen roomalaiskatolinen kappeli, esim. Juvan seurakunta perustettiin 1442 ja hallintopitäjä 1548. Silloin Marttiset, Leinoset ja Räihät kuuluivat jo suomenpuoleiseen Suur-Savoon ja kaskieksansion alkaessa suvun nuoret miehet alkoivat hekin etsiä uusia asuinsijoja siihen asti asumattomista erämaista.

TAUSTAA TULKINNOILLE

Petäjävesi oli vielä 1400-luvulla hämäläisten, myöhemmin Jämsän talonpoikien eränkäynti- ja kaskiviljelyaluetta. Asiakirjojen mukaan Petäjäveden ensimmäinen pysyvä asuinsija syntyi keskiajan lopulla (1500-luvulla) Rukoilaan, Jänis-Mommioon, Jämsänveeten laskevan Pengerjoen varteen. Paikannimien perusteella on päätelty, että Rukoilan ensimmäiset asukkaat tulivat Hauholta ja Lammilta, mutta myös Jämsän kantatalot ovat saattaneet perustaa sivutiloja pitäjän pohjoisosiin (Niiles, I. 1996; Niiles, P. 2002; Lerkkanen 2008). Lea Lerkkasen mukaan suurin osa Petäjävettä kuului saarioislaisten eräalueisiin (2008, 9-10). On mahdollista, että Kyyrämäenkin ensimmäiset asukkaat olisivat hämäläistä juurta, mutta todennäköisempää kuitenkin on, niin kuin Petäjäveden paikallishistorioissa yksimielisesti todetaan, että Kuivasmäen ovat ensimmäisinä asuttaneet savolaiset kaskiviljelijät. Räihän suku on pitänyt itseään hämäläisenä, ja saattaa ollakin, että talon alkuperäinen perustaja on tullut Hämeestä (Aaltio 1964), mutta nykytutkimuksen mukaan Räihän suku on karjalais-savolainen (Räihän sukuseura). Suur-Jämsä, johon Petäjävesi tuolloin kuului (itsenäistyi v. 1868), on savolaismurteiden aluetta; Kuivasmäen kylä puolestaan on Petäjäveden vanhimpia, Petäjäveden seurakuntakin tunnettiin aikoinaan Kuivasmäen rukoushuonekuntana (perustettiin 1779).

Kuivasmäen isännät ovat olleet Marttisia, Kyyriä, Kähkösiä, Muinosia. Mutta kuka oli Tuomas Minkkinen? Seppälään tullut vävy vai uusi, toiseen sukuun kuulunut isäntä, joka otti kruununtilan verot niskoilleen? Uudet suurperheen isännät ovat voineet hyvinkin olla vävyjä, jotka savolaiseen tapaan säilyttivät sukunimensä eivätkä ottaneet talon nimeä, kuten Länsi-Suomessa oli tapana ja myöhemmin isonjaon ja torppien itsenäistymisen jälkeen myös Petäjävedellä. Mistä nämä kaikki suvut tulivat?

Marttisten sukua tutkineiden Jarmo Paikkalan ja Auvo Kostiaisen mukaan Marttisen suvun alkuperäiset juuret ovat Etelä-Savossa Saimaan ja Puulaveden rannoilla ja he lukevat Petäjäveden Marttiset Hirvensalmen sukuhaaraan. Kaskieksansion alkaessa Marttisia on lähtenyt länteen Rautalammille, muuttanut ehkä juuri Petäjäveden kautta Vermlannin suomalaismetsiin. Suvun historiassa keskeinen henkilö on John Morton (1724–1777), jonka isoisä muutti Ruotsista edelleen Amerikkaan Delawreen Uuden Ruotsin siirtokuntaan. John Morton toimi Pennsylvaniassa useissa huomattavissa viroissa ja luottamustehtävissä; hänet valittiin Pennsylvanian edustajainhuoneeseen ja delegaatioon, joka siirtokuntien kongressissa hyväksyi USA:n itsenäisyysjulistuksen 1776. Mortonin isoisoisä Martti Marttinen oli kotoisin Rautalammilta. Marttisten suvusta on julkaistu nettisivustoja ja kaksiosainen sukukirja (Paikkala 2004-2007; Kostiaisen 2010).

Kähkösten suku on sukututkija Markku Kähkösen mukaan peräisin Sydän-Savosta Vesulahden, Pellosniemen ja Juvan vanhoista hallintopitäjistä ja levinnyt laajalti Karjalaan, Kainuuseen ja Pohjanmaalle (kähkö tarkoittaa nopealiikkeistä ihmistä tai toisen selityksen mukaan köhää, kuivaa yskää). Suvun säätyläishaaran nimenä on *Keckman*. Sukuseuran piirissä suku on jaettu moneen eri haaraan, joista yhden muodostavat Rautalammin

(Saarijärven) Kähköset (Kuusela 2014). Rautalammit ovat ilmeisesti ne Kähköset, jotka liikkuvat Saarijärven ja Petäjäveden kautta aina Ruotsiin asti. Kuuselan mukaan Kähköset olivat tunnettuja käsityötaidostaan, suvussa on paljon seppiä ja käsityöläisiä, suutareita.

Muiniset ovat Mikkelin seudulta ja pitävä sukuhistoriassaan kantapaikkana Vesulahden Vanhamäen kylässä olevaa Muinolaa (Sirkka ja Matti Muinonen 2014). **Minkkiset** kuuluvat kaskiviljelijöihin, jotka Kähkösten tavoin ovat Rautalammit lähtien levittäytyneet Petäjävedelle ja sen naapuripitäjiin, erityisesti heitä asuu Pihlajavedellä (nyk. Keuruuta).

Leinosten yhteydestä Petäjävedelle ei ole tietoa, suku on kaskiviljelijöiden ekspansion aikana asuttanut erityisesti Kainuuta. Sukuseuran sivuilla kerrotaan, että "Tapani Leinonen saapui Oulujärven erämaahan muuttoaalton mukana 1550-luvulla. Hänet kirjattiin maakirjaan vuodesta 1563 Kivesjärven kylään. Se mistä Tapani oli lähtöisin, on luotettavasti selvittämättä. Martti Siiran mukaan hän voisi olla lähtöisin Juvan Vuorenmaan kylästä. Tapani oli Kivesjärven Leinolan isäntänä vuosina 1555–1579." Hänen poikansa elivät talollisina Oulujärvellä ja Paltamossa. Leinosen on laaja suku, joka kaskieksansion aikana asutti Kainuuta. Heistä on olemassa neliosainen kirjasarjakin: Tapio Leinonen – Tatu Leinonen, Kainuun Leinosen 1-2; Kuusamon ja Tervolan Leinosen.

Kyyrän suku kuului Kuivasmäen suurperheiden isäntiin. Kuuluiko Paavo Paavonpoika Kähkönen eli Kyyrä alkuaan Kyyrän sukuun? *Kyyrä* on savolais-karjalainen sukunimi, ja ei kaukana Kuivasmäestä on Saarijärven pitäjän Kiimasjärvellä (nyk. Lannevettä) Kyyrän talo ja nykyisin myös Kyyrän kylä. Kiimasjärven Kyyrän (Kyyrämäen) talo mainitaan vuoden 1552 eräluettelossa ja on tietenkin mahdollista, että Kuivasmäen Kyyrän ensimmäinen asukas oli lähtöisin tästä talosta. Saarijärvellä, Saarijärven kylässä on ollut myös Reina-niminen torppa. Kuivasmäen (Kyyrämäen) talojen nimet viittaisivat siihen, että paikan asukkaat olisivat tulleet Saarijärveltä, joka tuolloin kuului Rautalammin hallintopitäjään.

Räihät ovat karjalais-savolainen suku ja ilmeisesti Räihän talo on perustettu 1550-luvulla samaan aikaan kuin muutkin Petäjäveden ensimmäiset savolaisten kaskiviljelijöiden talot, suvun tiedot ulottuvat vuoteen 1396. Sana *räihä* merkitsee riehakasta. Suku nousi esiin geenitestissäni eikä Siréneitä koskevassa aineistossa ole mitään tietoa yhteyksistä Räihän tai Jussilan taloon eikä muihinkaan lähiseudun, esim. Koskenpään (Jämsän) Räihiin.

Olivat Kuivasmäen ensimmäiset asukkaat Martisia, Kyyriä, Kähkösiä, Minkkisiä tai Leinosia, he ovat olleet savolaisia kaskiviljelijöitä, joiden ekspansio eteni 1500 ja 1600-luvuilla Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan kautta Ruotsin puolelle aina Vermlannin suomalaismetsiin. He ovat niin Pohjois-Suomen kuin Pohjois-Ruotsinkin kanta-asukkaita.

SAVOLAINEN KASKIVILJELIJÄ

Kaskiviljelijät olivat aikansa kulttuuriekologisia voittajia, he hallitsivat viljelytekniikan, jonka avulla kyettiin asuttamaan laajat erämaat, kuusikkokorvet. Kaskan poltto on ollut erittäin tuottoisa, itäisen Suomen vaara- eli mäkialueille sopeutunut viljelymuoto. Kun kaskia ei ojitettu, viljelykset raivattiin aina vaarojen rinteille, sinne ei hallakaan ulottunut. 1500-luvulla käyttöön otettu korpi- eli juureisruis oli pensastuva, yhdestä siemenestä kasvoi useita korsia ja kaskesta saatettiin useinkin saada yli satakertainen sato. Kuivasmäki, jonka päällä Kyyrämäki-Seppälän ja Reinan talot sijaitsivat, on sekin 220 m korkea vaara. Juuri sellaiselle paikalle savolais-karjalaiset kaskiviljelijät rakensivat talonsa, vaaroilta aukeni heidän elinpiirinsä. Vaikka kaskiviljelijät raivasivat vähitellen myös kiinteitä viljelyksiä, varsinainen peltoviljely, talonpoikainen agraarikulttuuri, alkoi Itä- ja Pohjois-Suomessa vasta sitten, kun ryhdyttiin kuivaamaan soita ja järviä.

Kaskien ohella tuon aikaiseen viljelytalouteen kuului pienimuotoinen karjanhoito, intensiivinen metsästys, kalastus ja luonnonantimien keräily. Kaskikulttuuri oli luonnonvaraista moninaistaloutta ja sen rakenteita olivat mm. suurperheet, vainajakultti ja tietäjäys. Kaskitalouden piirissä työt tehtiin yhdessä perheenä, iästä ja sukupuolesta riippumatta kaikki suurperheen jäsenet saattoivat osallistua yhteisen toimeentulon hankkimiseen. Suurperheissä ei ollut piikoja eikä renkejä, kaikki kuuluivat samaan perheeseen.

Vainajakultti, vainajien uhripaikat – uhripuut, kuppikivet ja vainajien haudat eli hiidet – antoivat suvun jäsenille oikeuden ihmisen haltuun ottamaan maahan, raivattuihin viljelyksiin ja pihapiiriin. Kun yksityistä maanomistusta ei kaskikulttuurin piirissä vielä tunnettu, perheen hallinnassa oleva maa oli sananmukaisesti ”esi-isien maata” ja vainajille kuului antaa esikoisuhri, ensimmäinen osa kaikesta, mitä kasket, järvet tai karja tuottivat.

Kaskikulttuurin tietäjä tunsii riitit, joiden avulla hallittiin tuon ajan ihmisen elinympäristöä. Tietäjä piirsi rajat ihmisen elinpiiriin ja villin luonnon, erämaan, välille, varjeli kasket ulkopuolisilta, karhuilta, palautti eksyneet lehmät metsänpeitosta, torjui pedot, pahansuopien ihmisten ”vihati” ja ”kateet”, vihamielisten tietäjien lähettämät nostokarhut, sairaudet, noidannuolet. Tietäjät pitivät yllä sosiaalista tasapainoa tai oikeudenmukaisuutta kaukaisissa metsäkylissä, joihin virkavalta ei ulottunut. Kansanperinteessä laajalti tunnettu tietäjä ja parantaja Kyyrän Jussi, joka eli 1800-luvulla, oli Saarijärven Kyyrän isäntä. (Kaskikulttuurista ks. Suomen perinneatlas.)

Maan yksityisomistus alkoi isostajaosta, joka toteutettiin Kuivasmäellä vv. 1788–1816. Maan jakaminen kruununtalojen omistukseen lopetti perinteisen kaskikulttuurin. Suurperheet katosivat. Länsi-Suomessa isojako ja sitä seurannut uusjako hajotti tiiviit ryhmäkylät ja talonpoikainen yhteiskulttuuri muuttui talollisten kulttuuriksi. Maanomistukseen perustuneeseen maatalouteen kuului olennaisesti vuokratilajely- eli torpparilaitos ja vuosipalvelijat, piiat ja rengit, jotka pestautuivat taloihin vuodeksi kerrallaan. Kun talo annettiin tavallisesti vanhimmalle pojalle, nuoremmille lapsille saatettiin osoittaa talosta torppa, mutta useimmat heistä joutuivat etsimään isännän ja emännän paikkoja muualta, tai he elivät käsityöläisinä (”itsellisinä”) omissa mökeissään, asuivat taloissa maatyöläisinä, piikoina, renkeinä tai ns. muonamiehinä, tai vuokralaisina (loisina, hyrryläisinä, inhyst) ja jotkut lopulta vanhuudessaan ”rutiköyhinä” (rotfattig) eli kylän ”ruotulaisina” tai ns. ”kunnanvaivaisina” tai ”huutolaisina”.

Itä-Suomessa itselliset (loiset) hankkivat vielä pitkään elantonsa viljelemällä kaskia ja, kun kaskenpolto valtion metsissä kiellettiin, monet talolliset antoivat heidän viljellä metsissään osuuskaskia, joista talo sai vuokrana osan sadosta. Alkuaan loiset olivat vapaita kaskiviljelijöitä, jotka saattoivat elää paremmin kuin kruununtalolliset, koska he eivät maksaneet raskaita veroja. Isojako, puutavarateollisuus (höyrusahat) ja paperitehtaat muuttivat lopullisesti kaskiviljelijöiden aseman, loisista tuli maatonta köyhälistöä, joka asui talojen pirtin nurkissa tai saunoissa. Suomen maaseudulle syntyi 1800-luvun lopulla ns. liikaväestön ongelma, jota ei kyetty ratkaisemaan ennen kuin maatalousyhteiskunnan aika oli jo ohi. Torpparien ja talojenkin lapset pestautuivat piioiksi ja rengeiksi tai lähtivät etsimään elantoa mm. maanteiden, rautateiden ja kanavien rakennustyömailta, 1900-luvun puolella metsä- ja uittotöistä. Tämä tulevaisuus oli edessä myös Kyyrämäki-Seppälästä lähteneen Antti Sirénin jälkeläisillä.

Ruotsinkielinen saha- ja paperiteollisuuden ympärille syntynyt virkakunta on mustamaannut kaskikulttuurin. Jos kaskikulttuuria ei olisi ollut, suurin osa maata olisi jäänyt asuttamatta eikä itsenäistä Suomeakaan olisi olemassa. Kaskikulttuurin jäljiltä Suomeen kasvoivat terveet metsät, joiden varaan saha- ja paperiteollisuus syntyi. Ja lopuksi. Suurperheiden kaudella ei ollut säätyeroja eikä vanhoille kaskikulttuurin alueille ehtinyt syntyä yhtä jyrkkiä yhteiskunnallisia rakenteita kuin Lounais- ja Etelä-Suomen peltoviljelyalueille. Jos kaskikulttuuria ei olisi ollut, vuoden 1917 sisällissotakin olisi saanut toisenlaisen lopun.

ELIAS SIRÉNIN SUKU

Seppälän talossa, suurperheessä, elänyt Antti Matinpoika (s. 1768, k. 1.1.1830) hakeutui siis pois kotitalostaan v. 1771 ja siitä lähtien Elias Sirénin esi-isät joutuivat sopeutumaan torpparien aikakauteen. Hänen jälkeläisistään tuli vuokratilojen isäntiä ja emäntiä, torppareita, mutta myös tilattomia maatyöläisiä, muonamiehiä ja itsellisiä käsityöläisiä, jostain syystä suvussa on ollut useita suutareita. Suvun jälkipolvet ovat hajaantuneet eri puolille Petäjävettä, Kuivasmäen ohella mm. Kintauden seudulle, mutta Elias Sirénin vanhempien asuinpaikaksi vakiintui Saravan talon Ronkolan torppa Etelä-Petäjaveden Metsäkylässä lähellä Koskenpään ja Korpilahden rajaa. (Torppia koskevat tiedot ovat Paavo Niileksen Petäjaveden torppariasutusta vuosina 1745–1940 käsittelevästä teoksesta.)

Elias Sirenin sukupuu

Antti Matinpoika s. 1768, k. 1.1.1830 suutari
 Maria Antintytär s. 1772, k. 31.12. 1845. Vihitty 26.12.1792.

Antti Antinpoika Sirén s. 1.12. 1794, k. 1867 torppari
 Anna Leena Erkintytär Kaipomäki s. 1798, k. 24.1.1867. Vihitty 28.5.1818.

Erkki Antinpoika Sirén s. 20.4.1826, k. 5.3. 1912 torppari (Ronkola)
 Maija Stiina (Maria Christina) Mikontytär Hård t. Hard s. 26.7 1826 Heinäjärvi Korpilahti,
 k. 28.2.1899. Vihitty 7.11.1847.
 Elias Erkinpoika Sirén s. 4.7. 1870. Eli Ronkolan torpassa vuoteen 1879.

Antti Matinpoika hankki suutarin ammatin ja kuoli 62-vuotiaana poikansa pitäjänsuutari Joonaksen luona Kuivasmäen kylän Hättämäen (Hetteen) suutarintorpassa. Hän meni naimisiin Maria (Maija) Antintyttären kanssa (s. 1772, k. 31.12.1845), joka oli Ruosteenkorven Hakalan torpasta. Antti ja Maija Sirén elivät vv. 1825–1829 Jänis-Mommon talon Hirsikankaan torpassa Rukoilan kylässä. Antin kuoleman jälkeen Maija eli poikansa Antin luona Heinämäen (1830–1832) ja Hättämäen (1833–1835) torpissa ja lopulta kotitorpassaan Hakalassa (1837–1845), jossa kuoli "rutiköyhänä".

Antti ja Maija Sirénin viidestä lapsesta aikuistui kolme: Antti, Joonas ja Klaara. Heistä Antti Antinpoika Sirén (s. 12.1.1794, k. 1867) avioitui Kaipomäen talon tyttären Anna Leena Erkintyttären (s. 1798, k. 24.1.1867) kanssa ja he saivat kaikkiaan kahdeksan lasta, joista kuusi eli aikuiseksi, viisi poikaa ja yksi tytär. Antti ja Anna Leena asuivat torppareina ensin (1819–1829) Hirsikankaan torpassa Rukoilassa ja Antin veljen Joonaan jälkeen (1831–1835) Hetteenmäen torppareina. Vuonna 1837 Antti siirtyi ilmeisesti kokonaan käsityöläiseksi ja kaskiviljelijäksi ja asui suuren perheensä kanssa pari vuotta "inhyst" eli asukkeina (loisina, kenties muonamiehinä) Ruosteenkorven talossa, sitten Antin äidin torpassa Ruosteenkorven Hakalassa (1839–1840) ja lopulta vuodesta 1840 lähtien vuokralaisina Kaura-ahon torpassa Metsäkylässä. Kun Antti 1858 sokeutui, he joutuivat elämään vuoteen 1867 eli kummankin kuolemaan saakka, "rutiköyhinä" ilmeisesti ns. kunnanvaivaisina Kaura-ahossa. Anna Leenasta sanotaan, että hän kuoli 69-vuotiaana pistokseen.

Antin veli, Joonas Antinpoika Sirén (s. 10.2.1797, k. 27.2.1882) onnistui elämässään paremmin kuin sisaruksensa. Hän pääsi v. 1815 Petäjaveden pitäjänsuutari Mikko Wilskmanin oppipojaksi ja nimitettiin tämän kuoltua 1821 pitäjänsuutariksi. Se oli tuohon aikaan arvostettu asema. Myös maaseudulla pitäjänsuutarit ja -räätälit nimitti usein kuntakokous ja nimitys vahvistettiin oikeudessa. Kaupungeissa pitäjänsuutareilta vaadittiin

mestarikirja ja Joonas Sirénkin sai ilmeisesti oppimestariltaan todistuksen ammattitaidostaan. Joonas avioitui Piesalan tyttären Ulla Eliaksentyttären kanssa (Ulrica Eliasdotter, s. 23.10.1801; Piesala oli Petäjäveden suurimpia kantataloja) ja heille syntyi kaikkiaan kymmenen lasta.

Joonas ja Ulla asuivat pitäjänsuutarin torpassa Kuivasmäen Reinassa (1825–1827) ja Hättämäen Kummussa (1828–1831). Joonaksella oli ilmeisesti hyvä lauluääni, sillä hän hoiti Petäjäveden lukkarin virkaa 1825–1827 ja sai 1831 valtakirjan Soinin pitäjän lukkariksi. Joonas ja Ulla muuttivat perheineen Soiniin, Kuninkaanjoelle. Soinin Sirénit on laaja ja paljon tutkittu haara, jonka jälkeläisiä kuuluu mm. Kolunsaran, Keisareiden ja Mulkoiden sukuihin. Heistä Kiuruveden kanttorin Kristian Sirénin ja hänen vaimonsa Johanna Castrénin lapset ottivat vuonna 1935 sukunimen **Soininvaara** (tarkemmin Soininvaara 1982). Joonaksen sukuhaarassa hyvä lauluääni on siirtynyt laajalti sukupolvelta toiselle, suvussa on monia kanttoreita ja laulun harrastajia. Kuten Elias omalla tahollaan, myös soinilaiset Sirénit ovat kouluttaneet lapsensa uuden teollisen yhteiskunnan ammatteihin.

Liite. **Sirénin suvun kädentaidoista** (Auli Meronen)

Antti Matinpoika (1768-1830) suvun kantaisä, suutari

Antti Matinpojan lapsista

Antti Antinpoika (1794-1868)

- Joonas Antinpoika Sirén pitäjänsuutari ennen muuttoa Soinin kanttoriksi
- Klaara Antintytär Vellinginmäki avioitui suutarin kanssa

Antti Antinpojan pojista (Eerikki Antinpoika Ronkolan veljiä)

- Herman Antinpoika Sirén, myöh. Hanhisaari (1824-1867) pitäjänsuutari 1850–58
- Elias Antinpoika Sirén (1831-) suutari, koulumestari

Antti Antinpojan lapsenlapsista (Elias Eerikinpoika Sirénin serkkuja)

- Kalle Kallenpoika Meronen (1869-1932) suutari
- Urpo Kallenpoika Meronen (1889-1971) pyssyseppä, taitava ”teräskynäpiirtäjä”

Antti Antinpojan lapsenlapsenlapsista (Väinö Eliaksenpoika Sarmelan pikkuserkkuja)

- Herman Joelinpoika Laukkanen (1887-1970) veneenveistäjä (äiti Mariana Kallentytär Meronen)
- Aabraham (Aapo) Kallenpoika Meronen (1892-1975) suutarinliike Helsingissä yhdessä

veljensä Semmin kanssa, myöh. Aapo ryhtyi maanviljelijäksi

- Paavo Kallenpoika Meronen (1899-1867) veneveistäjä ja rakentaja, tätä ennen jonkin aikaa suutarina Helsingissä veljensä Semmin ja Aapon liikkeessä
- Semmi Kallenpoika Meronen (1902-1966) suutarinliike Helsingissä Neitsytpolulla
- Kaarlo Kallenpoika Meronen hirsirakentaja
- Urho Kallenpoika Meronen puunveistäjä, ”monitoimimies”

Antti Antinpojan lapsenlapsenlapsenlapsista

- Eero Aabrahaminpoika Meronen puuteknikko
- Erkki Aabrahaminpoika Meronen puuseppä, kalusteasentaja
- Unto Paavonpoika Meronen liikkeenharjoittaja, mutta myös taitava rakentaja, teki hirsimökkejä
- Hannu Immonen kuvataiteilija, lintumaalari (äiti Mirjam Kallentytär Immonen, os. Meronen)
- Harri Meronen kuvataiteilija (äiti Mirjam Kallentytär Immonen, os. Meronen), löytyy taiteilijamatrikelista
- Teuvo Urhonpoika Meronen puutöiden ohjaaja
- Lea Urhontytär Hanhisalo (os. Meronen) pukuompelija
- Auli Urhontytär Meronen piirroskuvituksia oppimateriaaleihin

Antti Antinpojan lapsenlapsenlapsenlapsista

- Marjo Hanhisalo muotoilija, tekstiilisuunnittelija (äiti Lea Urhontytär os. Meronen)

Tämän lisäksi suvusta löytyy kanteleenrakentaja, useampia ammattimaisia rakennus-
korjaajia ja -saneeraajia, oman talon rakentajia, peltiseppiä, lavastaja, rakennusarkkitehti,
sisustusarkkitehti, tekstiilikäsityönopeettaja, kudonnan opettaja.

Elias Erkinpoika Sirén

Elias ja lida (suutarin tytär) Sirénin lapset ovat kouluttautuneet nykyajan ammatteihin,
mutta käden taito on näkynyt jokapäiväisessä elämässä. Me Petäjaveden Sirénien
jälkeläiset kuulumme niihin ikäpolviin, jotka ovat rakentaneet omakotitalonsa ja
kesämökkinsä, ainakin tehneet sisustus- ja viimeistelytyöt. **Erkki Sirénin** lapset ovat ra-
kentaneet omakotitalonsa niin kuin maaseudun taajamissa on ollut tapana. Vanhin Erkin
pojista, **Sakari Sirén** on pystynyt kaikkeen käsilliseen työhön koneiden korjaamisesta
rakentamiseen, hän piti virkansa ohella pientä maatalaakin, jossa mm. korjasi maata-
louskoneita Viroon vietäväksi, silloin kun maa itsenäistyi. **Samuli Sirén** on tehnyt näkyvän
laulajan uran, mutta rakentanut kolmekin omakotitaloa, joista yksi oli todellinen hirsilinna
kaikkine piharakennuksineen. Hän harrastaa myös sahan soittoa, ja kun kuulijat yleensä
aina kysyvät, että eikö se ole vaikeaa opetella, niin Samuli vastaa, että kun omin käsin
rakentaa kolme omakotitaloa, niin siinä oppii käyttämään sahaa. **Saara** (o.s. Sirén) ja hä-
nen miehensä **Heimo Vuorijärvi** ovat hekin rakentaneet talonsa ja kesämökkinsä.
Nuoremasta polvesta mm. **Helena** ja **Raineri Aalto** ovat rakentaneet kesäpaikkansa
itse, Helena harrastaa myös kuvanveistoa; ja minäkin olen pystyttänyt kesämökkisaareen
viisi rakennusta. Isäni **Väinö Eliaanpoika** oli askartelija, joka kokosi 1920-luvulla
kidekoneen ja radiovastaanottimen, kun Yleisradion toiminta alkoi (1926). Käsien taito ei
varmaankaan häviä seuraavaltakaan sukupolvelta, vaikka he kasvavat digitaali-
aikakauteen.

Antin ja Joonaksen sisar Klaara (s. 24.1.1800, k. 1880) meni naimisiin suutarin oppilaan,
Kaipomäen talon Vellinginmäen torpparin pojan Israel Juhaninpoika Vellinginmäen
kanssa (s. 29.11.1787, k.16.2.1851), ja eli torpan emäntänä Kuivasmäellä. Klaara **Vel-
linginmäki** synnytti kaikkiaan yhdeksän lasta, joista kuusi kuoli hyvin pieninä. Israelin
kuoltua vanhin poika Antti jatkoi torpan pitoa ja Klaara eli hänen luonaan aina vuoteen
1879.

Veljekset Antti ja Joonas ottivat 1820 sukunimen **Sirén**. Ei tiedetä, mistä sukunimi on
peräisin, mutta Heikki Soininvaara arveli, että esikuvana on voinut olla Korpilahden kap-
palainen Karl Sirén, joka oli tunnettu pappi. Koristepensaana sireeni levisi mm. Viaporin
rakennusmiesten mukana laajalti eri puolille Suomea. Antin ja Anna-Leenan lapsista Erkki
(Eerikki) Antinpoika Sirén on tämän kertomuksen Elias Sirénin isä. Erkki ja hänen veljensä
elivät renkivuosiensa jälkeen torppareina, useimmat Kaipomäen talon torpissa
Kuivasmäen kylässä; heidän äitinsähän oli Kaipomäen talosta. Kaksi Erkin veljistä oli
myös suutareita.

Herman Sirén (s. 1824, k. 1867) toimi jopa pitäjänsuutarina 1850–1858, myöhemmin
hän piti Kaipomäen talon Hanhisaaren torppaa (1860–1867) ja otti torpan mukaan suku-
nimen **Hanhisaari**. Toinen veli Elias (s.1831) oli suutarin opissa ja muutti sitten Jämsään.
Veljeksistä Sylvester Erkinpoika Sirén (1851-1933) sai renkivuosiensa jälkeen 1873
Räihän talon Salmelan torpan, jossa eli isäntänä vuoteen 1929 ja otti sukunimekseen
Salmela. Vanhin veli Sylvester Antinpoika (s. 1922) oli naimisissa, mutta ilmeisesti sairas,
koska hän eli veljiensä "nimen alla" ja kuoli Erkin luona Ronkolassa (1857?). Veljesten
sisar Maija Liisa Sirén (s. 1840), nuorin sisaruksista, meni 16-vuotiaana naimisiin
Handulan talon pojan Salomon Matinpoika **Handulan** (s.1832) kanssa ja eli torpan
emäntänä mm. Kuivasmäen kylässä; Handulat ovat muuttaneet nimensä muotoon **Han-
tula**.

Kalle Antinpoika (Sirén) (s. 1837, k. 1900) asettui v. 1879 Kaipomäki 2:n Kylmälän
torppaan ja otti sukunimekseen **Meronen**. Klaara Vellinginmäki vaihtoi hänkin sukuni-
mekseen Meronen samoin monet hänen lapsensa. Aulin isän Urho Merosen kertoman
mukaan Kalle olisi ottanut sukunimen Sirén, mutta pitäjän kirkkoherran mielestä Siréneitä
oli Petäjävedellä jo liikaa ja ehdotti sukunimeä Meronen Ala-Merosen järven mukaan,
jonka rannalla Kalle perheineen asui. Kallen pojista Timoteus otti nimen **Katajamäki**.

Sirénien asuinympäristöä ovat olleet erityisesti Kuivasmäen, Rukoilan (Murtolan) ja Kummun kylät Pohjois-Petäjävedellä, mutta heitä on ollut torppareina monissa muissakin kylissä, kuten Kintaudella ja Metsäkylässä. Kuivasmäen ja Kaipomäen talojen lisäksi Sirénien asuinpaikkoja ovat olleet Heinämäki ja Ruosteenkorpi, joissa heitä on ollut ilmeisesti suurperheen jäsenenä, palvelijoina ja kunnan hoidettavina. Kaikkiaan Antti Martinpojan jälkeläisiä on ollut asukkaina ainakin seuraavissa Petäjäveden torpissa: Hättämäki, (Hetteenmäki, Hetteen suutarin torppa), Hirsikangas (Jänis-Mommo), Hakala (Ruosteenkorpi), Vellinginmäki (Kaipomäki), Kylmälä (Kaipomäki 2), Pienimäki (Kortemäki), Kulmala (Tähtiniemi), Myllyaho (Karikko); seuraavissa Kintauden torpissa: Kiviaho (Jussila), Koppelniemi (Pekkanen), Salmela (Räihä), Tasala (Kytölä) sekä Metsäkylässä Kaura-aho, Keskinen, Ruoppaanmäki ja Ronkola (Sarava).

RONKOLAN TORPPA

Isoisä Eliaksen isä Erkki Antinpoika Sirén syntyi 20.4.1826 Jänis-Mommon talon Hirsikankaan torpassa ja kuoli 5.3.1912 Saravan tilaan kuuluvan Ronkolan torpassa, jonka isäntä hän oli vuodesta 1853 vuoteen 1899. Lapsena Erkki muutti vanhempiensa mukana torpasta toiseen asuen Heinämäessä, Hetteenmäessä, Ruosteenkorvessa ja Hakalassa. Vuonna 1846 (9.11.) 20-vuotiaana hän lähti ilmeisesti rengiksi Korpilahdelle Moksinkylän Virkamäkeen, mutta tuli 1848 takaisin Petäjävedelle. Korpilahdella Erkki oli mennyt 1847 naimisiin piika, itsellisen tytär Maija Stina Hårdin (Hardin) kanssa (Maria Christina Michelsdotter Hård, s. 26.7.1826, k. 28.2.1899). Maija Stiina oli 1841 muuttanut Petäjävedelle Korpilahden Heinäjärven talosta, joka sijaitsi Rutalahden Päiväkunnan kylässä. Hänen vanhempansa olivat Mikko Heikinpoika (Michel Henricson, s. 1793) ja Hedvig (Heta) Abrahamintytär (s. 1796, k. 1836), jotka elivät itsellisinä Heinäjärvellä.

Hård on sotilasnimi, ovatko Maija Stinan vanhemmat aikaisemmin asuneet pitäjän sotilastorpassa? Korpilahdella on ollut sotilas Yrjö (Jöran) Hård (s. 1723, k. 1788), joka asui vaimonsa Maria Eskilsintyttären kanssa Huujoen sotilastorpassa Putkilahden Reinanpohjassa ja toinenkin Jämsän komppanian sotilas Henrik Hard, joka asui Muuramen Jaakkolan kylän Nisulassa; Muurame oli aikoinaan Korpilahtea. Silloiset ruotosotilasperheet eivät ilmeisesti ole Anna Stinan sukua, eikä Eliaksen äidistä ole enempää tietoa.

Erkki ja Maija Stina tapasivat varmaankin toisensa Korpilahden kirkkopyhillä ja markkinoilla, joilla palkattiin myös palvelusväkeä. Mentyään naimisiin he elivät ensin Kaura-ahon torpassa Petäjäveden kylässä (1848–1851), vuoden 1852 Erkki oli ilmeisesti muonamiehenä Saravan tilalla ennen kuin 1853 sai Ronkolan torpan, jonka isäntä hän sitten oli aina vuoteen 1899. Erkillä ja Maija Stinalla oli kymmenen lasta, joista Elias oli nuorin. Heidän lastensa elämänvaiheet olivat tyypillisiä tuon ajan nuorille.

Eliaksen sisar Matilda Erkintytär Sirén-Ronkola-Rajanen (s. 1850) muutti 17-vuotiaana Korpilahdelle ilmeisesti piiiaksi, avioitui Petäjäveden Kintaudessa tuotantonsa aloittaneen Koskensaaren naulatehtaan sepän kanssa ja tämän kuoltua palasi Korpilahdelle, jossa meni uudelleen naimisiin torppari Tobias Rajasen kanssa Tikalan kylästä, myöhemmin he muuttivat itsellisiksi Moksinkylän Ikosenmäelle. Jäätyään jälleen leskeksi Matilda muutti kotipaikalleen Petäjävedelle ja sieltä Helsinkiin, kuoli Kirkkonummella (1924).

Veljeksistä Sylvester Erkinpoika (Salmela) meni vävyksi Räihän talon Salmelan torppaan Kintaudelle ja tuli myöhemmin sen isännäksi. Juhani (Sireini), Kalle Vihtori, Erika? Kun torpparilaitos lakkautettiin 1918 ja vuokratilalliset saivat lunastaa tilansa, Ronkola (n. 40 ha:n tila) jäi Kalle Sirénin perheen haltuun. Seuraava isäntä oli hänen poikansa

Ronkola (k. 1956), hänen poikansa Emil Rikhard Ronkola (vaimo Helmi) oli talon viimeinen omistaja. Kallesta kerrotaan, että hän oli pelimanni ja soitti viulua mm. paikallisissa nurkkatansseissa, joita Ronkolassakin pidettiin.

Ronkolan nuoret aloittivat työuransa renkeinä ja piikoina, niin kuin muutkin tuon ajan maattomat nuoret. Avioiduttuaan he tai hakeutuvat kotiseudulleen torppareiksi tai jäivät muonamiehiksi suuriin taloihin. Elämä oli maatyötä, karjanhoitoa, taksvärkkipäiviä, omavaraistaloutta, jossa kaikki tarvittava vaatteista lähtien tehtiin itse; vasta 1800–1900 -lukujen taitteessa alkoi puutavarateollisuuden aikakausi, tukkisavotat ja uittotyöt. Piian ja rengin pesti otettiin vuodeksi, työvuosi alkoi pyhäinpäivänä (aikaisemmin mikkelinä) ja työvuoden päätyttyä palveluskunta sai pitää vapaaviikon talon ylöspidossa. 1800-luvulla palveluskunta palkattiin syysmarkkinoilla tai kesän aikana pidetyillä pestuumarkkinoilla, joihin työtä hakevat nuoret ja työntekijöitä tarvitsevat isäntäväet kokoontuivat. Markkinoilla palvelukseen pyrkivät kerääntyivät usein yhdeksi joukoksi, josta isäntäväet sitten palkkasivat mieleisensä. Näissä tilaisuuksissa levisi tietoa siitä, minkälaisia nuoret olivat työhmissä ja vastaavasti, mitkä olivat hyviä palveluspaikkoja, miten eri taloissa palvelijoita kohdeltiin. Vuosipalkasta neuvoteltiin pitkään ja hyvistä, taitavista työntekijöistä talot saattoivat jopa kilpailla. Kaupallisen maa- ja meijeritalouden alettua maataloissa tarvittiin yhä enemmän vierasta työvoimaa. Suomalaisen työn historiassa torpparit, rengit ja piiat ovat raivanneet Suomen pellot ja tehneet raskaimmat maatalouden työt, heidän kättensä jäljiltä on paljolti vanha suomalainen maaseutu, suomalainen kulttuurimaisema.

Ronkolan sisaruksille kotitorppa oli turvapaikka, johon palattiin elämän käännteissä niin kuin Matildakin. Petäjaveden Metsäkylän tilattomille Korpilahti oli ilmeisesti varakasta maanviljelyseutua, josta haettiin töitä, ei vielä kauempaa esimerkiksi Jämsästä, joka kuitenkin oli tunnettu suurista talonpoikaisista maataloista. Nuoretkin kokivat kuuluvansa omaan kylään tai kotiseudulleen. Vasta vuosisadan loppupuolella nuorimmat veljeksistä lähtivät kotiseutuaan kauemmaksi aina Etelä-Suomeen.

Sukunimiä Sirén ja Ronkola ei enää löydy Petäjävedeltä. Ronkolan talo on perillisten puuttuessa siirtynyt toiseen sukuun ja toimii omistajansa kesähuvilana. Sirénien sukuahaarasta on torppien mukaan nimensä muuttaneita ainakin Salmelat, Hanhisaaret ja Ronkolat; avioliittojen kautta tai nimensä suomentaneina Siréneitä kuuluu sellaisiin Petäjäveden sukuihin kuin Hantula (Handula), Kaipomäki, Katajamäki, Meronen, Sivén ja Vellinginmäki.

ELIAKSEN OPPIVUODET

Petäjäveden rippikirjoista Auli Meronen on löytänyt tietoja Elias Erkinpojan elämänvaiheista ennen kuin hän lähti Vehkalahtelle. Hän oli kotonaan 17-vuotiaaksi, kunnes aloitti tyypillisen torpan pojan uran renkinä ensin kotikylässään, palvelusvuoden 1887–1888 Ruoppaanmäen talossa (Metsäkylä no 5), 1888–1889 Haukkalassa (Metsäkylä no 4) ja sen jälkeen 1889–1890 Taipaleen talossa kirkonkylässä. Siellä hän kävi rippikoulun 20-vuotiaana (1890). Ei ole tietoa, oliko hän ennen rengiksi menoaan käynyt kansakoulua tai edes kiertokoulua, mutta ilmeisesti hän oli niin hyvä lukemaan ja kirjoittamaan, että pääsi rippikoulun käytyään 1891 oppilaaksi Tarvaalan maanviljelyskouluun Saarijärvelle.

Koulun pääsyvaatimuksena oli rippikoulun käyminen ja hyvä maine, ja opiskeluaika oli aluksi miehillä kolme ja naisilla kaksi vuotta. Elias Sirén löytyy koulun oppilasluettelosta. Muuttokirjan mukaan Elias on muuttanut Vehkalahtelle 30.10.1893 ja lähtöpaikaksi on merkitty Wadenstjerna. Kuten Auli toteaa, sellaista paikkaa ei Saarijärvellä ole, mutta Tarvaalan maanviljelyskoulun johtajana toimi tuolloin Otto Wilhelm Wadenstjärna. Tarvaala muuttui samana vuonna kaksivuotiseksi ja Elias on ilmeisesti saanut päästötodistuksen käytyään maanviljelyskoulua kaksi vuotta.

Miksi Elias muutti Vehkalahdelle? Hän oli saanut työpaikan työnjohtajana Vehkalahden kappalaisen virkatalossa, joka sijaitsi Salmenkylässä. Samana vuonna pappilaan muutti Saarijärveltä Vehkalahden kappalaiseksi valittu Gustav Adolf Taube ja kaksi saarijärveläistä renkiä, jotka parin vuoden jälkeen palasivat takaisin kotiseudulleen. Olisiko uusi kappalainen Taube tuonut työväkeä mukanaan ja valinnut heistä Eliaksen työnjohtajaksi eli renkivoudiksi?

Kappalaisen virkatalossa asui Adolf Tauben ja hänen vaimonsa Aryn (o.s. Lilius) perheen lisäksi paljon väkeä. Eliaksen komennossa oli ajoittain ehkä neljäkin renkiä ja lisäksi talossa oli monta piikaa, muonamiehen perhe ja leskeksi jääneitä itsellisiä lapsineen. Heihin kuului suutari Tuomas lisakinpoika Weckmanin leski Maria Kristiina Antintytär (o.s. Turkia), joiden tyttäristä yksi oli isoäiti lida. Isä Tuomas oli kuollut 1891 ja perheen pää oli vanhin poika Anton (1870–1951), suutari hänkin. Antonin ensimmäinen vaimo kuoli 1894 ja hän meni uudestaan naimisiin seuraavana vuonna samana päivänä kuin sisarensa lida. Kun itselliset maksoivat yleensä vuokransa tekemällä talossa päivätöitä, silloin kun väkeä tarvittiin, myös Weckmanin sisarukset ovat varmaankin osallistuneet pappilan töihin, ehkä olleet talossa vuosipalvelijoina. Elias on löytänyt lidan saman talon nuorista, pappilan työntekijöiden joukosta.

Vehkalahden rippikirjoista käy ilmi, että kinkereillä Elias Sirén oli saanut lukutaidostaan, uskonnon historiasta sekä katekismuksen ja uskonnon selitysten osaamisesta arvosanan 3, mutta uskonnon ”käsittämisestä” vain 2 ja oli hän ollut poissakin kinkereiltä. lida Weckman oli Eliasta parempi lukemaan sisältä ja saanut lukutaidostaan arvosanan 4, sen sijaan hänen tietonsa uskonnosta olivat muuten heikompia, paitsi katekismuksen tuntemus, siinä hän oli saanut saman arvosanan kuin Elias. Parhaita Weckmanin suuresta sisarussarjasta olivat tyttäret Amanda ja Matilda, he saivat arvosanan neljä niin lukutaidostaan kuin kristinopin tiedoistaan. Elias ei tuolloin tainnut olla kovin uskonnollinen, vaikka oli pappilan työnjohtaja, hän on ilmeisesti suhtautunut kriittisesti kirkkoon ja liittyy myöhemmin Liikkalan helluntailaisiin.

Isoäiti lida ja hänen veljensä Anton pitivät yhteiset häät 29.9.1895 varmaankin Salmenkylän pappilassa; vihkijänä oli kappalainen A. Taube. Anton Weckman oli ”leskimies” ja uusi puoliso oli talollisen tytär Josefiina Wenäläinen Haminan Salmin kylästä. Anton jäi perheineen asumaan Salmenkylän pappilaan, kunnes Josefiina sai veljensä kuoltua Vanhan Venäläisen talon ja he muuttivat Salmiin.

RAUTATEIDEN PALVELUKSEEN

Elias ja lida asuivat kappalaisen virkatalossa ainakin vuoteen 1896. Heidän vanhimman lapsensa Ainin syntyessä 1896 isä Eliaksen ammatiksi on syntyneiden luetteloon merkitty työnjohtaja, mutta Väinön syntyessä 1897 hän oli itsellinen, samoin kuin Einon syntyessä vuonna 1899. Elias on todennäköisesti päässyt Vehkalahdella rautatietöihin, kun Inkeroinen–Haminan -radan rakentaminen 1897 alkoi. Juuri 1800-luvun lopussa alkoi tilattoman väestön ongelma kärjistyä Suomenkin maaseudulla ja Elias on ilmeisesti todennut, ettei pappilan työnjohtajalla ollut mahdollisuuksia saada omaa maatilaa eikä muutenkaan päästä eteenpäin. Rautateiden rakennustöitä oli tuolloin käynnissä eri puolilla maata, Elias on päättänyt ottaa riskin ja lähtenyt uuden radan rakennustyömaalle. Paikallisessa murrekirjassa on muistelmia rautatienrakentajien ja kylän nuorten miesten välisistä tappeluista, joissa isoisä Eliaskin oli mukana.

Vuonna 1898 (?) rautatien rakentajat olivat Sippolassa menneet Ruotilan kylään (Liikkalan naapurikylä) Korjukselle ”naittajaisiin” eli kuuliaistansseihin, mutta isäntä oli ajanut heidät kylän nuorten miesten kanssa ulos ja vähän lyöneetkin joitakuita. Siitä suuttuneena rautatienrakentajat kivittivät talon ikkunat rikki ja kokosivat myöhemmin

häihin suuren joukon antamaan Ruotilan miehille selkään. Tappelun alussa ”... yks Sireen mikä oli tääl Liikkalan asemal asemamiehen... nii se, kun oli ruaka pöyläl niin se hyppäs se Sireen sin pöylälle ja rupes potkimaa siält, puurovatii ja, kaikkii alas ja. Siäl tuli sellain pakokauhu siit. Kaikki ryntäsvät ulos, kyläläiset...” Isoisä Elias hyppäsi pöydälle kuin pohjalainen häjy. Tupaan jäivät vain rautatieläiset, ja kun kyläläiset lopulta saivat heidät aseiden kanssa ulos, niin ”siälthää sato tiili ja ailaksii ja seipähii ja halkoi taas, joka ikkunast niin paljo.” Eikä yhtään ikkunaa jäänyt nytkään ehjäksi (Punntila 1988, 182).

Isoisä Elias on ollut ratatyömiehenä, ehkä jonkun porukan etumiehenäkin ainakin vuoteen 1899, jolloin rata valmistui. Rautatien rakentajat jakautuivat moneen erilaiseen "sakkiin", joihin kuului kymmeniä miehiä. Työmaalla oli hevosmiehiä, kivimiehiä, muura-reita, kirvesmiehiä ja seppiä apulaisineen, ja tietenkin lapiomiehiä: montunkaivajia, pengermiehiä, ojureita, ja lopuksi tulivat ratakiskojen asentajat, rautaroikka. Erikseen oli vielä topparoikka, joka kulki pitämässä rautatietä kunnossa. Työnjohtoon kuuluivat insinöörit, mestarit, föörmannit ja kvartesmannit, ehkä Eliaskin on ollut jonkun sakin föörmanni, ehkä kuulunut topparoikkaankin ennen kuin asemamiehen paikka vapautui. Kun rata oli valmis, vakituiset työntekijät kuten ratavahdit ja vaihdemiehet valittiin parhaista, jo pitempään palvelleista ratatyömiehistä. Muistelen Elli-tädin kertoneen, että hänen isänsä oli ensin ratavahtina, se oli ensimmäinen askel rautateiden virkaan.

Alkuaikoina 1800-luvulla ratavartijan tupia ulkorakennuksineen rakennettiin säännöllisen välimatkan päähän, yleensä paikalle, jossa oli myös maantien ylikäytävä. Rata oli tarkastettava päivittäin, osuudet olivat puolen kymmentä kilometriä yhteen suuntaan, mutta alkuaikoina rata oli tarkastettava ennen jokaisen junan tuloa. Resinoiden tultua käyttöön päivittäinen tarkastustyö helpottui. Ratavartijan tuli pitää rataosuutensa puhtaina, talvella aurata käsin kiskot ja huolehtia siitä, että aalopit ja ylikäytävät olivat kunnossa. Melko pian ratakiskot kuitenkin alettiin pitää aurausjunilla lumesta puhtaina. Ratavartija valvoi myös topparoikan työtä omalla rataosallaan. Aikataulun mukaisten junien tullessa ratavartija sulki maantien veräjät ja liputti valkoisella lipulla veturin kuljettajalle, että edessä oleva rataosuus oli vapaa. Ratavartijan palkka oli vaatimaton, mutta valtiolla ja yksityisillä rautatieyhtiöillä virkaan kuului luontaisetuja, niin kuin tuon ajan muillekin virkamiehille. Ratavartija sai mm. peltoa ja oikeuden tehdä heinää lehmilleen radanvarrelta oman rataosuutensa kohdalta. (Muistelmia rautatieläisten elämästä, ks. Talve 1963.)

Isoisä Eliaksen rautatieläisen ura on varmaankin kulkenut tavanomaista rataa. Hän on palvellut ratavahtina, sitten Liikkalan asemalla kenties ensin vaihdemiehenä, kunnes vuonna 1901 sai nimityksen Liikkalan asemamieheksi ja muutti perheineen Sippolaan.

Vehkalahti. *Iida Tuomaantytär Weckman*

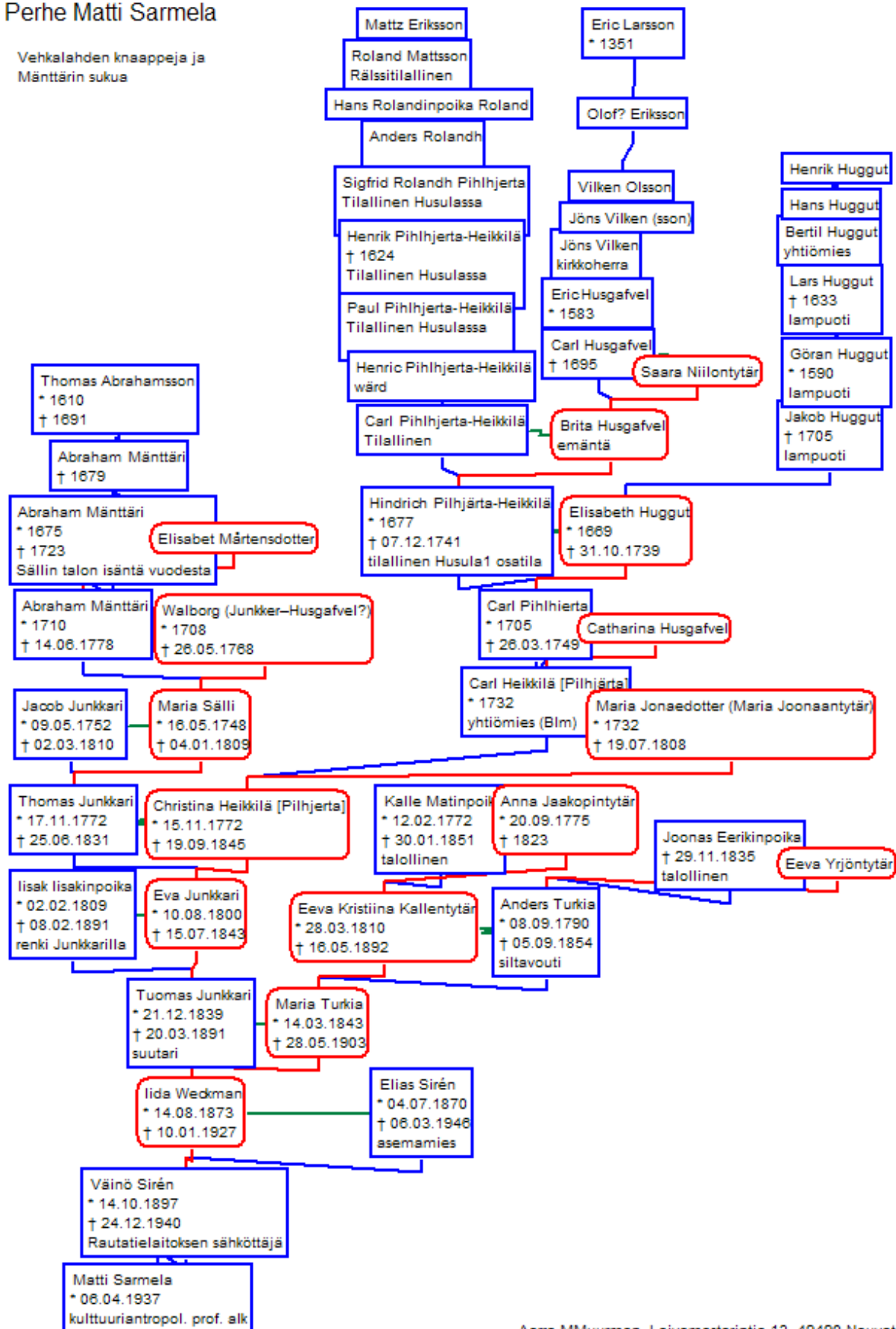
KNAAPIEN SUKUJUURTA

Iida Sirénin isä oli Tuomas Iisakinpoika Weckman (alk. Junkkari), syntynyt 21.12.1839 Vehkalahden Reitkallissa ja kuollut 20.3.1891 Salmenkylässä keuhkotautiin 51-vuotiaana. Tuomas oli Reitkallin Junkkarin talon tyttären Eva Junkkarin (1800–1843) poika, jonka isäksi on kirkonkirjoihin merkitty Junkkarin talon renki Iisak Iisakinpoika. Äidin kuollessa Tuomas on ollut 4-vuotias, mutta säilyttänyt sukunimensä Junkkari ja ilmeisesti kuulunut Junkkarin talonväkeen.

IIDA SIRÉNIN SUKUPUU (Aarre Muurman)

Perhe Matti Sarmela

Vehkalahten knaappeja ja
Mänttärin sukua

Aarre MMuurman Laivamestarintie 13, 49490 Neuvoton,
puh. 044 3450993 ; aarem.m@gmail.com

Iida Weckmanin suvusta Aarre Muurman on laatinut sukupuun, joka alkaa Vehkalahten tunnetuista knaapisuvuista 1300-luvulta. Vehkalahten knaapisukuja tutkinut Kim Sjöström on täydentänyt sukupuuta tiedoilla, jotka kertovat enemmän siitä, keitä sukuun henkilöt olivat.

IIDA SIRÉNIN SUKUPUUN HENKILÖT *(Kim Sjöström)*

Husgafvel-linja

Eric Larsson (s. 1351). Eerikki Lassenpoika (s.1351, k. 1383...1386) oli paikallistuomari/lautamies, Reitkallin ja Hietakylän herra. Hänen nuorempi poikansa

Vilken (Olofsson). Ville Eerikinpoika (Ericsson), pikku-Ville eli 'Vilken', oli puolen Hietakylän ja osan Reitkallia herra. Legendanvarainen hahmo, aikuinen oletettavasti 1420-luvulla, hänen jälkeläisensä, todennäköisesti pojanpojanpoikansa oli

Jöns Vilken. Johannes Vilkensson (kuollut 1530-luvun alussa), jonka nuorin poika

Jöns Vilken. Kirkkoherra, Johannes Jussinpoika Vilken (s. n. 1530, k. n.1583) oli Salmenkylän ym. kartanonherra. Hänen nuorempi poikansa

Eric Husgafvel (s. 1583). Vouti ja nimismies Eerikki Jussinpoika Vilken (s. n. 1570, k. n. 1629) oli Salmenkylän kartanonherra, jonka poika *Carl Husgafvel* (k. 1695). Rälssimies Kaarle Eerikinpoika Husgafvel (s. ennen 1620, k. n.1695), Salmenkylän rusthollin herra. Hänen lapsistaan

Brita Husgafvel. Piriitta Kaarlentytär meni naimisiin Kaarle (Carl) Pihlhjerta-Heikkilän kanssa ja hänestä tuli Husulan Vanhantalon rälssitilan emäntä.

Pihlhjerta-linja

Mattz Eriksson. Matias Eeronpoika oli rälssimies Vehkalahden Pyölissä, tuli rälssitilalliseksi ehkä 1403, jolloin Kaakkois-Suomen rälssilaitosta vahvistettiin. Hänen poikansa

Roland Mattsson. Rälssimies Roland Matinpoika, kartanonherra Vehkalahden Pyölissä. Hänen oletettavasti nuorin poikansa rälssimies Sihvo Rolandinpoika oli Peltolan? herra Vehkalahden Pyölissä. Tämän poika rälssimies Hannes kuoli oletettavasti ennen

vuotta 1549, hänen jälkeläisensä (poikansa) rälssimies

Antti Hannunpoika 'Rolandh' (k. 1549...1561) oli Peltolan kartanonherra Vehkalahden Pyölijoella. Hänen (nuorempi) poikansa

Sigfrid Rolandh Pihlhjerta. Rälssimies Sihvo Antinpoika 'Rolandh' (s. n. 1540; k. 1562...1581) oli Peltolan kartanonherra Vehkalahden Pyölijoella. Hänen poikansa

Henrik Pihlhjerta-Heikkilä (k. 1624). Rälssimies Henriikki (Heikki) Sihvonpoika (s. n. 1570, k. 1620...1624) oli Peltolan kartanon kanssaomistaja, jonka poika

Paul Pihlhjerta-Heikkilä. Rälssimies Paavali Heikinpoika (k. 1626...1646) oli Heikkilän kartanonherra Vehkalahden Husulassa. Hänen poikansa

Henric Pihlhjerta-Heikkilä. Rälssimies Heikki Paavonpoika (k. 1650...1662) oli Heikkilän kartanonherra Vehkalahden Husulassa. Hänen nuorempi poikansa

Carl Pihlhjerta-Heikkilä. Knaappi Kaarle Heikinpoika Piljerta (s. n. 1650; k. 1693) oli naimisissa Salmenkylän Piriita Husgafvelin kanssa. Heidän vanhin poikansa

Hindrich Pilhjarta-Heikkilä (s. 1677, k. 7.12.1741). Rälssimies Heikki Kallenpoika Piljerta oli Husulan Vanhantalon kartanonherra. Poika

Carl Pihlhierta (s.1705, k. 26.3.1749). Rälssimies Kaarle Heikinpoika Piljerta oli isänsä jälkeen Husulan Vanhantalon kartanonherra, jonka vaimo Tepposen Kirsti Yrjäntytär oli tiettävästi knaapintytär. Heidän vanhin poikansa

Carl Heikkilä (Pilhjarta, s. 1732). Rälssimies Kaarle Kallenpoika Piljerta (s. n. 1735, k. 1806), knaappi, oli Husulan Vanhantalon osakas, vaimo Maria Jonaantytär oli Liikkalan kestikievarista. Heidän tyttärensä

Christina Heikkilä (Pilhjerta, s. 15.11.1772, k. 19.9.1845). Rälssimiehentytär Kirsti Kallentytär Piljerta (1772–1845) oli naimisissa Thomas Junkkarin kanssa Reitkallin Junkkarinmäellä.

Junkkarin linja

Junkkar-suvun menetettyä Reitkallin kartanon 1660-luvulla Junkkarinmäen tilat vaihtoivat omistajaa moneen kertaan. 1730-luvulla Junkkarin talon osti kauppias *Kelsinius*, joka oli lapseton ja lahjoitti tilan 1747 syytinkiä vastaan kolmelle renkiveljekselle: Pekka, Heikki ja Yrjänä Yrjänpojalle. Kelsiniuksen kuoltua veljekset saivat kokonaan omistukseensa Reitkallin Junkkarinmäen talon ja erotukseksi muista Junkkareista heitä nimitettiin Renki-Junkkareiksi. Näin Rälssi-Junkkari talonpoikaistui 1750-luvulla. Renkiveljeksistä Yrjänä

Yrjänpoika (k. 1766), oli 9.5.1752 Junkkarinmäellä syntyneen Jaakoppi Yrjänpojan isä. Hänen vaimonsa Maria Sälli oli Sällin talosta, jonka isännät olivat Mänttärin sukua. Heidän poikansa Junkkarinmäen Tuomas meni naimisiin Pihlhjerta-sukuisen knaapintytär Kirsti Kallentyttären kanssa, ja heidän tyttärensä Junkkarinmäen Eeva Tuomontytär oli Tuomas lisakinpoika Weckmanin äiti (Sjöström 30.5.2016: Korhonen 1981).

TUOMAS JUNKKARIN JA ANTTI TURKIAN TARINA

Lida Sirénin isän Tuomas Junkkarin elämästä ei kirkonkirjoissa ole paljoa tietoa. Aikuistuttuaan hän on varmaankin joutunut lähtemään talosta, mennyt suutarin oppiin ja vuonna 1865 perustanut suutarinverstaan Salmenkylään. Jostain syystä Tuomas Junkkari muutti sukunimensä **Weckmaniksi**. Sukunimi on ollut Kymenlaaksossa käytössä, mutta miksi Tuomas on ottanut juuri tämän nimen? Onko hän nähnyt nimessä jotain suutarin työhön liittyvää? Vai tarkoittiko hän miestä, joka oli lähtenyt talosta pois, 'vek'. Ainakaan hän ei enää halunnut käyttää sukunimeä Junkkari.

Tuomaan äiti oli Eva Junkkari, jonka sukupuusta löytyy vanhoja knaapisukuja, kuten Pihlhjerta-Heikkilä ja Husgafvel. Mutta kuka oli hänen isänsä, talon renki lisak lisakinpoika? Vehkalahden kirkonkirjojen mukaan hän kuoli 1891 samana vuonna kuin poikansa Tuomas; kuolleiden luettelossa on lisak lisakinpoika Junkkari, vaivaisten hoitaja Vehkalahden Pyhällöstä, syntynyt 6.2.1809 ja kuollut 8.2.1891 82-vuotiaana vanhuuden heikkouteen. Vaivaisten hoitajana hän oli siis ollut kunnan palveluksessa.

Auli Meronen on jäljittänyt hänen sukuaan ja saanut selville, että lisak on ollut Elisabet Tuomaantytären avioton poika. Elisabet (Liisa) oli syntynyt 1785 Sippolassa Viialan Sallahalla, hänen isänsä oli sahamies Tuomas Juhonpoika (Joosefinpoika) ja äiti Johanna Matintytär. Esa Kukkolan selvitysten mukaan Liisa oli sukunimeltään Sutela, hänen isänsä Tuomas Jaakonpoika (s. 1.1.1761) oli Sutelan talosta, joka sijaitsi Sippolan Viialan kylästä lähellä nykyisen Myllykosken keskustaa. Liisan äiti oli Maria Simontytär Töttö (s. 3.1.1758), jonka vanhemmat olivat Simo Simonpoika Sutela (s. 1726) ja Maria Jaakontytär Töttö (s. 1731). Tötön talo on ollut Sippolan Mämmälän kylässä nykyisessä Inkeroisissa. Lisak lisakinpojan juuret olisivat siis Sippolan Viialassa, nykyisellä Myllykoskella, ja hän olisi kuulunut paikalliseen Sutelan ja Tötön sukuun; molemmat sukunimet esiintyvät myös Mänttärin sukuuetoissa.

Kuka lisak lisakinpojan isä on mahtanut olla? Joka tapauksessa kirkonkirjojen mukaan Tuomas ja hänen rengiksi merkitty isänsä olivat sukunimeltään Junkkareita.

Tuomas lisakinpoika varmaankin kasvoi Junkkarin talossa, mutta hän oli orpo ja putosi säädystänsä. Elämänsä lopulla hän asui perheineen pappilan vuokralaisena. Miksi he asuivat pappilassa? Köyhyyttäkö? Tuskin. Ehkä he olivat pikemminkin kunnollinen perhe, jonka Adolf Taube hyväksyi pappilaansa. Kaikki Tuomaksen ja Marian lapset olivat luku- ja kirjoitustaitoisia. Salmenkylän pappila oli paikka, josta he 1890-luvulla lähtivät maailmalle ja kaikki perheen avioliittoon menneet tyttäret vihittiin pappilassa, vihkijänä on varmaankin ollut kappalainen Taube.

Tuomas Weckman meni naimisiin 8.6.1866 Maria Kristiina Antintytär Turkian kanssa. Maria oli syntynyt 14.3.1845 Vehkalahden Salmenkylässä ja kuoli 28.5.1903 samassa kylässä. Hänen vanhempansa olivat siltavouti Antti Joonaanpoika Turkia ja Eeva Kristiina Kallentytär Turkia Sippolan Turkian kylästä. Antti Turkia oli joutunut Venäjän armeijaan sotapalvelukseen, joka tuolloin kesti 25 vuotta. Liikkalan kyläkirjassa kerrotaan, että ”muistitietojen mukaan Turkian Antti-setä oli palvellut tuon pitkän ajan. Kotiväki ei enää luullut Antti-sedän olevan hengissäkään, kun hänestä ei mitään ollut kuulunut, mutta eräänä iltana setä ilmestyiikin tuvan ovenpieleen pyytäen talosta yösiijaa. Se luvattiin hänelle, mutta kukaan ei tuntenut häntä Antti-sedäksi” (s. 23). Kertomus kuuluu sukuumme.

Kim Sjöströmin mukaan Venäjän armeijassa Antti, kirkonkirjoissa Anders Turkia (1790–1854), oli kohonnut aliupseeriksi ja kotiin palattuaan hän löysi morsiamen, Eeva Kristiina Kallentytär Turkian (1810–1892) suvun kaukaisesta haarasta ja muutti morsiamensa kanssa Kronstadtin, jossa heidät vihittiin. Kun Antti pääsi eläkkeelle, hän sai Vehkalahden pitäjämästä siltavoudin viran ja virkatalon (puustellin), joka sijaitsi Salmenkylässä. Pariskunnalla oli yksi eloon jäänyt tytär, Maria (1843–1903), joka meni naimisiin Tuomas Junkkarin (Weckmanin) kanssa. Heidän tyttärensä oli lida Weckman, meidän isoäitimme.

Tuomaan lapsista vanhin tytär Maria meni naimisiin soanlahtelaisen kauppiaan Sakari Kallion kanssa 1893 ja muutti Soanlahteen. Miten he ovat tavanneet? Mieleen tulee heti ajatus, että Maria on mennyt Soanlahteen palvelukseen, ehkä juuri silloisen Zacharias Protkujeffin apulaiseksi ja meni hänen kanssaan naimisiin. Amanda muutti Soanlahdelle 1896 ja vuonna 1899 myös Matilda, joka meni naimisiin soanlahtelaisen vaatturi Salomo Immosen kanssa. Samana vuonna lähti myös heidän veljensä Evald kauppa-apulaiseksi Marian ja Sakarin pitämään osuuskauppaan. Tuomaksen leski Maria eli ilmeisesti poikansa Antonin luona kuolemaansa saakka, vuoteen 1903.

lida Weckmanin sukuun laatinut Arne Muurman toteaa, että lida kuului Vehkalahden knaapeihin ja Mänttärin sukuun. Hänen esi-isiään on Mänttärin kantatalosta Liikkalasta lähtenyt Abraham Aabrahamin poika, joka 1700-luvun alussa meni vävyksi Sällin (< ruots. Snäll) taloon Reitkalliin. Sällin tytär Maria oli Eeva Junkkarin isoäiti. Isänsä puolelta lida kuului Husulan, Reitkallin, Poitsilan ja Summan kylien knaapisukuihin, hänen kaukaisten esi-isiensä joukossa on Vehkalahden suurtalallisia, jopa Salmenkylän kartanon omistajia. Vehkalahden seudun varhaisimmat maata viljelevät uudisasukkaat ovat olleet Suomenlahden rannikon ruotsalaisia, Pihlhjerta ja Husgafvel -sukuja on pidetty ruotsalaisina; Pihlhjerta-suku tosin saattaa olla alkuaan suomalainen (Pöllänen 2014). Isoäiti lidan sukujuuret alkavat Vehkalahden varhaisimmista maata viljelleistä uudisasukkaista. Myös Turkiat ovat seudun vanha talonpoikaissuku. Turkian kylä Sippolassa on Liikkalan naapurikylä Inkeröisten suuntaan. Kun lidan äiti kuului Sippolan Turkioihin, hänellä on ollut sukua siinä lähiseudulla.

VEHKALAHDEN KNAAPIT

Vehkalahden ovat asuttaneet pääasiassa hämäläiset, mutta Reitkallin kylä (Bredkall) on vanhaa ruotsalaista uudisasutusta, jota 1200–1300 -luvulla levisi Uudenmaan rannikolle. Junkkarit, Husgafvelit ja Pihlhjertat olivat suurmaanomistajia ja palvelivat virkamiehinä (vouteina, tuomareina) Ruotsin vakiinnuttaessa valtaansa maa itäosissa (Pöllänen 2014). Yksi Husgafvelien sukuhaara on aateloitu. Summan kartanon ensimmäisiä omistajia on ollut pommerilaissukuinen aatelismies Niklis Poitz. Hän sai maaomistuksia Vehkalahdelta 1400-luvun loppupuolella ja perusti säterikartanon kylään, joka tunnetaan nimellä Poitsila. Valtionhoitaja Eerik Akselinpoika myönsi rälssioikeudet herra Niklisille vuonna 1463 (Vähäkangas 1999). Kun Niklis Poizin kuolinpesä 1520-luvulla jaettiin, Summan tila siirtyi Aune Niilontytär Poitzin (s. noin 1470) perintöosuutena Reitkallin kartanon omistaneelle Junkar-Husgafvel -suvulle (Hausen 1894–98,V). Ainakin vuodesta 1546 Summan kartano kuului Petteri Niilonpoika Junkarille (k. 1590-luvulla), joka omisti myös Reitkallin Näkin säteritilan. 1660-luvulle tultaessa Reitkallin kartanon silloinen isäntä Henrikki Junkar joutui velkaantuneena myymään Summan kartanon vapaaherra Lauritsa Creutz vanhemmalle (joka omisti myös Sippolan kartanon) ja Reitkallin kartanokin siirtyi muille omistajille.

Vehkalahden knaapit olivat ”talonpoikaistaatelistoa”, jotka varustivat Ruotsin armeijaan ratsumiehiä vartioimaan valtakunnan itärajaa ja muonittivat kuninkaan joukkoja, jotka kulkivat alueen läpi. Keskiajalla knaapit mm. vartioivat suurta rantatietä ja pitivät huolta rannikon vartiotalusta. Salmenkylä on ollut suojainen satama, jossa jo hyvin varhain sijaitsi

tärkeä kauppapaikka (Pirppula); sen suojaksi on Savilahteen rakennettu linnoitus ja keskiajalla paikalle suunniteltiin kaupunkiakin (Rosén 1936; Nordenstreng I, 1909; Nordenstreng – Halila II, 1975; Korhonen 1981 ym.). Vehkalahten knaapit ilmeisesti rakensivat Salmenkylän linnoituksen ja huolehtivat sen varusväestä. Vastineeksi palveluksistaan heidät vapautettiin väenotosta, veroista ja muista kruunun maksuista.

Aikoinaan 1/6 Vehkalahten talollisista (17 taloa) kuului tähän paikalliseen rälssiin. Knaapit erosivat ratsutilallisista siinä, että rajaseudulla ratsumiehet olivat jatkuvasti kruunun palveluksessa eikä knaapien tarvinnut ylläpitää ratsumiestään yksin, vaan heillä oli apu- eli augmentttiloja, jotka osallistuivat kustannuksiin. Vielä vuonna 1782 Vehkalahten knaapeihin kuului noin 150 henkeä. Vanhimmat Vehkalahten rälssisuvut, Poitzit ja Husgafvelit saivat privilegionsa jo 1381, muut kuten Pihlhjertat ja Brandstakat Kustaa Vaasan aikana 1552 ja 1554. Kymijoen itäpuolen jouduttua Venäjän valtaan keisarinna Katariina II lakkautti knaapien verovapauden 1783. (Oksanen, E. – L. Oksanen, M. 2003.) Toisaalta Turun rauhansopimuksessa 1743 luvattiin, että myös knaapiaateliset saivat pitää privilegionsa ja joidenkin sukujen, kuten Husgafvel, Pihlhjerta, Branstaka, Poiz ja Huggut, manttaaliverovapaus säilyi koko Venäjän vallan ajan. Näitä sukuja kuului isoäiti lidan kaukaisiin esi-isiin ja esiäiteihin.

lidan sukupuussa näkyy 1800-luvulla alkanut talonpoikaisyhteiskunnan murros. Tuolloin maatilat annettiin yleensä vanhimmalle pojalle ja talollistenkin nuoremmat lapset joutuivat lähtemään kotoaan, ja elleivät he päässeet taloon miniäksi tai vävyksi, he ”putosivat säädystä”, niin kuin Petäjäveden Sirénitkin. Nämä 1800-luvun lopun sukupolvet muuttivat ensimmäisenä pois kotiseudultaan palkkatöihin alkaviin teollisuuskeskuksiin, Kymijokilaaksossa Kotkan sahoille ja Kymijokivarren paperitehtaisiin, tai rautateille. Heidän lapsensa, niin kuin Eliaksen ja lidan lapset sopeutuivat jo alkavaan koulutusyhteiskuntaan, he hankkivat itselleen ammatin ja hajaantuivat työn perässä eri puolille maata.

Vehkalahten (Haminan) vanhalla hautausmaalla Husulassa lida lepää omalla kotiseudullaan ja keskellä sukuaan. Sieltä löytyy hänen veljensä Antonin perhehauta ja monia hänen sukupuunsa nimiä, Junkkarien, Pihlhjertojen, Husgafvelien, Muurmanien hautoja.

Sippola. Iidan ja Eliaksen perhe

LIKKALAN SISARUKSET

Iidalla ja Eliaksella oli kaikkiaan kahdeksan lasta, joista kuusi: Väinö, Eino, Elina, Erkki, Sulo ja Helvi elivät aikuisiksi. Väinö Sirén halusi suomentaa sukunimensä Kalevalan riemuvuonna 1935 Vanhan Kalevalan täyttäessä 100 vuotta, ja otti nimen **Sarmela**. Saman nimen ottivat myös Elina ja Sulo; Eino suomensi nimensä **Sireeniksi** ja Erkki säilytti vanhan sukunimensä. Henkilöhistorioiden perustiedot on otettu Eero Mänttärin laatimasta Mänttärin sukukirjasta (2001) ja joistakin Internetissä olevista lähteistä.

Vanhin kuva Sirénien perheestä. Kuvassa ovat äiti Iida sekä oletettavasti pojista Väinö, Erkki (pöydällä), Eino ja isä Elias sylissänsä Elina. Kuva on otettu (1905) Liikkalan talon nurkalla, taustalla kulkee rautatie.

Aino Sirén

lidan ja Eliaksen vanhin tytär Aino syntyi 1.2.1896 Haminassa ja kuoli 2.10.1912 Sippolassa 16-vuotiaana kurkkumätään. Hänet on haudattu Sippolan vanhalle hautausmaalle. Hautakivi on vielä jäljellä.

Ainon hauta Sippolan vanhalla hautausmaalla. Vieressä Sippolan kartanon omistajien von Daehnen mausoleumi.

Väinö Sarmela

Väinö Sirén syntyi 14.10.1897 Vehkalahtella Salmenkylässä ja kuoli jouluaattona 24.12.1940 Hollolassa. Hän kävi keskikoulun Haminassa, sai armeijassa sähköttäjän koulutuksen ja toimi rautateiden palveluksessa ensin sähköttäjänä, sen jälkeen kirjurina ja kuoli Herralan asemapäällikkönä. Puoliso kansakoulunopettaja Salli Siviä Amanda Lehto, s. 17.9.1903 Eurajoella, k. 3.3.1987 Porissa. Hänen isällään M. V. Lehdolla oli asianajo- ja kiinteistövälytystoimisto Raumalla ja siellä Salli kävi keskikoulun ja opettajaseminaarin sisarensa Lyylin kanssa. Hänen isänsä muutti myöhemmin Poriin ja perusti sinne asianajotoimiston. Porista tuli perheen kotikaupunki, sen ympäristössä oli sukulaistaloja. Isoisä Matti Viktorinus Lehto oli lähtöisin Honkilahden Haverin kylän Uu-destakartanosta, isoäiti Venla Amanda Kestilä Nousiaisten Nummen kylän Keskikylän talosta. (M. V. Lehdon suku. www.sarmela.net/person)

Ensimmäisessä kuvassa Väinö (oikealla) Andersbölen asemalla Porvoon radalla. Oliko hän ollut kirjurina tällä asemalla vai vain vierailulla naapurista, Hinthaaran asemalta?

Valtion rautateillä henkilökunnan hierarkia perustui virkanimityksiin. Asemien virkamiehet aloittivat sähköttäjistä ja suoritettuaan erilaisia kursseja ja tutkintoja nousivat kirjuriksi ja lopulta asemapäälliköksi. Väinö muutti Sippolasta 9.5.1921 Hausjärvelle ilmeisesti sähköttäjäksi ja sieltä Keravan–Porvoon radalle kirjuriksi, mahdollisesti ensin Andersbölen eli Anttilan asemalle ja sen jälkeen Hinthaaraan. Siellä hän tapasi kylään opettajaksi tulleen Salli Lehdon ja heidät vihittiin 25.8.1932 Hinthaarassa. Perimätiedon mukaan koulu toimi aseman lähellä olevassa maalaistalossa, jossa Väinö kävi syömässä ruokavieraana.

Mainittakoon, että Keravan ja Porvoon välisen rataosuuden päällikkönä toimi Janssonin setä, Salli Lehdon setä Johannes (Jussi) Jansson, joka asui Keravalla. Vuonna 1933 (?) Väinö sai komennuksen Herralan asemalle, joka on Hollolassa lähellä Lahtea.

Hinthaaran asema vuonna 2019. Junarata Porvooseen ei ole enää käytössä.

Herrala on nykyisin paikallisliikenteen pysäkki eikä sodanaikaista asemarakennusta enää ole. Jäljellä on vielä asemapäällikön talo (alkuaan punainen) ja alkuperäinen sauna; talon takana kulkee rautatie kalliioleikkauksessa. Talo on ollut vuosikymmeniä yksityisomistuksessa. Rautatieläisten työ- ja asuinympäristöt noudattivat samaa kaavaa; asemat rakennettiin "standardipiirustusten" mukaa ja rautatieläisten pihapiiriin kuului "puolitoistakerroksinen" tupa, ulkorakennus ja sauna.

Sota-aikana asemapäällikön työ oli raskasta, koska henkilökuntaa oli vähän ja rautateillä kulki paljon ylimääräisiä sotilasjunia. Ilmeisesti jatkuva valvominen ja stressi vaikuttivat siihen, että hän sai aivokasvaimen ja kuoli leikkaukseen. Leskeksi jäätyään Salli Sarmela haki 1943 opettajaksi Koskenpäälle (myöhemmin Jämsänkosken, nykyisin Jämsän kaupunkia), jossa hän toimi 26 vuotta opettajana Ehikin kyläkoulussa Huhtialla, viimeisinä vuosinaan kirkonkylän koulussa. Eläkkeelle siirryttyään hän muutti Poriin.

Herralassa Väinölle ja Sallille syntyi kaksi poikaa, jotka heidän äitinsä koulutti: *Timo Juhani Sarmela* (s. 23.8.1934 Hollolassa, k. 21.2.2020 Lahdessa), lääkäri, toimi lähes koko työuransa ajan Lahden kaupunginsairaalan silmälääkärinä. *Matti Eljas Sarmela* (s. 6.4.1937 Hollolassa), Helsingin yliopiston kulttuuriantropologian oppiaineen perustaja ja ensimmäinen professori. (www.sarmela.net)

Eino Sireeni

Eino Sirén syntyi 19.11.1899 Liikkalassa ja kuoli 27.6.1981 Pattijoella. Hän oli koulutukseltaan tekniikko ja toimi veturin kuljettajana Raahen ja Tuomiojan välisellä rataosuudella. Puoliso Fanni Johanna Matintytär Sippu s. 30.11.1902 Sippolan Mämmälässä, k. 13.4.1992 Pattijoella. Meijerikkö. Fannin äiti oli Wilhelmiina Kujala Liikkalasta ja isä tallollinen Matti Matinpoika Sippu. Sippu on Mämmälän (Inkeröisten) kylän kantataloja ja Siput Sippolan eli Sippulan pitäjän kantasukuja. Ilmeisesti Eino on tavannut Fannin Inkeröisissä ollessaan harjoittelijana tai työssä Inkeröisten veturitalleilla. Fanni ja Eino on vihitty 5.4.1929, jonka jälkeen he muuttivat Haminaan 1930 ja edelleen Pattijoelle. Kolme lasta: Leila (Virta), Hilikka ja Esko. Lapsista Leila oli koulutukseltaan merkonomi ja Esko sähköasentaja.

Eino ja Fanni Sireenin perhe. Lapset Esko, Leila ja Hilikka.

Eino palveli Raahen rautatietä yhtä uskollisesti kuin Elias omalla rataosuudellaan. Raahen rautatie oli alkuaan yksityinen niin kuin Haminan ratakin. Se rakennettiin yhdysradaksi Raahen satamasta Vaasan radalle Lapin (Tuomiojan) asemalle vv. 1898–1899 ja avattiin yleiselle tavara- ja matkustajaliikenteelle syksyllä 1900. Sireenit asettuivat asumaan Pattijoelle, joka oli alkuaan pysäkki neljän kilometrin päässä Raahesta. Vuonna 1926 tämäkin rata siirtyi valtiolle.

Eino, Fanni ja Leila 1930 kivellä, joka on ollut monen valokuvan tausta. Oikealla perheen talo Pattijoella. Alakuva: Perhehauta Pattijoella.

Eino Sireenin 60-vuotisjuhlat 19.11.1969. Edessä Eino, Erkki ja Elina, takarivissä Fanni, Esko ja Hilikka Sireeni.

Salli ja Väinö vierailevat Pattijoella 1930-luvulla.

Raahen rautatie oli tavararata, jota pitkin kulki mm. Rautaruukin kuljetukset rannikon satamaan. Radan pituus Vaasan radalta Raaheen oli 28 km ja Lapaluodon satamaan vajaan 34 km. Matkustajaliikenne oli vähäistä ja sen vuoksi henkilöjunat korvattiin ns. kiskobusseilla. Vuonna 1925 Raahen radalle rakennettiin Suomen ensimmäinen leveäraiteinen kiskoauto, se oli moottorijuna, jossa kaksi linja-autoa oli liitetty peräpäätänsä yhteen niin, että sillä voitiin ajaa kumpaankin suuntaan. Ensimmäinen kiskoauto ei kuitenkaan toiminut kunnolla, kokeilusta luovuttiin muutaman vuoden kuluttua, ja radalla palattiin veturin vetämiin henkilöjuniin. (Bergström–Kilpiö 2008). Eino ajoi näitä henkilöliikenteen junia ja kiskobusseja, joskus kuten sota-aikana myös pitkiä matkoja runkoradoilla.

Elina Sarmela

Elina Sirèn syntyi 1.2.1902 Liikkalassa ja kuoli 10.4.1986 Kouvolassa. Hän kävi Suistamon opettajaseminaarin 1921–1922 (ks. viitteet) ja valmistui alakoulun opettajaksi. Elli-täti toimi valmistuttuaan Pyhtäällä Heinlahden (6.8.1922–31.5.1923) ja Kiviniemen kouluissa, kunnes vuonna 1927 muutti Elimäelle Moision (Hongiston) koululle, jossa hän oli opettajana eläkkeelle siirtymiseensä 31.5.1964 asti, 37 vuotta. Eläkkeelle päästyään hän muutti asumaan Kouvolaan. Haudattu Husulan perhehautaan.

Elli-täti piti yhteyttä kaikkiin veljiinsä ja sisariinsa ja heidän perheittensä jäseniin, nuorempia myöten, ja myös Soanlahden serkkuihinsa. Auttoi veljensä lapsia selviytymään opinnoista. Hänen luonaan Elimäellä olemme käyneet me hänen sisartensa ja veljiensä lapset, ja aina kun oli tilaisuus, hän matkusti tervehtimässä sukulaisiaan, kirjoitti kirjeitä. Hän oli aina valoisa ja iloinen Elli-täti, joka piti suvun koossa, kertoi kuulumiset eikä sanonut koskaan pahaa sanaa kenestäkään.

Meidän yhteinen Elli-täti muotokuvassa.

Opettaja Elli Sarmela täyttää 50 vuotta (?)

Nuori opettaja Pyhtäällä vuonna 1922 ja läksiäisjuhlissaan 31.5.1964 Moision koululla Elimäellä.

Jokainen oppilas antoi opettaja Sarmelalle kukan.

"Lämpimin sanoin, kukkasin ja monin lahjoin Elimäen Moision koulun oppilaat ja vanhemmat jättivät hyvästit opettaja

Elina Sarmelalle, joka oli toiminut koulun opettajana yhtämittaisesti 37 vuotta.

Opettajat ja sadat oppilaat ovat vaihtuneet, mutta vuodesta toiseen olemme nähneet opettaja Sarmelan luoksaan taitavana, rauhallisena ja aina hyväntuulisena. " Mv. Paavo Kalkela kiitospuheessaan koulupiirin puolesta. (Kouvolan Sanomat 1.6.1964).

Suistamon seminaari

Elina kävi Suistamon alakansakouluseminaarin, joka oli juuri perustettu v. 1918 ja aloittelei toimintaansa paikkakunnalla. Seminaariin pyrkivien määrä kasvoi, vuonna 1921 hakijoita oli 65, joista hyväksyttiin 34. Kaikki oppilaat olivat naisia. Seminaarin perustaminen ortodoksiseen Laatokan Karjalaan (Raja-Karjalaan) oli itsenäistyneen Suomen kansallistamispolitiikkaa. Seminaari toikin Suistamolle uutta kulttuuria: itsenäisyysjuhlia, kuusijuhlia, kevätjuhlia musiikkijuhlia, voimistelujuhlia, konventeja, kirjallisuusiltoja, luentotilaisuuksia; kylään perustettiin kuoroja ja harrastuspiirejä; oppilaat tutustuivat karjalaiseen kulttuuriin ja tekivät retkiä lähiseudulle.

Yläkuvat: Elina Suistamon seminaarissa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on Elinan (eturivissä oikealla) asuintovereita seminaarivuosina, oikeanpuoleisessa kuvassa opettajakokelaita loppotenttien alettua 1922 (Elina ruudullisessa puserossa). Alakuvassa: Elina (toinen vasemmalta) ja ystävättäret Karjalan kujasilla 1921. Kaikilla kädessä rannekello.

Suistamon seminaarista kertoo nimimerkki Jeroisellän Feda Raja-Karjala -foorumin keskustelupalstalla 16.7.2006 seuraavasti: ”Suurin osa oppilaista ja kaikki opettajat asuivat seminaarilla. Elettiin kuin perhepiirissä. Seminaarista muodostui kylän henkisen elämän keskus, jonne tultiin hartauksiin, konventteihin, konsertteihin, voimistelunäytöksiin ja kuuntelemaan esitelmiä. Alkuaikoina mukana saattoi olla sellaisiakin henkilöitä, jotka näkivät elämänsä ensi kertaa voimistelua. Kerrotaan eräästä pyylevästä ensi kertaa voimistelua nähneestä emännästä, joka naurussa suin keikutteli itseään ja totesi: ”A, pantaispa miut tuonne bretkistelemaan!” Nuorisoseuran kanssa toimittiin yhdessä hyvin läheisesti. Seminaari oli paikkakunnan harrastusten tukipaikka, johon suistamolaiset kiintyivät. Opettajatkin kotiutuivat maaseudulle.” (sitaatti voimistelunopettaja Martta Vuorenkosken muistelmista 1928.)

Seminaari toimi alkuvuodet paikkakunnan lopetetussa ns. venäläistämiskoulussa, joita sortovuosien aikana rakennettiin Karjalaan. Opettajat ja oppilaat asuivat koululla, kunnes uusi asuntola (1926) ja luokkarakennus (1927) valmistuivat.

Suistamon kirkonkylää 1930-luvulla (kuva on Suistamo-seuran kotisivuilta).

Seminaarin johtajana toimi Juho Kustaa Santala vuodesta 1919 aina sen lopettamiseen ja evakuointiin saakka. (Kertomus Suistamon alakansakouluseminaarin toiminnasta; Pirinen 1983; Santala 1928; Hyyrö 2006; Suistamon seminaarin arkistoa säilytetään Mikkelin maakunta-arkistossa.)

Erkki Sirén

Erkki Sirén on syntynyt 21.1.1904 Liikkalassa, kuollut 7.4.1983 Mäntyharjulla. Asemamies, puutarhuri. Toimi ratatyömiehenä ja asemamiehenä Liikkalassa, vuodesta 1931 Kotkassa, ja vuodesta 1938 Mäntyharjulla.

1. puoliso Aino Ester Ristola, s. 14.6.1914 Vehkalahdella, k. 10.1.1943 Mäntyharjulla. Vihitty 14.5.1931. Neljä lasta: Sakari, Samuli ja Saara (Vuorijärvi) sekä Sinikka, joka kuoli lapsena.

2. puoliso Martta Käppi (myöh. Komonen) s. 30.9.1919 Vuokselassa, k. 29.5.2012 Mäntyharjulla. Karjakko, taloudenhoitaja. Vihitty 28.1.1945 Mäntyharjulla. Kahdeksan lasta: Seppo, Sirkka (Lahtinen), Salme (Partanen), Simo, Salomo, Erkki, Eliisa (Koskinen) ja Lea Raakel (Salomo ja Lea kuolivat lapsina).

Erkki työpuvussa ja Ester 1941.

Erkin ja Esterin hääkuva. 1931. Aino oli ilmeisesti Sippolan Ruutilasta, Liikkalan naapurikylästä.

Mäntyharjun asema 1930-luvulla ja Kurkiniemi, rautatieläisten asuinrakennus, jossa Erkki Sirén asui, kunnes hän hankki oman puutarhatilan. Kurkiniemessä asui neljä perhettä, jotka muodostivat tiiviin naapuriyhteisön. Perheet tukivat toisiaan arkisen elämän vaikeuksissa. Tapana oli, että aina kun jossain perheessä leivottiin, siitä vietiin lämpimäiset naapureille. Talossa oli paljon lapsia, vuonna 1950 otetussa talonväen yhteiskuvassa lapsia oli 15, leikkitovereita oli aina lähellä. Mäntyharjun asema on vielä sama kuin kuvassa. Se on kunnostettuna ja kellertäväksi maalattuna saanut kokonaan uuden ilmeen.

Martan ja Erkin perhe täysilukuisena.

Erkin ja Martan perhettä. Erkki, Sakari, Samuli, Saara, Martta, Seppo ja Sirkka.

Erkin ja Esterin lapset:

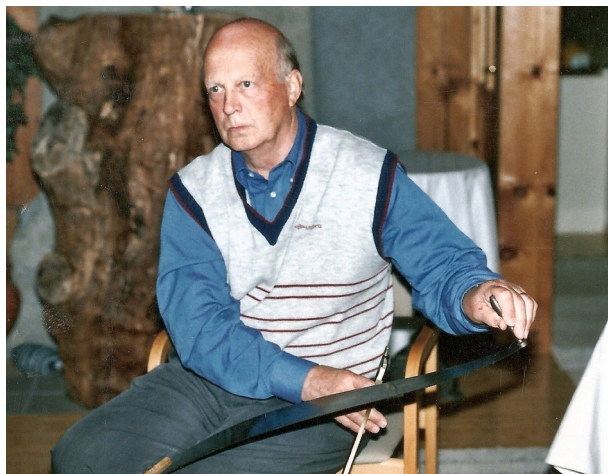
Säde Sinikka (18.10.1932 – 18.4.1941); Sakari (13.5.1935 –) merkonomi, johtaja; Samuli (1.8.1939) (leipuri, konditoriamestari) laulaja, helluntaikeräyksen evankelista; Saara Sinikka (1.5.1941) Mikkelin sairaalan osastonsihteeri.

Erkin ja Martan lapset:

Seppo (3.5.1945) tekniikko, isännöitsijä; Sirkka Mirjami (16.8.1946) apuhoitaja; Salme Inkeri (9.12.1947) röntgenhoitaja; Simo Johannes (9.11.1949) pankkivirkailija (Saksa); Salomo Elias (11.6.1951 – 19.4.1953); Erkki Salomo (8.3.1959) rakennuspeltiseppä, kirvesmies, yrittäjä; Aini Eliisa (11.5.1954) diplomi kosmetologi; Lea Rakel (24.11.1955 – 28.8.1957).

Erkki Sirénin perhettä ovat varjostaneet "inhimillisesti katsottuna mahdottomat vastoinkäymiset". Perheen esikoinen Sinikka jäi lumimyrskyssä Kiepinsalmen sillalla junan alle. Vähän myöhemmin Erkin vaimo Ester sairastui tuberkuloosiin ja kuoli. Perheen uusi koti paloi ensimmäisenä yönä, kun he olivat muuttaneet taloonsa. Erkin ja Martan poika Salomo oli löytänyt pienenä jostain kasvinsuojelumyrkkyä, joi sitä ja menehtyi lääkärin ponnisteluista huolimatta. Sodan aikana Samuli oli naapurin pojan kanssa löytänyt jäältä lentokoneesta pudotetun kranaatin, joka räjähti heidän käsissään. Samuli loukkaantui vakavasti, mutta pelastui, hänen toverinsa kuoli. Vähän ajan kuluttua pikkusisko Lea hukkuu kotirantaan. Erkki ja Martta eivät elämän koettelemuksissa menettäneet uskoaan. Sirénin perhe on ollut Mäntyharjun helluntaiseurakunnan vahvoja jäseniä.

Erkin pojista Sakari oli Kansaneläkelaitoksen paikallisen toimipisteen johtaja, joka Sirénien tapaan olo taitava käsistään, mm. korjasi hankkimallaan maatilalla maatalouskoneita Viroon lahjoitettavaksi ja kokeili mm. hakelämmitystä. Samuli on helluntaikirkon laulajaevankelista, joka on kiertänyt ympäri maailmaa laulamassa ja julistamassa; hän on palvellut koulutyössä ja seurakuntatyössä, kirjoittanut kirjoja ja tehnyt elokuvia (esim. Ristin Voitto 51/2016). Hänen tunnetuin levynsä on "Yksin en kulje", josta hän on saanut kultalevyn. Samulin 80-vuotispäivänä 17.08.2019 hänen ystävänsä järjestivät Mäntyharjun kirkossa juhlan, joka keräsi noin 1200 kuulijaa.

Samuli soittaa sahaa.

Saara, vanhin tytär. Hänen nuoruuden osanaan oli olla sisarustensa lastenhoitaja, ja perheessä välttämätön vanhempien apulainen, jonka ammattikoulukin lykääntyi, mutta oli hänellä isosiskon auktoriteettiasema nuorempiensa keskuudessa vielä myöhemminkin.

Samuli 80 v. Päivän sankari laulaa juhlakonsertissaan Mäntyharjun kirkossa, säestää Salem Brass -puhallinorkesteriorkesteri.

Samuli on kirjoittanut Erkki Sirénin perheen elämästä teoksen **Pilvien takana taivas** (1974). Se kertoo lasten kuolemasta ja muista koettelemuksista, joista ei tuntunut tulevan loppua.

Samuli ja Annikki Sirén

< Sakari ja Sinikka Sirén

Sulo Evald Sarmela

Sulo Sirén syntyi 10.1.1907 Liikkalassa ja kaatui talvisodassa 29.12.1939 Impilahden Ruokojärvellä. Luutnantti, joukko-osasto Esik./I/JR 39. Hän valmistui ekonomiksi 1932 ja muutti 23.4.1935 Sippolasta Elimäelle, ja otti sukunimen Sarmela. Sulo avioitui 1938 Inkeri Mannströmin kanssa ja he muuttivat Raumalle, jossa Sulolla oli työpaikka SOK:n konttorissa luottotarkastajana.

Sulo isänsä kanssa Liikkalassa 1930-luvulla suunnittelemassa puutarhaa.

Inkeri Sarmela, farmaseutti.

Sulo kaatui talvisodan alussa, ja haudattiin Husulan hautausmaalle perhehautaan. Sankarihautauksia ei Vehkalahdella vielä suoritettu ja pitäjän sankarihautausmaalla hänen muistolaattansa jäi puutteelliseksi (täydennettiin 2022). Erään muistelmakirjan mukaan luutnantti Sarmela meni Ruhtinaanmäessä joukko-osastonsa edellä tutkimaan vihollisen korsua, jonka piti olla tyhjä, mutta sieltä avattiinkin konepistoolituli.

Viljo Sirén

Syntynyt 29.1.1910 Liikkalassa, kuollut 14.10.1910.

Helvi Maria Espoo (o.s. Sirén)

Helvi Sirén syntyi 14.12.1913 Liikkalassa ja kuoli 1.3.1979 Myllykoskella (nyk. Kouvola). Hän kävi keskikoulun Inkeroisissa, kotiäiti. Perheen nuorimpana hän muutti Sippolasta isänsä mukana 30.12.1933 Salmenkylään Vehkalahdelle. Palasi takaisin Liikkalaan 15.1.1935, jossa vihittiin Arvo Espoon kanssa 3.2.1935. Arvo oli Liikkalan naapurikylästä Ruotilasta, s. 10.2.1905 Sippolassa, k. 5.8.1990 Myllykoskella. Naimisiin mentyään he muuttivat asumaan Myllykoskelle, jossa Arvo on tehnyt elämäntyönsä koneenhoitajana Myllykosken paperitehtaalla. Kolme lasta: Matti, Helena (Aalto) ja Eeva-Marja (Rämä).

Helvin ja Arvon hääkuva.

Helvi ja Arvo Espoo 60-luvulla kotipihallaan Myllykoskella.

Helvi ja Arvo tutustuivat Puhakan häissä Ruutilassa, missä he olivat hääparin kukkais-tyttöinä ja -poikana. Sotien jälkeen vuonna 1945 Myllykosken tehdas rakennutti henkilökunnalleen omakotitaloja Myllykosken Saviniemeen ja perhe osti talon sieltä. Helvi oli kotiäiti, joka ompeli äidinisän suutarin ompelukoneella vaatteet lapsille ja hoiti puutarhaa ja kasvimaata. Arvo Espoo kasvoi kymmenlapsisessä perheessä Ruutilan kylän Espoon talossa. Hän kävi sotaväen Viipurissa, osallistui sekä talvi- että jatkosotaan ja haavoittui jatkosodan taisteluissa. Arvo tuli Yhtyneitten Paperitehtaiden Myllykosken tehtaalle töihin kolmekymmentäluvun alussa ja työskenteli tehtaalla nelisenkymmentä vuotta. Helvi ja Arvo Espoo on haudattu Myllykosken Välikankaan hautausmaalle. Arvo oli nuorena hyvä ampuja ja hiihtäjä, jonka palkintokaapissa oli lukuisia palkintoja mm. suojeluskunnan kilpailuista. Hän oli innokas metsä- ja kalamies, ja teki pitkiä polkupyörämatkoja Myllykoskelta Ruutilan metsiin keräämään marjoja ja sieniä.

Espoon perheen talo Saviniemessä. Matti Espoo silloin, kun moottoripyörä piti olla. Oikealla Helvi ja Arvo marjametsässä, edessä tyttäret Eeva-Marja ja Helena.

Espoon perhe ja Elina olivat sotaa paossa Erkin luona Mäntyharjulla. Kuva on otettu 3.8.1941. Takana Erkki Sirén ja Elina Sarmela, vasemmanpuoleinen vauva on Saara s.1.5.-41 äitinsä Esterin sylissä. Keskellä Helvi ja Arvo sylissä Matti s. 4.7.-41. Arvo oli haavoittunut 13.7.-41 ja pääsi sotasairaalasta lomalle poikaansa katsomaan.

Lapsista Matti (s. 5.7.1941) syntyi Mäntyharjulla, jossa hänen äitinsä oli sotaa paossa; puoliso Aino os. Lonka (s.1.8.1941); kaksi lasta. Käytyään Myllykosken ammattikoulun hän meni työhön paperitehtaaseen ja päätyi koneen hoitajaksi niin kuin isänsäkin. Matti on ollut innokas radioamatööri, soittanut haitaria, rakentanut mm. radiolaitteita ja kesämökin. Sirénien suvun kätevyys ei ole kadonnut.

Eeva-Marja ja Paavo

Eeva-Marja avioitui Paavo Rämän kanssa; molemmat ovat syntyneet 10.4.1948, kolme lasta. Eeva-Marja on ollut toimistotyössä, Paavon Valtion Rautateillä junahenkilökunnan esimiehenä. Ohessa hääkuva.

Helena (s. 31.12.1945.) kävi keskikoulun ja valmistui Kouvolan kauppaopistosta merkonomiksi 1965. toimi 43 vuotta, Vakuutusyhtiö Fennian konttorinhoitajana siirtyen Kouvolasta Lahteen ja lopulta Helsinkiin sitä mukaa kuin vakuutustoiminta keskittyi.

Hän on käynyt alueellisen maanpuolustuskurssin 1997 ja toiminut Kouvolan Yrittäjänaisten sihteerinä vuosina 1988-1997. Harrastaa käsitöiden lisäksi kuvanveistoa.

Raineri Aalto (s. 1943. k. 2014) oli kotoisin Anjalan Ummeljoelta, auton asentaja. Hänenkin isänsä oli töissä Myllykosken paperitehtaalla. Helena ja Raineri tapasivat Myllykosken nuorisoporukoissa, luistinradalla, ja muuttivat 1971 Kouvolaan, jossa Raineri toimi katsastusteknikkona.

Kolmatta polvea. Helena ja Raineri Aalto poikansa Kimmon ylioppilasjuhlissa Kouvolaan 1986. Uudessa koulutusyhteiskunnassa ylioppilaaksi kirjoittaminen on nuorille suuri tapahtuma, siirtymäriitti, johon vanhemmat ylpeinä osallistuvat.

Helenan ja Rainerin huvila pihapiireineen elää suomalaisessa luonnossa."Siellä metsien keskellä seurataan luontoa, kerätään marjat ja sienet ja järvestä pyydetään kalaa. Kasvimaalla puurtaminen on mieluisaa ja antoisaa." Huolellista puutyötä.

Molempien suurin harrastus on ollut kesähuvilan suunnittelu ja rakentaminen Savitai-paleelle. Kesäpaikan rakentaminen kuului monen sodanjälkeisen sukupolven elämänmuotoon. Eläkkeelle päästyään Helena ja Raineri asuivat mökillään myöhään syksyyn ja kävivät siellä usein talvellakin. Siellä on suomalainen sauna ja laitur.

Kuvia elämän varrelta

lidan kuoltua 1927 isoisä Elias jatkoi työtään Liikkalassa, lapset olivat hajaantuneet eri puolille Suomea, vain nuorin tytär Helvi oli kotona ja hoiti isänsä taloutta. Alkoi aika, jolloin sisarukset kokoontuivat perhejuhliin: konfirmaatioon, lakkiaisiin, häihin, syntymäpäiville ja hautajaisiin.

Kuva on ilmeisesti Eliaksen 60-vuotisjuhlista 4.7.1930 Liikkalassa. Elias on kukkamaljakon takana, vasemmalla puolellaan Väinö, heidän takanaan seisomassa (oikealta

vasemmalle) Eino ja Fanni, Helvi, sitten tuntemattomia ja äärimmäisenä vasemmalla Elina. Eturivissä kyläläisiä, naapureita? Tarjolla on kahvia, pullaa ja pikkuleipiä.

Kuvassa Elias on aikuisten lastensa keskellä Erkin häissä 14.5.1931. Oikealta Väinö, Erkki, Sulo, isä Elias, Eino, Elina ja Helvi.

Sisarukset Helvi, Elina ja Väinö Helsingissä 1925. Opettaja Elina – Helvi mukanaan – teki koulunsa kanssa luokkaretken Helsinkiin, jossa he tapasivat Väinön.

Ylhäällä: isoisän 1926 (?) hankkima Salmenkylän talo, jonne hän muutti eläkkeelle päästyään 1933.

Ylhäällä oikealla: Eläkepäivinänsä isoisä kävi myös Herralassa katsomassa Väinön ja Sallin perhettä. Hän istuu samoilla paikoilla kuin Porin isoisäkin ennen sotia otetussa kuvassa, sylissänsä hänellä on Timo Sarmela.

Oikealla: Talvisodassa kaatuneen Sullon arkku hautajaispäivänä 6.2.1940 ilmeisesti Salmenkylän talon portaiden vieressä. Arkku on ympäröity kuusilla ja seppeleet laskettu kotona, ehkä hautausmaalle ei kylmänä sotatalvena ole päästy.

Väinö Sirén (Sarmela) Haminan yhteiskoulussa vuoden 1910 paikkeilla. Kuvassa hän istuu toiseksi viimeisellä rivillä toisena vasemmalta.

Elias Sirénin talo Salmenkylässä Savitien ja Ristolantien kulmauksessa vuonna 2022.

Salmenkylän talossa Eliaksella oli iso puutarha ja ulkorakennukset niin kuin Liikkalassakin, vieläpä erillinen sauna. Puutarhassa on riittänyt työtä. Isoisä Eliaksen elämän kaari on ollut työtä. Hän on tehnyt työtä torpparin poikana, renkinä, rautatien rakentajana, asemamiehenä, eläkeläisenä. Isoäiti lida oli suuren perheen emäntä. Työtä olivat oppineet tekemään Weckmanin sisaruksetkin.

Eliaksen kuoleman jälkeen talon osti Vehkalahden kanttori ja se tunnetaan nykyisin Kanttorilana.

Soanlahti. lidan sisaret ja veljet

Lähtö Salmenkylästä

lidan sisaret ja veljet, Antonia lukuun ottamatta, muuttivat Soanlahdelle. Elias ja lida olivat ilmeisesti paljon tekemisissä soanlahtelaisten kanssa ja heistä on säilynyt valokuvia, etenkin lidan vanhimman sisaren Maria Kallion perhe esiintyy liitekuvin. Kaikkien Weckmanin sisarusten sukutaulut ovat Mänttärin sukukirjassa, tähän versioon on tullut lisää ennen kaikkea Evaldin perheestä; lähteenä on Esa Kukkolan "Reino ja Juulia Weckmanin suvut" (2015). Kaksi lidan nuorinta veljeä kuolivat pieninä.

Maria Kallio (o.s. Weckman), s. 4.4.1865 Vehkalahden Salmenkylässä, k. 4.2.1937 Soanlahdella. Puoliso Sakari Feodorinpoika Kallio (ent. Zacharias Protkujeff), s. 16.3.1858 Impilahden Uomaassa, k. 1914 Sortavalassa. Vihitty 22.6.1883 Vehkalahdella. Sakari Kallio oli kauppias, rakennusurakoitsija, asianajaja ja kunnallismies Soanlahdella, mm. kunnallislautakunnan esimies; Soanlahden osuuskaupan hoitaja ja osuuspankin hallituksen puheenjohtaja. Ortodoksi. Heidän tyttärensä

Olga Sakarintytär Kallio (Brotinskij), s. 12.6.1889 Haminassa, k. 1950 Helsingissä. Kansakoulun opettaja Soanlahden kirkonkylän koulussa, sodan jälkeen Juuassa. Meni 23.7.1910 Sortavalassa naimisiin puolalaissyntyisen ortodoksikanttorin Nikolai Brotinskijn kanssa. Venäjän vallankumouksen aikana Nikolai otettiin vangiksi hänen ollessaan työmatkalla Laatokan Karjalassa ja vietiin Solovetskin luostariin, jossa hänet teloitettiin 1918 tai 1919. Hänen veljensä toimi rovastina Vaasassa, toinen veli oli Kiovan metropoliitta. Hakivat avioeroa, joka vahvistettiin Nikolain kuoleman jälkeen (1920). Olgan tytär

Elisabet (Liisa) Autio (o.s. Kallio), s. 11.3.1911 Sortavalassa, k. 26.4.1988 Helsingissä, kansakoulunopettaja, kävi ilmeisesti Sortavalan seminaarin. Ortodoksi, vihitty 5.12.1942 työnjohtaja, suunnittelija Viljo Kalervo Aution kanssa. (s. 1917 Kuopiossa). Kaksi lasta.

Leo Sakarinpoika Kallio s. 13.4.1902 Sortavalassa, k. 1969 Helsingissä. Liike-elämän palveluksessa Rantasalmella ja Rovaniemellä; Lääninhallituksen kirjuri.

Anton Weckman, lidan veli, s. 11.11.1870 Vehkalahden Salmenkylässä, k. 20.4.1951 Salmassa, jatkoi ensin isänsä ammattia suutarina. 1. puoliso Eeva Kristiina Tepponen (s.1869, k. 1894) Husulasta. Eeva Kristiina kuoli muutaman päivän kuluttua synnytyään ensimmäisen lapsensa, joka myös kuoli myöhemmin samana vuonna. 2. puoliso (1895–) Josefiina Antonintytär Venäläinen (s. 1873, k.1956) Vehkalahden Salmin kylästä. Hekin jäivät aluksi asumaan Salmenkylän pappilaan. Josefiina oli Vanhan Venäläisen talon isännän Wernerin Venäläisen sisar ja omisti puolet talosta. Kun hänen veljensä jäi yksineläjäksi eikä muita perillisiä ollut, Anton ja Josefiina saivat hänen kuoltuaan talon ja muuttivat Salmiin. Anton Weckmanilla oli kaikkiaan seitsemän lasta.

Josefiinan ja Antonin lapsista neljä oli tyttöjä ja kaksi poikaa, joista toinen, Lauri Weckman kuoli sodassa. Toinen poika Kaarlo (s. 1896, k. 1984) oli tunnettu proomujen ja laivojen rakentaja, veneenveistäjä, joka teki veneitä viimeisiin ikävuosiinsa asti, lähes 90 -vuotiaaksi. Kaarlon pojista Erkki (s. 1923, k. 1995) perusti maansiirtoliikkeen, joka toimii edelleen Haminan Neuvottomassa (Maanrakennus Weckman Oy). Liikkeen johdossa

ovat Erkin kaksi pojanpoikaa, serkukset rakennusmestari Anssi ja työnjohtaja Jani Weckman. Antonin suvusta puhuttaessa pitää mainita, että Kaarlon tyttären Esterin tytär, teol. kand., lehtori Eija Ojala on arkkipiispa Kari Mäkisen puoliso. lidan toinen sisar

Maria Kallio

Amanda Weckman

Evald ja Anna Weckman, tyttäret Inkeri ja Aini.

Amanda (Mandi) Weckman, s. 8.3.1876 Salmenkylässä, k. 1.9.1946 Juuassa, muutti 1896 liikeapulaiseksi Soanlahdelle, piti vuodesta 1902 lähtien omaa muotiliikettä Sortavalassa, mutta palasi takaisin liikeapulaiseksi Soanlahteen. Muutti sodan aikana Outokumpuun Immosille ja sieltä Olga Kallion luokse Juukaan. lidan kolmas sisar

Matilda Immonen (o.s. Weckman), s. 23.9.1878 Salmenkylässä, k. 27.3.1953 Kuusjärvellä, meni naimisiin soanlahtelaisen vaatturin Salomo Immosen kanssa (s. 13.11.1873 Soanlahdella, k. 12.2.1946 Kuusjärvellä), vihittiin 15.9.1899 Soanlahdella. Perusti muotiliikkeen Soanlahdelle. Perhe muutti sodan jälkeen Outokumpuun ja sieltä Kuusjärvelle. Matildalla ja Salomolla oli kolme poikaa, joista yksi kuoli nuorena. Pojista Soanlahdella syntynyt rakennusmestari Yrjö Ilmari Immonen (s. 1911, k. 1963) perusti sodan jälkeen Joensuuhun rakennusliikkeen Rakennustoimisto Y. I. Immonen Oy:n ("Pohjois-Karjalan rakentaja"), joka on nykyisin Hakan tytäryhtiö. Niilo Samuli Immonen (s. Soanlahdella 1915, k. 1957) muutti sodan jälkeen Kuusjärvelle. Työnjohtaja. lidan nuorin veli

Evald Weckman, s. 13.12.1880 Salmenkylässä, k. 18.8.1933 Soanlahdella, lähti hänkin Soanlahdelle kauppa-apulaiseksi Soanlahden osuuskauppaan, jota hoitivat hänen sisarensa Maria ja Sakari Kallio (Protkujeff). Kauppaa vastapäätä maantien toisella puolella oli Sorjosen talo Kirkkomäki, jonka tyttären Anna (Anni) Antintytär Sorjosen kanssa (s. 20.2.1872, k. 29.2.1929) Evald meni naimisiin vuonna 1899 ja ryhtyi maanviljelijäksi.

Sorjosen talo kylän keskustassa oli ollut Soanlahden suurimpia ja vanhimpia maatiloja. Annin isän aikana 1800-luvun lopussa (isossajaossa) siihen kuului n. 550 ha maata, josta lähes 350 ha oli peltoa; tuolloin talo piti kestikievaria ja hevostaksia, joka ajoi Värttilän - Soanlahden - Suistamon väliä. Annin ja Evaldin aikana Kirkkomäen koko oli vielä yli 100 ha ja lisäksi siihen kuului puolet kauempana olleesta Korpelan karjatilasta.

Anni halvaantui 1910 ja kuoli 1929. Evald meni uudestaan naimisiin 1931, toinen vaimo Aini oli sukuaan Kempas (s. 1896, k. 1969 Ylivieskassa). Evald kuitenkin kuoli tapaturmaisesti jo parin vuoden kuluttua. Annilla ja Evaldilla oli kaikkiaan 10 lasta, joista monet kuolivat jo pieninä. Evaldin kuoltua tila jaettiin kahden pojan kesken, joista Reino Johannes (s. 1911, k.1985, puoliso Julia Jeskanen s. 1911, k. 1984) sai Kirkkomäen talon ja hänen kaksoisveljelleen Ilmari Evald Weckmanille (s. 1911) lohkaistiin sen vierestä maatila, Kulmala. Evald oli innokas penkkiurheilija ja mukana paikkakunnan elämässä,

hän oli mm. Soanlahden osuuspankin hallituksessa, jonka puheenjohtajana oli Sakari Kallio. Tuon ajan paikallisiin urheiluharrastuksiin kuului yleisurheilu, pesäpallo ja hiihto, jota Ilmarikin harrasti. Molemmat Evaldin pojat kunnostautuivat rintamalla, jatkosodan alkaessa heidän perheensä palasi Soanlahteen ja rakentamaan kotitalojaan uudestaan. Sodan jälkeen Evaldin lapset päätyivät Pohjanmaalle, Reino ja Ilmari maanviljelijöiksi Nivalaan (Esa Kukkola).

Soanlahden
kirkonkylää.

Osa Jussi Timosen laatimasta kartasta (Esa Kukkola). 1. Anni ja Evald Weckmanin talo Kirkkomäki, joka jaettiin heidän poikiensa Ilmarin ja Reinon kesken; Reino Weckmanin talo Kirkkomäki ja vieressä Ilmarin talo Kujala. 2. Soanlahden Osuuskauppa, jota hoitivat Maria (o.s. Weckman) ja Sakari Kallio. 3. Matilda (o.s. Weckman) ja vaatturi Salomo Immosen talo, Lehtola. Osuuskaupan vieressä on nuorisoseuran talo ja osuuspankki, Immosten taloa vastapäätä suojeluskuntatalo. Lähellä kirkkoa on kansakoulu.

Soanlahdessa Weckmanin sisarukset asuivat aivan kirkonkylän keskustassa, nykykielellä he olivat yrittäjiä, ja kuuluivat ilmeisesti paikalliseen seurapiiriin. He ja heidän lapsensa olivat mukana sotia edeltäneen ajan riennoissa ja harrastuksissa, joihin kuului oman kunnan talouselämä ja erilaisten yhdistysten toiminta. Soanlahdessaakin oli ne kaikki seuraintalot: nuorisoseuran, maamiessseuran, suojeluskunnan ja työväen talot. Yhdistykset järjestivät iltamia, joihin kuului kyläläisten itsensä esittämää ohjelmaa ja lopuksi tunti tanssia. Kyläelämän keskipisteessä olivat kirkko ja kansakoulut, koulujen kuusijuhlat ja äitienpäivät. Kirkonkylän seurapiiri on varman Soanlahdessaakin kutsunut toisensa nimi- ja syntymäpäiville, ja tietenkin myös häihin ja hautajaisiin. Suomessa evakot ovat muistelleet ja kaivanneet karjalaisten kylien yhteisöllisyyttä, niin kuin Weckmanitkin. Ja odottaneet pääsyä takaisin. Karjalassa ei vielä ollut länsisuomalaisen taloliskulttuurin sosiaalista jäykkyyttä eikä luokkaeroja, jotka vähitellen kärjistyivät sisällissotaan.

Weckmanien, Immosten ja Kallioiden kotiseudusta Jänisjärven itärannalla kerrotaan Internetissä Soanlahdelaisten seura ry:n kotisivuilla. Sivusto alkaa vanhan kirkonkylän kuvauksella: *"Olemme tulleet Värsilästä maantietä lähes kolmekymmentä kilometriä kivuten ja laskeutuen vaarojen rinteitä, kun viimein käännyimme Lauri ja Olga Makkosen talon kohdalta postirinteeseen. Vasemmalla asuvat räätäli Heikki ja vaimonsa Maria Haimakainen, sitten on kirvesmies Esa Kanervan koti ja samoin kirvesmies Antti Hasusen koti - ja onpa hänellä siinä komia piha!"*

Rinne jyrkkenee, aikanaan sen koki myös 6. polkupyöräpataljoona alamäessä kolaroidessaan. Mutta jatketaan... on sairaanhoitaja Vassi Issakaisen koti, Weckmanien maa, ensin Reinon ja sitten Ilmarin. Jopa ollaan Kalle Nissisen kaupan kohdalla, postitoimistossa on ovet auki ja kahvila Kulmassa riittää tarjoilija Anna Muhosella asiakkaita.

Nyt ollaan jo kylän risteyksessä, edessä on Säästöpankki, Nuorisoseuran talo ja Osuuskauppa. Oikealla tie vie kirkolle, pappilaan, laivarantaan tai urheilukentän ohi Pohjoispäähän. Vasemmalta pääsee Suistamon ohitustielle, ohi kunnan puhelinkeskuksen, kulkutautisairaalan, osuusmeijerin, maamiesseuran, lainajvästön, maanviljelyskoulun, kunnanviraston, valtion metsänhoitajan komean tilan... mihin suuntaan tästä lähtisin... tässä pitäjässä riittää katseltavaa ja tutustuttavaa – ja kylät! Soanlahden kylät, niitä ei saa unohtaa...” Sellainen oli pienen Soanlahden pitäjän keskus. Jokainen talo ja sen asukkaat tunnettiin. (<http://www.soanlahti.fi/new-page.html>)

Perhekuvia Soanlahdelta

Kirjeessään Elli-tädille (5.5.1946) Olga Kallio mainitsee, että Elias oli Sakarin (hänen isänsä) hyvä ystävä ja matkusti usein Laatokan Karjalassa. Hän oli ahkerin Soanlahdes-
sa kävijä. Elias ja vielä Elli-tätikin pitivät läheisesti yhteyttä soanlahtelaisiin, erityisesti Kallion perheeseen. Jatkosodan lopulla Olga oli määrätty opettajaksi Juukaan, joka hänen mielestään oli Soanlahteen verrattuna ”rähjäkylä, kaikkialla vanhoja rähjäisiä taloja, ei mitään silmää hivelevää kauneutta niin kuin siellä Jänisjärven rantamilla.”

Kuva on joulutervehdyksestä neitonen Aino Sirénille, lähetetty Soanlahden Lehtolasta. Se on otettu 9.7.1908, jolloin Aino oli Soanlahdessa sukulaisissa. Edessä on vaatturi Immosen perhe ja Aino 12-vuotiaana eturivissä toinen vasemmalta, tätinsä Matildan vieressä. Takana oikealla Olga Kallio. Keitähän muut sitten olisivat?

Tämäkin kuva on Soanlahdelta. Oikealla edessä on Olga Kallio ja hänen takanaan aviomies Nikolai Brotinskij. Takarivissä toinen vasemmalta on Olgan poika Leo Kallio, hänestä oikealle Julia Weckman (Evaldin pojan Reinon vaimo), seuraava Maija Ikonen (Evaldin vaimon Anna Sorjosen sisar). Olisiko vanhempi nainen keskellä kuvaa lidan sisar Matilda Immonen? Lapsista keskimmäinen on Pirkko Weckman, joka kuoli 1950.

Olga Kallio oli kirkonkylän koulun opettaja ja Soanlahtelaisten seuran nettisivulla on kaksikin kuvaa koulusta ja sen oppilaista (vuosilta 1936 ja 50-vuotisjuhlasta), niissä on Olgakin opettajana mukana. Veljekan ortodoksinen kirkko oli Sahari Protkujevin, siis Olgan isän rakentama. ”Soanlahden kunta perustettiin 1894. Luterilaisen kirkon (1891) valmistumisen jälkeen Bobrikoff järjesti v. 1900 vastineeksi kruunun varoja ortodoksisen kirkon pystyttämiseen Soanlahdelle. Hakkuutyön suoritti kauppias Sahari Protkujev ja sisustustyön Nikolai Rahm ja piirustuksista vastasi O Leander.” Kirkko valmistui 1903. Lähteitä: Malviniemi 1972; Rajamo 1944; Paavolainen 1954. <http://www.soanlahti.fi/kirkot/ortodoksinen-kirkko-l-veljekan-kirkko.html>

Soanlahden kirkonkylän kansakoulu ja Veljekan ortodoksinen kirkko.

Seuraavassa kuvassa on Weckmanin sisarusten heimokuntaa 1920-luvulla varmaankin Soanlahdella, jonne Eino, Elina ja Sulo Sirén sekä heidän serkkunsa Aino ovat menneet vieraisille.

Eturivissä Reino Weckman (Evaldin poika), pojat Ilmari, Samuli ja Lauri sekä isä Salomo Immonen. Keskirivissä Anton Weckmanin tytär Aino Brusila (?) Salmista; Elli Sarmela, Olga Kallio, Inkeri Nieminen (Evaldin nuorempi tytär). Takarivissä Sulo Sirén, Liisa Kallio (Autio; piilossa), Mari Kallio, Anna Weckman, mahdollisesti Matilda Immonen, Eino Sirén ja Leo Kallio.

Soanlahden kirkonkylä tuhoutui jatkosodan alussa vuonna 1941 perääntyvien neuvostojoukkojen sytytettyä kirkonkylän palamaan, ja lopullisesti jatkosodan lopussa, kun suomalaiset joukot perääntyivät Laatokan Karjalasta.

Tyylikästä rouvasväkeä kaupunkimatkalla, varmaankin Viipurissa. Vasemmalta lidan sisar Mandi Weckman (takana), sitten Evald Weckmanin tytär Aini Viikki ja hänen poikansa Pentti, edessä Evaldin tytär Inkeri Nieminen poikansa Eskon kanssa, oikealla Elina Sarmela ja Olga Kallio. Kuva on 1920-1930 -lukujen taitteesta.

Vuosina 1941–1942 kirkonkylän koulu ja kunnan virastot olivat Lehtomäessä, Koukkuhongan koululla; Olga Kalliokin oli opettajana siellä. Kirjeessään Elli-tädille 26. 8. 1941 Olga Kallio kirjoittaa: ”Se kaunis, rakas Soanlahti on keskikylältään ihan porona, alkaen metsänhoitajan virkatalosta aina tuulimyllytaloon pohjoispäässä; kirkot, luterilainen ja kr. katolinen Veljakalla, koulu (kirkonkylän koulu, jossa Olga oli opettajana), Hovi (maamieskoulu), Reinon ja Ilmarin kodit. Reinolle jäi vain navetta ja sauna, Ilmarille navetan sementtiseinä eikä muuta. Immosien koti kaikkineen porona, ja koko keskikylä.” Kaikki mitä Olgan isä oli rakentanut, oli sekin tuhoutunut.

Sodankyläläiset palasivat kotikuntaansa 1942, aloittivat jälleenrakennuksen ja joutuivat sitten sodan lopussa 1944 uudelleen evakkoon. Soanlahden sankarihautausmaalla ”leppää 91 suomalaista vainajaa: isiä, veljiä, naapureita” ja Soanlahti-seura on muistanut heitä jokaisena itsenäisyyspäivänä sen jälkeen kun matkailu alueelle tuli mahdolliseksi. Luterilainen ja ortodoksinen hautausmaakin ovat jäljellä, vaikka hautakiviä on paljon hävinnyt. Nykyisin Soanlahti on lähes kokonaan autioitunut, entisessä kirkonkylässä, ai-noassa asutussa kylässä, on muutama asukas, alueen teitä kulkevat vain tukkiautot.

Vieraita Liikkalassa

Kesällä 1925 (15.7.) Liikkalassa vieraili Olga Kallio tyttärineen ja heidän käynnistään on otettu kuvia, joista muutama on säilynyt Elli-tädin albumissa.

Sirénien navetan seinustalla lidan ja isä Eliaksen välissä on Helvi. Seisomassa vasemmalta Olga Kallion tytär Liisa, sitten Erkki, Olga, Eino, Elina ja lidan sisar Mandi.

Eväiden kanssa talon kellarin edessä. Vasemmalla Olga, Liisa ja Elina, joka tarjoilee juotavaa. Takana Pekka, istumassa tuntematon mies (ei kuulemma Liikkalasta), sitten Helvi ja Erkki.

Tämäkin yhteiskuva on samalta vierailulta. Kuvassa ovat edessä istumassa äiti Iida, Helvi ja isä Elias, seisomassa Olga ja ilmeisesti se Pekka, joka ei nauranut (mutta kuka tämä pitkä poika on?), sitten Liisa, Erkki ja Elina.

Kuvat ovat ajoilta, jolloin vielä kirjoiteltiin kirjeitä ja vierailtiin juhlapyhinä sukulaisten ja perheystävien luona, tädit ja sedät kuuluivat lasten elämään.

Hiljainen usko

Isoisä Elias ponnisti pitemmälle kuin mitä hänen aikanaan oli torpparin lapsille mahdollista, hän kuului siihen ensimmäiseen virkamiespolveen, joka työnsi lapsensa kouluun ja opistoihin, kasvatti heistä uuden teollistuvan kansallisvaltion rakentajia. Iidan ja Eliaksen lapset kuuluivat niihin koululaisiin, jotka päivittäin matkustivat junalla Liikkalan asemalta kouluun Inkeröisiin tai Haminaan. Pojista vanhin Väinö kävi keskikoulun, Sulo luki ylioppilaaksi ja Helvi kävi lukion. Väinön koulu, Haminan suomenkielinen yhteislyseo oli yksityinen oppikoulu ja aloitti toimintansa 1894. Koulun hengestä mainitaan, että sen työssä olivat tärkeitä suomalainen kansallinen kulttuuri ja itsenäisyysaate. Inkeröisten yhteiskoulu aloitti toimintansa 1923 (1922), joten Sulo ja Helvi ovat jo voineet käydä oppikoulun siellä. Liikkalan asemalta kulki junalla paljon lapsia Inkeröisiin kouluun.

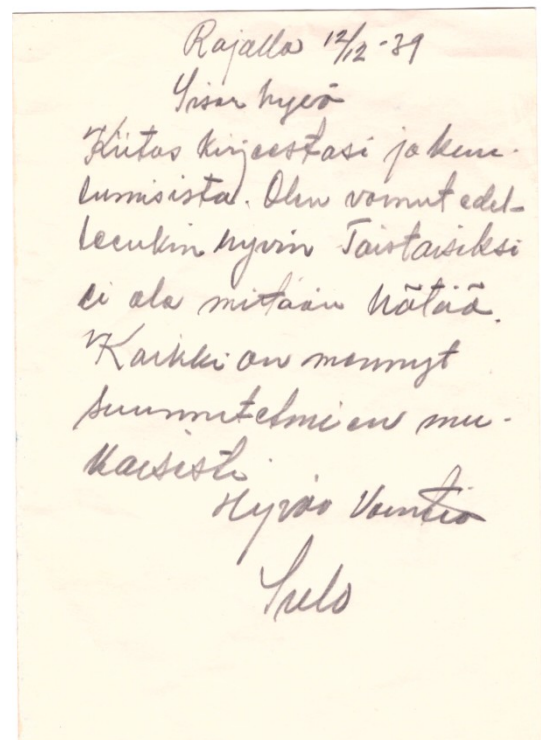
Missähän Eino suoritti teknikon tutkintonsa ja harjoitteli veturinkuljettajan ammattiin? Todennäköisesti Inkeröisissä. Veturinkuljettaja oli arvostettu ammatti. Ennen kuin veturinkuljettaja sai nimityksen ja oman nimikkoveturin, hänen oli opiskeltava teknisessä koulussa, palveltava vuosia harjoittelijana veturitalleilla ja lämmittäjänä vetureissa. Monet veturinkuljettajat olivat vaativia esimiehiä, veturi puhdistettiin ja rasvattiin käsin, rasvakannulla ja trasselilla aina kun ajovuoro oli päättynyt.

Perhesiteet olivat tuolloin vahvoja, vanhemmat sisaret ja veljet pitivät osaltaan huolta nuoremmista, isosisko oli oikeastaan perheen toinen äiti, joka hoiti nuorempia sisariaan ja veljiään. Vielä vanhempinakin sisarukset auttoivat toisiaan. Vanhin veljeksistä, valtion virkaan päässyt Väinö koulutti nuorempia sisaruksiaan ja avusti mm. Suloa tämän opiskellessa Helsingissä ekonomiksi. Ja Elli-täti, hän kantoi huolta kaikkien suvun nuorten tulevaisuudesta ja koulutti veljensä Erkin lapsia.

Sulon kirje rintamalta sisarelleen Elinalle 12.12.1939 on ainoa henkilökohtainen muisto, jonka ole saanut käteeni. Se on kenttäpostia sieltä jostain rajalta, sotasensuurin tarkastama eikä voinut sisältää muuta kuin vakuuteluja, ettei ole mitään hätää. "Olen voinut edelleen hyvin... Kaikki on mennyt suunnitelmien mukaisesti."

Parin viikon kuluttua hän kaatui.

Sirénien ja Weckmanien maailmankatsomukseen kuului koti, uskonto, raittius ja isänmaallinen maailmankatsomus. Heidän sukupolvensa ei ole kokenut avioeroja. He kuuluivat niihin hiljaisiin sukupolviin, jotka omassa elinympäristössään tekivät todeksi suomalaisen kansallisvaltion, hyvinvointiyhteiskunnan. He ovat myös kokeneet sodan, kantaneet huolta isänmaansa kohtalosta ja haudanneet omaisensa "Korkeimman tahtoon tyytyen, nöyryten ja heidän kaunista muistoansa siunaten". Iidan ja Eliaksen suvusta monet rintamalla olleet aviomiehet, pojat ja serkut ovat haavoittuneet tai "antoivat kaikkensa isänmaansa pyhien arvojen puolesta". Soanlahtelaiset joutuivat lähtemään evakkoon sodan jaloista, jopa kaksikin kertaa, ja aloittamaan kaiken alusta. He kaikki ovat kantaneet huolta isänmaan kohtalosta, kokeneet Karjalan menetyksen.

Kutsu Iidan hautajaisiin Salmenkylässä.

*Syvällä surulla ilmoitamme, että rakas
vaimoni ja äitimme
Tuusunt.
Iida Sirén,
O. O. Weckman, synt. 17/8 1873.
rauhallisesti vaipui kuolon uneen Kotkan
sairashuoneella tammik. 10 p:nä 1927.
Pyydämme saattamaan rakasta vaina-
jamme viimeiseen lepoon sunnuntaina
tammik. 16 p:nä. Surusaatto lähtee Ha-
minan asemalta k. lo 12 p. Wehkalahden
vanhalle hautausmaalle. Hautausmaalta
kokoonnutaan talolleni Salmenkylään.
Elias Sirén ja lapset.*

Talonpoikaiskulttuurin aikakaudella kuolema kosketti koko kylää. Hautajaisiin kokoontui koko kylä ja yhteisen aterian jälkeen vainaja saatettiin juhlassa kulkueessa hautausmaalle. Hautajaisetkin ovat vähitellen yksityistyneet, mutta yhä vielä kuolema yhdistää sukulaiset ja vainajan ystävät. Noin sata vuotta sitten Iidan hautajaisiin saattoi lähteä junnalla Haminasta.

Sirénien ja Weckmanien perheet nykysukupolvia myöten ovat olleet uskonnollisia, luottaneet Jumalan johdatukseen niin omissa kuin kotimaansa kohtaloissa. Anton Weckmanista kerrotaan, että hän oli suorastaan "ankaran uskonnollinen". Elias Sirén liittyi helluntailiikkeeseen ja hänen mukanaan Erkki perheineen. Sirénit ovat olleet Mäntyharjun helluntaiseurakunnan kantavia jäseniä; Samulista tuli pastori ja tunnettu laulaja, jonka esittämistä hengellisistä lauluista monet soivat edelleen. Sulon vaimo Inkeri oli myös "uskossa" ja liittyi myöhemmin Helsingissä Salem-seurakuntaan. Kalliot olivat ortodokseja, Elli-täti kuului luterilaiseen kirkkoon, Salli Sarmelan vanhemmat ovat olleet Länsi-Suomen Rukoilevaisia, hän itse ja Väinö kuuluivat Suomen Luterilaiseen Evankeliumiyhdistykseen. Olgan ja Inkerin kirjeissä Elli-tädille uskon kieli on yhteinen eikä missään ole tullut esille, että uskontokunta olisi luonut raja-aitoja perheiden välille. Usko Jumalaan oli vahva henkinen voima jokapäiväisessä elämässä ja sodan koettelemuksissa.

Sippolan kirkko, rakennettu 1878–1879, oli Sirénien perheen kotikirkko ja juhlapyhien keskuspaikka, siellä on heidän lapsensa varmaankin kastettu. Jokapäiväisessä elämässään he suuntautuivat Vehkalahdelle, Salmenkylään, jonne pääsi junalla, ja sinne lida ja Elias myös haudattiin.

II. OSA

Sirénin perheen asuinympäristö

Sippola. Liikkalan asema

Haminan Rautatie

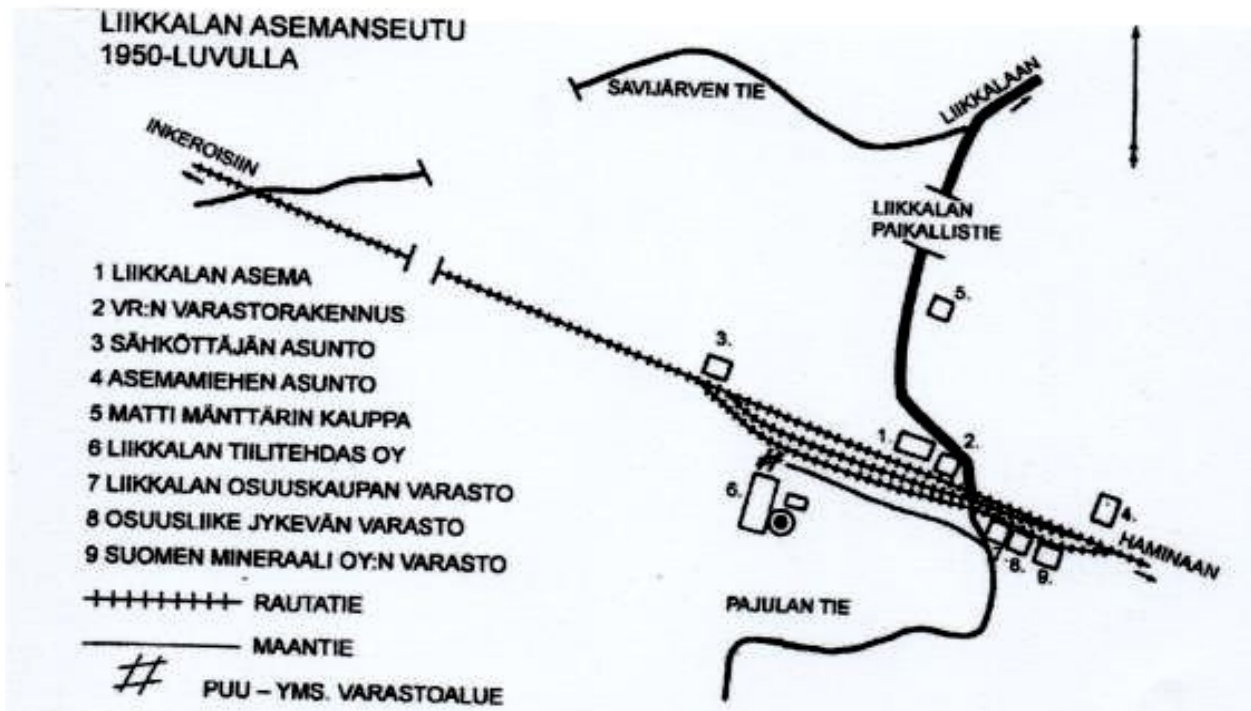
Inkeroinen–Hamina -rautatien rakensi yksityinen yhtiö Järnvägsaktiebolaget Fredrikshamn vuosina 1898–1899 ja se otettiin käyttöön lokakuussa (10. 10.) 1899. Ensimmäinen juna ajoi Haminaan 4.7.1899, sitä tervehdittiin asemilla innostunein juhlamenoin. Rata oli noin 27 km pitkä, sen varrella oli kaksi väliasemaa: Liikkala ja Metsäkylä sekä Reitkallin laiturivaihde eli ns. pysäkki. Lisäksi radalle perustettiin seisakkeita, joissa juna tarvittaessa pysähtyi; 1960 luvulla pysähdyspaikkoja oli kaikkiaan kahdeksan. Liikkalan asema sijaitsi Sippolassa, noin 8 kilometriä Inkeroisista.

Rautateiden kalustona oli aluksi kaksi amerikkalaista höyryveturia, viisi matkustajavaunua, kaksi junailijanvaunua, 20 katettua ja 30 avointa tavaravaunua, lumiaura ja muutamia resiinoita. Alkuaikoina radalla kulki päivittäin – tavarajunien lisäksi – kaksi sekajunaa, aamujuna ja iltajuna, sekä erikoisvuoroja viikonloppuisin. Matkustajia junissa oli keskimäärin 150 henkeä, Liikkalassa ostettiin päivittäin noin 20 matkalippua. Korkein sallittu nopeus oli 40 km tunnissa.

Huonosti kannattanut Haminan rata myytiin valtiolle 1916. Valtion aikana 1930-luvulta pitkälti sodan jälkeen liikenne oli vilkasta ja Liikkalassa rataa oikaistiin vielä 1950-luvulla. Tuolloin käyttöön tulivat dieselveturit ja kiskobussit. Junia kulki 4–5, parhaimmillaan 8–9 junaa päivittäin kumpaankin suuntaan ja erikseen maitojuna. Linja-autoliikenteen yleistyttyä rautateiden matkustajat vähenivät ja 1.10.1958 Liikkalan asema alennettiin miehittämättömäksi laiturivaihteeksi. Lipunmyynti asemalta lopetettiin ja ratavartija muutti asemarakennukseen asumaan. Laiturivaihteena Liikkala toimi vuoteen 1970, mutta kun henkilöliikenne Haminan radalla vuonna 1968 lopetettiin kokonaan, asemarakennuskin purettiin ja pilkottiin polttopuiksi. Liikkalan asemamiehen ja ratavartijan talot myytiin yksityisille omistajille; aseman rakennuksista ne ovat vielä jäljellä. Tavaraliikenne Haminan satamaan jatkui Salmenkylän kautta, kunnes vuosina 1982–84 rakennettiin uusi satamarata, joka kulki suoraan Kotkan radalta Juurikorven asemalta Hilloon. Liikenne Inkeroinen–Haminan -radalla loppui kokonaan ja kiskotus purettiin (Bergström–Einola–Kilpiö 1993; Bergström–Kilpiö 2008; Nordenstreng 1912; Kivistö 1992). Vuonna 1999, kun radan avaamisesta oli kulunut 100 vuotta, Liikkalan kylätoimikunta pystytti aseman paikalle muistomerkin.

Rautatie kulki peltoaukeiden reunoilla, läpi vanhojen agraarimaisemien. Haminan rata rakennettiin 1800 ja 1900 -lukujen vaihteessa, puutavara- ja paperiteollisuuden nousu-

kaudella, jolloin vallitsi suuri rautateiden rakennusbuumi. Teollistuminen muutti Suomen asutus- ja liikennekartan, ja toi mukanaan kulttuurinmuutoksen – myös Liikkalan kylään. Rautatie kulki Liikkalan länsipuolelta ja asema sijaitsi noin kolmen kilometrin päässä kylän keskustasta, Mänttärinmäen takana. Asemalla oli asemarakennuksen lisäksi rahtivaravara-asemalta Haminaan suuntaan ja siitä noin 100–150 metrin päässä asemamiehen talo ulkorakennuksineen. Sirénin perhe asui siinä talossa. Asemalta Inkeröisiin päin sijaitsi puinen WC-rakennus matkustajia varten ja asemapäällikön ulkovarasto maakellareineen. Kauempana noin 200 metrin päässä asemalta oli henkilökuntaa varten rakennettu asuintalo, jossa alkuaan asui sähköttäjä, myöhemmin ratavartija.

Aseman seudun asemakaava, se lienee 1930-luvulta, vanhan tiilitehtaan ajoilta. (Lähde: Kuusela 1989).

Ratapihalla oli aluksi yksi, myöhemmin kaksi sivuraidetta tavaraliikennettä varten. Vastapäätä asemaa radan takana sijaitsivat Liikkalan Tiilitehdas sekä Liikkalan osuuskaupan, osuusliike Jykevän ja Suomen Mineraali Oy:n varastot; kaivosyhtiö kaivoi Hirvelästä piitä sisältävää savea, jota tarvittiin asbestilevyjen ja -kivien valmistukseen.

Tiilitehdas oli perustettu vuonna 1900, mutta sen toiminta oli pienimuotoista, kunnes Vihtori Mänttari osti sen 1918 ja siitä kasvoi Mänttärinmäelle ja koko kylälle merkittävä teollisuuslaitos. Tiilitehdas uudistettiin kokonaan 1937, sen kukoistuskausi oli sodanjälkeinen jälleenrakennuksen aika; silloin tehtaalla oli kesäisin työssä noin 20 työntekijää, Kaikkiaan tehtaalla on ollut töissä n. 300 kyläläistä ja vuosituotanto oli parhaimmillaan noin miljoona tiiltä. Tehtaan toiminta päättyi 1960. (Mänttari, E. 2000.)

Asemalta kuljetettiin myös maitoa Inkeröisten meijeriin ja sodan jälkeen radalla kulki ns. maitojuna, johon isännät toivat maitotonkkiaan. Tämä juna lienee ollut se "maitojuna", josta on tullut sanonta "lähetettiin maitojunalla takaisin"; junalla lähtivät Haminan reserviupseerikoulusta lähtöpassit saaneet kokelaat takaisin varuskuntiinsa. Liikkalasta vietiin paljon puutavaraa radanvarren sahoille, Myllykosken paperitehtaalle ja muihin Kymijokilaakson teollisuuslaitoksiin. Kaikkiaankin radalla kulki pääasiassa puutavaraa Haminan satamaan.

Liikkalan asemanseutua koillisesta, Inkeröiden suunnasta 1952. Kuvassa oikealta tiilitehdas, sähköttäjän asunto (edessä sauna), asemarakennus ja kauimpana asemamiehen talo. (Mänttärin Sukuyhdistyksen kuva-arkisto.)

Asemänmäki 1920–1930 -luvulla. Tie päättyy asemalle, näkyvissä aseman varasto ja rautatien takana vanha tiilitehdas. Mäki on jäänyt aseman seudun lasten muistoihin, siellä lasketeltiin talvisin ja kesällä se antoi polkupyörälle viimeisen vauhdin suoraan asemalle. (Mänttärin Sukuyhdistyksen kuva-arkisto.)

Liikkala oli Sirénien aikana rautatieasema, jonka henkilökuntaan kuului asemapäällikkö, asemamies ja ratavartija (alkuaikoina myös sähköttäjä); lisäksi monet lähiseudun

kyläläisistä olivat rautateillä lastaus- ja kunnostustöissä, topparoikassa ja rakennustöissä oikaistaessa rataa 1950-luvulla. Elias Sirenin aikana asemapäällikkönä toimi Sven Julius Wettberg (vuoteen 1932); tämän jälkeen Kaarlo Oikarinen (1933–1955) aseman sulkemiseen saakka. Asemapäällikkö asui perheineen asemarakennuksessa ja hänen virkatyöhönsä kuului mm. lipunmyynti, postilähetysten vastaanotto ja tietenkin myös junien lähettäminen, sivutoimenaan hän hoiti postipankkia. Posti tuotiin kylään junassa radan perustamisesta aina vuoteen 1955. Asemahuoneessa kylän postinjakaja (Onnelan isäntä) lajitteli postin ja kuljetti hevosellaan Liikkalan ja Ruotilan toimipaikkoihin.

Asemamiehen tehtäviin kuului rahtiliikenteen hoito ja matkatavaroiden vastaanotto. Asemamies hoiti myös vaihteet, lakaisi kesäisin laituri-alueen, loi talvisin lumet ja puhdisti vaihteet. Junien saapuessa asemapäällikön ja asemamiehen piti olla paikalla. Asemamies teki oikeastaan työtä vuorotta, mutta hänellä oli tarvittaessa viransijaisia, rautateiden harjoittelijoita ja kyläläisiä, kuten Anton ja myöhemmin Erkki Tuomela läheisestä Tuomelan talosta.

Liikkalan asema oli sodan jälkeenkin vilkas liikennepaikka, sen lähitöllä asui arviolta 750 henkeä. Matkustajia kulki kymmeniä päivittäin ja tavaraliikennettäkin oli runsaasti. Elämä kulki junien, ei kellon mukaan (Anjalankosken Sanomat 12.8.1999, Erkki Tuomelan haastattelu; Kuusela 1989). Asema oli myös kokoontumispaikka, johon etenkin sunnuntaisin tultiin tapaamaan muita ja katsomaan, keitä junassa kulloinkin matkusti. ”Aseman odotussali oli aina ennen junien lähtöä täynnä ja sieltä kuului kova rupatus. Siihen aikaan autoja oli vähän ja polkupyörät ja sukset odottivat paluuliikennettä aseman reunustalla.” (Valle Oikarinen Kouvola Sanomat 16.8.1999; Anjalankosken Sanomat 17.8.1999). Varmaan myös Eliaksen aikana asema oli kyläläisten kokoontumispaikka, jossa saatiin kuulla kylän viimeiset asiat ja valtakunnan uutiset.

Liikkalan asema

Näkymä Liikkalasta 1900-luvun alussa Eliaksen tullessa asemalle töihin. Muita rakennuksia ei vielä ole eikä mitään istutuksia, maisema on puuton. Tuohon aikaan kylien ympäristöt hakattiin paljaksi puista, asemallekin alkoi tulla istutuksia vasta sodan jälkeen. (Suomen Rautatiemuseo; Bergström – Kilpiö 2008,91.)

Yläkuvassa vasemmalla on aseman varasto (asemapäällikön ulkorakennus, puuseet) ja keskellä asemarakennus, taustalla asemanmäkeä. Alakuvassa maisema jatkuu oikealle Haminan suuntaan. Taustalla Tuomelan talo, siitä oikealle asemamiehen talo, jossa Sirénit asuivat; talon pihapuut eivät ole vielä kasvaneet. Edessä oikealla on osuuskauppa Jykevän varastoja rautatien tällä puolella. Mäen takaa alkaa Mänttärin kylä. Halkopinot odottavat kuljetusta Haminaan. (Kuvat Mänttärin Sukuyhdistyksen kuva-arkisto.)

Kuva vuoden 1940 tienoilta. Edessä vasemmalla matkustajien käymälä, asemasta oikealla rahtitavaravarasto, asemamiehen konttori, johon talvipakkasella kokoontui väkeä. (Oikarinen, Muisteloita matkan varrelta, s. 12.)

Kuva 1950-luvulta. Aseman ja rahtitavaravaraston välissä kasvoi suuri hopeapaju, joka on jäänyt monen liikkalalaisen muistoihin. Aseman pihapiiriä alettiin kaunistaa istuttamalla puita, koristepensaita ja kukkia, joita ei paikalla luontaisesti kasvanut. Niitä ovat luontoharrastajat viime aikoina kartoittaneet ja löytäneetkin eksoottisia kasveja, jotka sitkeästi jatkavat elämäänsä villiintyneessä ympäristössä. (Mänttärin Sukuyhdistyksen kuva-arkisto.)

Radan oikaisu on alkanut v. 1955. Vasemmalla asemamiehen talo ja sen vieressä puutarhaa, marjapensaita. (Mänttärin Sukuyhdistyksen kuva-arkisto.)

Ilmakuva asemamiehen talosta 1950-luvun alussa? Marjapensaita ei vielä ole talon itäpuolella, sodan aikana lehmän heinät ja vilja olivat tärkeämpiä.

Asemamiehen taloon kuuluu asuinrakennus ja ulkorakennus, jossa sijaitsee ulkokuone (huussi), sekä navetta ja liiteri. Rakennuksen päädyssä (vasemmalla) on maakellari. Valle Oikarisen mukaan asemamies sai viljellä kahta lähintä sarkaa, loput kuuluivat aseman virkamiehille, ja lisäksi hänellä oli talon takana kaksi pitkää sarkaa ja pihassa puutarha. Asemamiehellä oli käytössään noin hehtaari peltoa, josta saatiin lehmälle heinät.

Monilapsisessa perheessä kului paljon maitoa ja varmaan Siréneilläkin oli 1900-luvun alkupuolella oma lehmä. Ei ole tietoa, kasvattiko Elias loppuaikoinaan heinää vai viljaa, ainakin lidan kuoleman jälkeen hän on varmaankin luopunut lehmän pidosta ja hankkinut tinkimaidon läheisestä Tuomelan talosta. Lähipellolla kasvoivat marjapensaiden rivit.

Liikkalan asema 1950-luvulla asemapäällikkö Oikarisen aikana. Alakuvassa on rahtivaravarasto Haminan suunnasta katsottuna; laiturilla maitotonkkia, edessä asemapäällikön auto ja poika, ilmeisesti Valle. Takana kauimpana näkyy ratavartijan (alkuaan sähköttäjän) asuintalo Inkeröisten suunnassa. (Oikarinen, Muisteloita matkan varrelta, s. 13.)

Aseman perheiden yhteinen sauna.

Rahtitavaramakasiinin takana sijaitsi henkilökunnan sauna, jota aseman virkamiesperheet lämmittivät vuoroviikkoina. Muistelmissaan Valle Oikarinen kertoo, että saunavesikin haettiin aseman kaivosta, joka talvisin jäätynä, mutta hakattiin rautakangella auki. Saunaveden kantamisessa oli käytössä Työtehoseuran levittämät ämmänlänget, talvela vesi työnnettiin kelkalla. Huoneet lämmitettiin puilla, jokaisella perheillä oli valtion puolesta halot, mutta ne oli itse pilkottava, vesi kannettiin sisään ja ulos (Oikarinen, Muisteloita matkan varrelta s. 25.)

Paikallinen elämä

Maaseudulla virkamiesten pihapiiriin kuului punainen talo, piha kasvimaaineen, ulkorakennus, jossa sijaitsivat ainakin käymälä ja halkovaja, usein myös navetta, sekä sauna ja maakellari. Rautatievirkamiesten, kuten opettajienkin palkkaukseen kuului usein luontaisetuna peltoa, 1900-luvun alkupuolella ja sota-aikana perheet saattoivat pitää lehmää ja sikaa, ainakin kanoja. Maaseudun virkamiesperheet elivät turvallista, puolittain oma-varaista, säästäväistä taloutta; tuon ajan elämänohjeet löytyvät Kotilieden sivuilta. Kaikki tarpeellinen pyrittiin tekemään kotona, kaikessa säästettiin vastaisen varalle. Maakellariin säilöttiin talven varaksi perunat, juurekset, hillot ja mehut.

Isoäidistä muistettiin, että hän oli koti-ihminen, ja varmaan hänellä riitti kotona työtä ja huolta. Tuon ajan perheenäitien tapaan hän huolehti suuren perheen jokapäiväisestä elämästä, hoiti pienet lapsensa, laittoi ruuan, leipoi, ompeli vaatteita, korjasi ja paikkasi. Kukaan ei enää ole kertomassa, millaista oli Sirenin lasten elämä 1900-luvun alussa Liikkalan asemalla, mutta heidän oli varmaankin oltava mukana kotitöissä, hoidettava nuorempia sisaruksiaan ja kitkettävä kasvimaata, poimittava marjoja. Sirenin lapset vanhimmaasta alkaen kävivät jo kansakoulun ja joutuivat lukemaan läksynsä niin kuin nykyajankin nuoret. Talvisin liikuttiin suksilla ja potkukelkalla, ja varmaa on, että Sirenin lapset hiihtivät kouluun ja laskettelivat mäkiä muiden kanssa, voi arvata, että asemanmäkeä ovat lapsipolvet toisensa jälkeen lasketelleet niin suksilla kuin kelkoillakin.

Liikkalassa ei ollut kuin yksi pieni järvi, Savijärvi, toinen vaatimaton uimapaikka oli Sipolanjoen suvanto. Valle Oikarisen lapsuudessa 1950-luvulla pojilla oli jo polkupyörät, joilla liikuttiin pitkiä matkoja, pojat pelasivat pesäpalloa, keräsivät linnunmunia, kävivät Savijärvellä ongella. Paikkakunnalla toimi jo urheiluseuroja, Liikkalassa ei tosin ollut urheilukenttää, mutta aseman seudun pojat raivasivat itse juoksuratansa, pituus- ja korkeushyppypaikkansa niin kuin minun ikäpolveni Suomen kylissä. Kuulaa pojat työnsivät asemarakennuksen vieressä olevalla hiekkakentällä.

Mitä Sirenin lasten nuoruudessa 1910–1920-luvulla harrastettiin? Isäni ainakin osasi uida. Ainoita muistikuviani isästani on, kun hän kellui varpaat pystyssä Herralan Hahmajärvessä. Emme tiedä, osallistuivatko he kylän nuorten elämään, pelasivatko he kylänraitilla silloisia joukkuepelejä, olivatko he mukana Liikkalan nuorten rakentaessa kyläkeinuja tai polttaessa juhannuskokkoa, tai kun nuoret järjestivät leikki-iltoja ja nurkkatansseja, kävivätkö talkoissa? Häät ainakin olivat tuon ajan suuria kyläjuhlia, joissa nuoretkin tapasivat toisiaan.

Sirénin lapset, Väinö, Eino ja Elinakin kuuluivat ikäluokkiin, jotka sopeutuivat uudenlaiseen kulttuuriin. Liikkalassakin alkoi 1800–1900 -lukujen vaihteessa yhdistystoiminta. Kylään perustettiin Vapaapalokunta 1898, Työväenyhdistys 1905; myös maaseudun viljelijäyhdistykset, maamiesseurat, emäntien keskuudessa Martat ja nuorten Nuorisoseura aloittivat nekin toimintansa. Varmaan Sirénien perhe on kokenut myös nousevan suomalaisuuden, yhteiskuntaluokkien synnyn ja poliittisten liikkeiden tulon. Kymijoen

seutu on ollut teollisuusaluetta ja pienviljelijävaltaisella Mänttärinmäelläkin vasemmistolaisuus on ollut vahvaa.

Maaseudulla vakituista palkkaa nauttivat virkamiehet on luettu usein parempaan väkeen, ulkopuolisiin, ja ilmeisesti Sirénin lapset, oppikoulua käyneet koululaiset, kuten Väinö, Sulo ja Helvi ovat jääneet kylän silloisen järjestyksellisen ulkopuolelle. Mutta liikuntaa ja urheilua he ovat varmaan harrastaneet ja olleet mukana koulun harrastustoiminnassa. Hiihtokilpailut olivat jo Väinön nuoruudessa tunnettuja ja kilpailuja käytiin Sippolan kylän kesken. Vanha urheiluharrastus on ollut myös voimistelu. Lehtitietojen mukaan Liikkalaan olisi perustettu ensimmäinen voimisteluseura jo 1899, sen vaiheista ei tosin ole tarkempaa tietoa; urheiluseurojen toiminta alkoi sekin Sippolassa jo 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä (Hannu ja Veino Vakkari Liikkala-teoksessa, 176-).

Liikkalan muistoja

Sirénin perheestä ei Liikkalassa ole enää muistitietoa, heidän ikäpolvensa on kadonnut. Haastattelemistani henkilöistä vanhin Olavi Ukkola (94 v.) muisti lapsuudestaan Sulon ja Helvin, jotka tuolloin olivat vielä kotona. Sirenién hän sanoi olleen ”lupsakasta väkeä”, vaikkakin vähän tekemisissä kyläläisten kanssa. Iida oli hyvin kotona viihtyvä, tuskin kävi ollenkaan kylän taloissa. Hänen mielensä oli jäänyt, ettei Elias päästänyt heitä pikkupoikia varastoonsa lämmittelemään talvipakkasella, ehkä pelkäsi kyläläisten puheita, kun siellä oli paljon osuuskaupan ja muiden liikkeiden tavaroita. Hän myös muisteli, että joku Sirénin pojista olisi loukannut jalkansa veturin pyörän alla (?), ei kuitenkaan pahasti. Mänttärin sukua tutkineet Aini Rantanen (84 v.) ja Eeva Puustinen (75 v. kotoisin asemamiehen naapurista Tuomelasta) muistivat, että Sirénien puutarhan hoidosta puhuttiin vielä heidän lapsuudessaan. Eero Mänttäri, jonka isoisä hankki Liikkalan tiilitehtaan perheen omistukseen, on kirjoittanut tehtaasta ja sen työntekijöistä, mutta hänenkin muistonsa alkavat sodanjälkeisestä ajasta.

Myöhemmissä muistelmissa liikkalalaiset kertovat erityisesti siitä, kuinka he kävivät lapsena junalla koulussa Inkeröisissä, näin ovat tehneet myös Iidan ja Eliaksen lapset. Konduktöörit suhtautuivat koululaisiin erittäin ystävällisesti ja Inkeröisissä heidän annettiin lukea läksynsä I. luokan vaunussa joutuessaan odottamaan junan lähtöä. Liikkalan silloinen asemapäällikkö Oikarinen katsoi, oliko aseman mäkeä vielä juoksemassa alas joku koululainen, ja viivytti junana lähtöä niin kauan että kaikki pääsivät mukaan. Venäjän vallan aikana junassa kulki paljon Haminan varuskuntakaupungin upseereita perheineen ja kylän pikkutyöt myivät heille tuohisissa metsämansikoita ja pojat pyydystämäänsä metsälintuja niin kuin tuohon aikaan oli yleisesti tapana (Mänttäri, Raija 2000; 2009; Anjalankosken Sanomat 12.8.1999).

Elias Sirén muistetaan erityisesti puutarhan hoidosta, olihan hän puutarhakoulun käynyt. Kuten vanhoista kuvista näkyy, talon vieressä ja takana oli pitkät rivit marjapensaita. Puutarhanhoito tuli paikkakunnalle 1800–1900 -lukujen vaihteessa ja ilmeisesti Elias oli ensimmäisiä, jotka istuttivat pihalleen omenapuita ja marjapensaita. Kun lahjoitusmaa-aika loppui, kylän elämässä pitkään vaikuttaneet eversti Lennart Forstén ja hänen vaimonsa Alma ostivat ns. Liikkalan hovin ja perustivat sinne v. 1898 puutarhakoulun, joka ei toiminut kovin pitkään. Vuonna 1906 Forsténit ostivat Reitkallin kartanon ja siirsivät koulun sinne (Reitkallin puutarhakoulu). Vuonna 1900 kylään tullut venäläinen kauppias Axel Bogdanoff rakennutti kauppaliikkeen Pietarin sillan korvalle ja perusti sen yhteyteen puutarhakaupan. Sippolan Martat perustivat maan ensimmäisen Puutarhayhdistyksen ja Liikkalankin Marttojen toiminnassa pihapiirin hoito oli tärkeää; paikkakunnalle perustettiin mallipuutarhoja. Myös rautatieasemia pyrittiin kaunistamaan istutuksil-

la. Liikkalan asemalle istutettiin hopeapajuja sekä sireeni- ja kanukkapensaita, joita vil-liintyneinä kasvaa vieläkin aseman raunioilla (Seppä 2000; Mänttari, R. 2000; Keski-laakso 23.7.2011 Eeva Puustisen haastattelu). Ehkä lida ja Elias ovat olleet tässä har-rastuksessa mukana, käyneet jonkun kurssin Liikkalan hovissa ja hankkineet taimet Bogdanoffin kaupasta.

Vanhemmiten Elias oli syvästi uskonnollinen ja liittyi helluntailikkeeseen, niin kuin naa-puritalon Tuomelan väkikin. Helluntailaisuus tuli Liikkalaan hyvin varhain, 1920-luvulla, omaa seurakuntaa ei kylässä ole kuitenkaan ollut. Mänttärinmäellä vaikutti myös ankaruudestaan tunnettu herätysliike: kartanolaisuus.

Kaikki Sirénien lapset kävivät kansakoulua Liikkalan koulussa, joka aloitti toimintansa 1896. Koulumatkaa asemalta kylän keskustaan tuli noin 3 km, mutta Mänttärinmäeltä kertyi koululaisia iso joukko ja Myllykoskella melkein koulua vastapäätä oli riippusilta, josta pääsi Sippolanjoen yli, vehnämyllyn kohdalla olevan Pietarinsillan kautta ei tarvin-nut kiertää. Heidänkin lapsuuteensa on vaikuttanut tunnettu opettaja J. V. Häkli, joka johti Liikkalan koulua vuodesta 1901 aina vuoteen 1948 ja toimi paikkakunnalla lukuisis-sa luottamustehtävissä.

Sirénien lapset kasvoivat Liikkalassa. Meidän nykyisin elossa olevien lidan ja Eliaksen lastenlasten isät, äidit, sedät ja tädit ovat asuneet Liikkalan asemalla, joka sijaitsee Mänttärin alkuperäisellä asuinpaikalla, Mänttärinmäen juurella, ympäristössä, jossa melkein kaikissa taloissa asui Mänttäreitä.

Aseman seutua 2012

Liikkalan asemasta on jäljellä muistomerkki, Rautatien pohjaa käytetään metsäautotie-nä.

Liikkalan asema purettiin 1968, kun henkilöliikenne radalla loppui, eikä tiilitehtaasta-kaan ei ole mitään jäljellä, ympäristö on metsittynyt. Se suuri hopeapaju ränsistyy muis-tomerkkin takana. Radan pohja on palvellut autotienä, mutta aseman kohdalta tie on jo pantu poikki, kyläläisten vastustuksesta huolimatta, ja vähitellen myös vanha ratapenger saattaa hävitä ympäröivään luontoon. Sadan vuoden kausi rautateitä, asemanseutujen paikallista elämää, meijeritaloutta, puutavarateollisuutta on muuttunut historiaksi. Kymi-joen paperiteollisuus hiipuu. Suuri Summan paperitehdas Haminan radan päässä on lo-pettanut toimintansa, sen saleihin ovat levittäytyneet Internetiä hallitsevan Googlen mammuttimaiset hakukoneet, maailmanaiivot.

Aseman muistomerkki. Suuri hopeapaju on vielä elossa muistomerkin takana. Aseman puutarhakukkia ja koristepensaita on villiintyneinä jäljellä ympäristön pusikoissa.

Asemanmäki 2012. Talot ja pellot ovat jäljellä. Mäkeä alas tullessa oltiinkin jo asemalla. Keskimmaisessä kuvassa peltoaukeaa Mänttärinmäelle päin, metsän reunassa on Tuomolan talo, Sirénien lähinaapuri. Alakuvassa näkymä asemanmäestä länteen.

Aseman seudun syksyinen hiljaisuus. Alakuvissa asemamiehen talo 2012.

Asemamiehen taloa asutaan. Omenapuut ja sireenipensaat ovat jäljellä. Mutta marjapensaiden rivistöt ovat kadonneet. Kymmenen vuotta myöhemmin talon ympäristö oli kokonaan metsittyä ja polkukin pusikoitunut.

Tämän tarinan ihmiset elivät yhteiskunnassa, jossa asuttiin omalla kotiseudulla, jossa sukulaiset, naapurit ja kyläyhteisö olivat pysyvästi läsnä. Mitä tapahtuu, kun digitalisaatio, globalisaatio, robotisaatio, pääomien, tavaroiden ja työvoiman vapaa liikkuvuus toteutuu kaikkialla maapallolla, koko laajuudessaan?

Nykyisin Vehkalahti ja Sippola ovat itsenäisinä kuntina hävinneet Suomen kartalta ja jos Karjala vielä kuuluisi Suomeen, Soanlahden kuntaakaan tuskin olisi olemassa. Suomikin on siirtymässä postlokaaliseen, paikallisuuden jälkeiseen kulttuuriin, jossa ei enää voi olla paikallisia rakenteita eikä niitä perusarvoja, jotka kuuluivat paikallisiin yhteisöihin. Olen usein puhunut siitä, että digitaalisessa virtuaalikulttuurissa paikallisuus menettää merkityksensä ja nykyiset kollektiiviset rakenteet: kansalliset valtiot, maakunnat, kunnat ja seurakunnat lakkaavat vähitellen toimimasta ja katoavat; kuntalaitos on jo kuolemassa. Paikallisten rakenteiden mukana katoavat myös paikalliskulttuurien instituutiot, kuten avioliitto ja perhe, samoin arvot, normit ja velvollisuudet, jotka kuuluivat etnisten yhteisöjen aikakauteen.

Postlokaaliset ihmiset elävät samassa universaalissa kulttuurissa, samassa tieteellisteknisessä ympäristössä, virtuaalitodellisuudessa. He ovat globaalia työvoimaa, yhdenmukaisia kuluttajia, kosmopoliitteja, heille masinoidaan kaupallista monikulttuurisuutta, yksilönoikeuksia ja -vapauksia maailmassa, jossa ihminen ja luonto ovat teknosysteemien täydellisessä hallinnassa. Tulevaisuuden maailmankansalaiset on vapautettu kaikista paikallisuuden kahleista, seksuaali- ja moraalinormeista, velvollisuuksista toisia ihmisiä kohtaan, eikä heillä ole pysyvää paikkaa, pysyviä siteitä kanssaihmiisiin; ei suomalaista kotimaata, omaa äidinkieltä, ei sukujuuria eikä hautausmaata.

Lähteitä

- Aaltio, E. A.* Petäjäveden Räihän talon vaiheet. Keuruun Murtomäen sukuyhdistyksen julkaisu 5. Helsinki 1964.
- Bergström, Matti – Einola, Erkki – Kilpiö, Olavi* 1993. Kapeat kiskot. Suomen Rautatiemuseo, Hyvinkää.
- Bergström, Matti – Kilpiö, Olavi* 2008. Leveät kiskot. Suomen yleiselle liikenteelle avatut yksityiset leveäraiteiset rautatiet. Suomen Rautatiemuseo, Hyvinkää.
- Hausen, R.* 1894–98. Bidrag till Finlands historia V. Helsingfors.
- Hyyrö, Tuula* 2006. Alakansakoulunopettajien valmistuksen kehitys Suomessa vuosina 1866–1939. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos. Acta Universitatis Tamperensis 1147. Internetissä Acta Electronica Universitatis Tamperensis 522. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Ilтанen, Jussi* (toim.) 2010. Radan varrella. Suomen rautatieliikennepaikat. Karttakeskus, Helsinki.
- Kertomus* Suistamon alakansakouluseminaarin toiminnasta lukuvuonna 1918, 1919–1930–1931. Kausijulkaisu. Sortavala 1919–1931.
- Kivistö, Martti* 1992. Rautahevoseset vaihtuneet ravureiksi. Haminan radan historiaa 84 vuotta. Anjalankosken Sanomat 20.11.1992 (137).
- Korhonen, M.* 1981. Vehkalahden pitäjän historia II. Vehkalahden kunta, Hamina.
- Kostiainen, Auvo* 2010. Marttisten sukuhaarojen Y-DNA tutkimus. PHa 20.07.2010. (<https://docplayer.fi/3166035-Marttisten-sukuhaarojen-y-dna-tutkimus.html>)
- Kukkola, Esa* 2015. Reino ja Julia Weckmanin suvut: Weckman, Junkkari, Sorjonen, Jeskanen ja Karhapää.
- Kuusela, Kalevi* 1989. Liikkalan asemanseutu liikennepaikkana. Joenvarren Lehti 19.3.1989 (8).
- Kuusela, Kauko* 2014. Kähkönen – Keckman. Nettiartikkeli (<http://www.elisanet.fi/kkla/kuusela/kahkoset.htm#Talollissuku>).
- Leinonen, Tapio – Leinonen, Tatu* 2004. Kainuun Leinonet: Yrjö Juhonpoika Leinosen (1688-1755) jälkeläiset : 1, Leinonet Kainuun asuttajina Leinosen sukuseura.
– 2008. Kainuun Leinonet. 2. Matti Paavonpoika Leinosen (1710-1764) jälkeläiset. Leinosen sukuseura.
– Kuusamon Leinonet. Mikko Pekanpoika Leinosen (1689-1762) jälkeläiset. Leinosen sukuseura.
– Tervolan Leinonet. Tapani Tapaninpojan (1585-1540) jälkeläisten sukutaulut. Leinosen sukuseura.
- Lerikkanen, Lea* 2008. Sisukkaat ukot ja jalkavat akat. Petäjäveden Kuivasmäki – Kumpujärvi – Töysänperä – Heikkilänperä alueen kyläkirja. Kuivasmäki–Kumpu–kyläyhdistys ry, Petäjävesi.
– 2013. Perhe kuin puolet pitäjää: Petäjäveden Metsäkulma, Piesalankylä, Kukkaro, Karikko, Urria -alueen kyläkirja. Metsäkulma seura, Petäjävesi.
- Malviniemi, Rauno* (toim.) 1972. Soanlahti synnyinseutumme. Soanlahti-seura, Ylivieska.
- Muinonen, Sirkka - Muinonen, Matti*, Muinonet 2014. <http://www.muinola.net/Muinonet2014.pdf>
- Mänttari, Raija* 2000. Liikkalan rautatieasema. Laila Seppä (toim.), Liikkala. Karisto, Hämeenlinna.
– 2000. Liikkalan hovi. Laila Seppä (toim.), Liikkala. Karisto, Hämeenlinna.
– 2009. Mänttärinmäen talot ja asukkaat. Niinipuu 15/2009.
- Mänttari, Eero* 2000. Liikkalan tiilitehdas – kyläläisten tuotantolaitos. Laila Seppä (toim.),

- Liikkala. Karisto, Hämeenlinna.
 – 2001. Mänttärin sukukirja I–II. Mänttärin Sukuyhdistys ry. Karisto, Hämeenlinna.
 – (toim.) 2008. Elämänpolkuja. Mänttärin Sukuyhdistys ry. Karisto, Hämeenlinna.
Niiles, Inkeri 1996. Rukoila – Pengerjoki kyläkirja: 500-vuotta Pengerjoen varrella. Pengerjoen historiatoimikunta, Petäjävesi.
Niiles, Paavo 2002. Torpparista talolliseksi. Petäjäveden torppariasutus vuosina 1745–1940. P. Niiles, Petäjävesi.
Nordenstreng, Sigurd 1909-1912. Haminan kaupungin historia I–III. Hamina.
Nordenstreng, Sigurd – Halila, Aimo 1974–1975. Haminan historia. Haminan kaupunki, Hamina.
Oikarinen, Valle s.a. (2010), Muisteloita matkan varrelta. Omakustanne, Helsinki.
Oksanen, Eeva-Liisa – Oksanen, Markku 2003. Vehkalahdet knaapit. Karisto, Hämeenlinna.
Paavolainen, Olavi (toim.) 1954. Soanlahti. Karjala muistojen maa. Karjalan Liiton muistojulkaisu. WSOY, Helsinki.
Paikkala, Jarmo 1998. Marttisen suvun historiaa. Marttisten Sukuseura ry, Saarijärvi.
 – 2004. Marttinen Sukukirja I. Marttisten Sukuseura ry, Saarijärvi.
 – 2007. Marttinen Sukukirja II. Marttisten Sukuseura ry, Saarijärvi K
Pirinen, Erkki 1983. Suistamon seminaari 1918–1945: perustaminen, oppilasrakenne ja vaikutus. Opinnäyte. Joensuun korkeakoulu, Joensuu.
Punntila, Matti 1988. Anjalankosken murrekirja. SKS, Helsinki.
Pöllänen, Pasi 2014. Det lokala gamla frälset som den nordiska lokalförvaltningens stabiliserare i Sverige öster om Åbo Landsrätts doms 25.6.1415 rår och Ryssestenen under 1300–1600-talen. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 7. University of Eastern Finland, Joensuu.
Rajamo, M. 1944. Suistamon seurakunnan historia. Suistamon seurakunta.
Rosen, Ragnar 1936. Vehkalahden pitäjän historia 1. Suur-Vehkalahden asutus- ja aluehistoria n. vuoteen 1610. Helsinki.
Santala, J. K 1928. Suistamon alakouluseminaari 1818–1928. Sortavala.
Seppä, Laila (toim.) 2000. Liikkala, mäkikuntien kylä. Liikkala – Ruotilan kylätoimikunta. Karisto, Hämeenlinna.
 – 2000. Kauppoja. Laila Seppä (toim.), Liikkala. Karisto, Hämeenlinna.
Sjöström, Kim 2011. Y-DNA and Records of Medieval Land Inheritance in Rolandh and Tepponen Lineages of Vehkalahti, Finland. Journal of the Foundation for Medieval Genealogy vol 3, issue 6, July 2011.
 – 2011). Medieval Landed Inheritances of the Junkar and Vilken Lineages of Vehkalahti, Finland. Journal of the Foundation for Medieval Genealogy, vol 3, issue 5, January 2011.
Soininvaara, Heikki 1982. Sukupiiri. Alarik Gustaf Castrénin ja Johanna Sofia Laguksen jälkeläiset. WSOY, Helsinki.
Suistamon seminaarin arkisto (Ssa). Mikkelin maakunta-arkisto (MMA) Mikkeli. Ab: 1 Suistamon seminaarin harjoituskoulun päiväkirjoja. Bb: 1 Nimikirjat opettajat 1918–1945. Bb: 2 Nimikirjat oppilaat 1918–1945. Bc: 7 Pääsyttökintoarvostelut 1930–1931, 1933–1938. Ca: 1 Opettajakokousten pöytäkirjoja 1918-1928. Ca: 2 Opettajakokousten pöytäkirjoja 1928–1936. Ca: 3 Opettajakokousten pöytäkirjoja 1936–1943. Cc: 1 Toverikunnan kokousten pöytäkirjat 1937–1945. Ea: 1 Kouluhallituksen kirjelmät 1918–1921. Db: 1 Opetussuunnitelmat, tuntijaot ja lukujärjestykset" .
Suku kuvina 2012. Kuvia Mänttärin suvusta 150 vuoden ajalta. Mänttärin sukuyhdistys ry. Karisto, Hämeenlinna.
Talve, Ilmar (toim.) 1963. Radoilta ja ratojen varsilta. Rautatieläisten elämää entisaikaan heidän itsensä kuvaamana, Kansanelämän kuvauksia 1. SKS,Helsinki.
Vähäkangas, Tapio 1999. Uusmaalainen rälssisukusikermä. Genos 2/1999.

Sanomalehtiartikkeleita

- Tungoksessa tunnelmaa. VR lähensi liikkalalaiset toisiinsa. Anjalankosken Sanomat 15/1984 (viimeinen juna).
- Liikkalan asema elää muistoissa. Kouvolan Sanomat 16.8.1999 (radan 100-vuotisjuhla).
- Presidenteistä pienen töllin isäntään. Inkeröisten ja Haminan välisen radan henkilöliikenne elävöitti koko Liikkalan kylää. Anjalankosken Sanomat 17.8.1999 (radan 100-vuotisjuhla).
- Mielenkiintoisia tarinoita Liikkalan asemalta. Inkeröisten ja Haminan välisen radan perustamisesta 100 vuotta. Anjalankosken Sanomat 12.8.1999 (muistomerkin paljastus).
- Juhannusruusut hehkuvat. Liikkalan asemalle taivallettiin kihlojen ostoon tai hyvästelemään. Keski-aikso 23.7.2011.
- Liikkalan Mänttärin elämänvaiheita on kuvattu mm. Helsingin sanomien 90-vuotias Suomi -sarjassa: 7.10.2007 Liikkalasta lähdettiin miehelään ja Amerikkaan. Työnteossa oli taukoa vain sunnuntaisin; Opettaja haki leiriltä. 21.10.2007 Kahdeksanvuotiaasta tuli talon vanhin mies. Sota vei Liikkalan Taka-Töyryltä Eero Mänttärin isän ja sedät.